

Ovatko näkymät kauniit vai kauniita?
**Adjektiivipredikatiivi ja predikatiiviadverbiaali
äidinkielisillä suomenpuhujilla sekä S2-oppijoilla**

Tiina Paukkonen
Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Suomen kieli
Pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2013

Tampereen yliopisto
Suomen kieli
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

PAUKKONEN, TIINA: Ovatko näkymät kauniit vai kauniita? Adjektiivipredikatiivi ja predikatiiviadverbiaali äidinkielisillä suomenpuhujilla sekä S2-oppijoilla

Pro gradu -tutkielma, 83 sivua + liitteet 2 kpl
Toukokuu 2013

Tässä tutkielmassa tarkastellaan adjektiivipredikatiivin sijavalintaa ja essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin mahdollisuutta natiiveilla suomenpuhujilla sekä unkarilaisilla ja kiinalaisilla S2-opiskelijoilla. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka B1–B2-tason S2-opiskelijat hallitsevat suomen adjektiivipredikatiivin sijavalinnan sekä essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin käytön. Tutkimuksessa tarkastellaan myös sijavalinnan ja essiivin käytön variaatiota äidinkielisillä vastaajilla.

Tutkielman aineisto on kerätty kyselylomakkeella kiinalaisilta ja unkarilaisilta S2-opiskelijoilta sekä suomalaisilta ammattiopisto- ja yliopisto-opiskelijoilta vuosina 2010–2013. Kahta lähdekieleltään erilaista S2-opiskelijaryhmää vertaamalla on voitu tarkastella, onko lähdekielellä vaikutusta predikatiivin sijavaihtelun tai essiivin käytön oppimisessa.

Kyselylomakkeiden vastauksia tarkastelemalla on ollut tavoitteena selvittää, minkä tyyppisten subjektien ja adjektiivien kanssa on horjuntaa ja vaikuttaako lauseen kielteisyyys predikatiivin sijavalintaan S2-vastaajilla. Tarkastelua on tehty kvantitatiivisin menetelmin tarkastelemalla vastausten jakaumia sekä pisteyttämällä S2-opiskelijoiden vastaukset. Kvantitatiivisten menetelmien avulla on saatu vertailtavaa numerotietoa, jonka pohjalta on voitu tarkastella tapaustyyppejä kvalitatiivisesti.

Tutkimuksen perusteella on selkeästi nähtävissä, että S2-opiskelijat valitsevat herkästi kielteisiin lauseisiin adjektiivipredikatiivin sijaksi partitiivin, vaikka subjekti vaatisikin nominatiivimuotoista predikatiivia. Lähdekielellä ei tutkimuksen perusteella näytä olevan suurta vaikutusta predikatiivin sijavalinnan eikä essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin käytön hallintaan. Eri subjekti- ja adjektiivityyppien välillä on jonkin verran eroa osaamisessa. Äidinkielisten vastauksissa näkyi variaatiota sekä predikatiivin sijavalinnassa että essiivin käytössä, joissain tapauksissa yllättävän paljonkin.

Avainsanat: adjektiivipredikatiivi, sijavalinta, predikatiiviadverbiaali, essiivi, S2

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen tavoite	1
1.2	Aineisto	3
2.	Ominaisuuden predikointi.....	6
2.1	Adjektiivit	6
2.1.1	Adjektiivit maailman kielissä	6
2.1.2	Adjektiivit suomessa.....	7
2.2	Kopulalause	8
2.2.1	Predikatiivi	9
2.2.2	Predikatiiviadverbiaali	15
2.3	Tutkimuksessa käytetty jaottelu.....	20
2.4	Suomen ominaisuuspredikaatio S2-näkökulmasta	21
2.4.1	Predikatiivin ja essiivin opetus S2-kieliopeissa ja -oppikirjoissa	21
2.4.2	Lähtökielen vaikutus kielenoppimisessa	25
3.	Predikatiivin sijavalinta.....	33
3.1	Kyselyn toteutus	33
3.2	Sijavaihtelu suomea äidinkielenään puhuvilla	35
3.2.1	Yleiskuva	35
3.2.2	Sijavalinta subjektityypeittäin	37
3.3	Sijavaihtelu kiinalaisilla ja unkarilaisilla S2-opiskelijoilla	46
3.3.1	Yleiskuva	46
3.3.2	Sijavalinta subjektityypeittäin	48
3.3.3	Kiellon vaikutus sijavalintaan	57
4.	Essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin mahdollisuus.....	60
4.1	Kyselyn toteutus	60
4.2	Predikatiiviadverbiaali suomea äidinkielenään puhuvien mukaan	60
4.2.1	Yleiskuva	60
4.2.2	Predikatiiviadverbiaalin mahdollisuus adjektiivityypeittäin	64
4.3	Predikatiiviadverbiaali S2-opiskelijoiden vastauksissa.....	70
4.3.1	Yleiskuva	70
4.3.2	Vastaukset adjektiivityypeittäin	72
5.	Lopuksi.....	79

LÄHTEET

LIITE 1 Kyselylomake

LIITE 2 Vastausten jakautuminen lauseittain

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen tavoite

Pro gradu -työni lähtökohtana oli tutkia, kuinka suomenoppijat hallitsevat suomen adjektiivipredikatiivin ja essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin käytön. Keskeisinä tutkimuskysymyksinäni työssä on, miten kiinalaiset ja unkarilaiset suomenoppijat hallitsevat subjektin vaikutuksen adjektiivipredikatiivin sijavalintaan ja kuinka hyvin essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin käyttöala on heillä hallinnassa. Edellä mainittujen kysymyksien lisäksi pyrin tutkimuksellani vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Näkyykö äidinkielen vaikutus adjektiivipredikatiivin ja predikatiiviadverbiaalin oppimisessa? Laajeneeko objektin sijavaihteluun vaikuttava sääntö kielteisyydestä myös predikatiivin sijavalintaan? Aiheuttaako jaollisuuden käsite ongelmia ja missä sanatyypeissä ongelmia on eniten? Minkä adjektiivityypin kohdalla essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin käyttö on parhaiten suomi toisena kielenä (S2)¹ -opiskelijoilla hallinnassa?

Tutkimuksen painopiste muuttui jonkin verran työn edetessä. Alkuasetelmassa tarkoituksena oli tarkastella adjektiivipredikatiivin sijavalintaa ja predikatiiviadverbiaalin käyttöä nimenomaan S2-näkökulmasta, mutta tutkimusta varten suomea äidinkielenään puhuvilta opiskelijoilta kerätty vertailuaineisto toi esille ilmiöitä, joiden lähempi tarkastelu oli tarpeen. Niinpä tutkimuksessa on paneuduttu myös muun muassa siihen, minkä subjektityyppien kanssa suomessa on variaatiota sijavalinnassa ja mitkä adjektiivityypit aiheuttavat erimielisyyttä predikatiiviadverbiaalina.

Tutkittavia ilmiöitä lähestyttiin kyselylomakkeella kerätyn aineiston avulla. Kyselylomake on teetetty kolmella ryhmällä: kiinalaisilla S2-opiskelijoilla, unkarilaisilla S2-opiskelijoilla sekä äidinkielenään suomea puhuvilla. S2-ryhmät on valittu kiinan ja unkarin kielen keskenään erilaisen typologian takia. Koska analyttiset kielet käyttävät erilaisia kielentämistapoja

¹⁾ Tässä tutkimuksessa ei ole tehty eroa toisen ja vieraan kielen välillä, vaan käytetään systemaattisesti termejä S2 ja suomi toisena kielenä, vaikka toinen informanttiryhmä on opiskellut kieltä vain muualla kuin Suomessa. Joidenkin jakojen perusteella he siis opiskelevat suomea vieraana kielenä, ei toisena.

kuin synteettiset, kielityyppien väliset erot saattavat vaikeuttaa toisen tyyppisen kielen omaksumista.

Koska analyttinen kieli, kuten kiina, ei käytä synteettisen suomen tai unkarin tapaan esimerkiksi sijamuotoja suhteiden ilmaisemiseen, täytyy kiinalaisen kielenoppijan oppia täysin uudenlainen kielentämistapa. Suomen sijataivutuksen aiheuttamat vaikeudet heijastuvat tietenkin myös predikatiivin sijavalintaan. Koska kiinassa ei myöskään ole samanlaista adjektiivikategoriaa kuin suomessa, kielenoppijoiden voi olla vaikea hahmottaa suomen kielessä käytetyt ominaisuuksien kielentämisen keinot. Myös lausetyypeissä on eroa, sillä kiinassa kopulaverbiä ei käytetä samoin kuin suomessa: luokkaa tai ominaisuutta kuvatessa ei kiinassa kopulaa käytetä yhtä systemaattisesti. (Li & Thompson 1990: 98.)

Kielityyppien välisten erojen pohjalta voidaan hypoteesiksi esittää, että kiinaa äidinkielenään puhuvan suomenoppijan on vaikea hahmottaa suomen tapaa kielentää ominaisuuksia. Näin ollen äidinkielen vaikutus olisi nähtävissä myös adjektiivipredikatiivien ja predikatiiviadverbiaalien hallinnassa. Vertailemalla kiinalaisten ja unkarilaisten tuloksia voidaan kartoittaa, kuinka paljon vaikeudet johtuvat lähtökielestä.

Koska Suomeen saapuu jatkuvasti yhä enemmän ulkomaalaisia myös analyttisten kielen maista, kuten kiinasta, on suomen opetuksessa hyvä olla tietoinen lähtökielen aiheuttamista ongelmista. Jos mahdolliset vastaan tulevat ongelmat ovat tiedossa, opetusta voidaan muokata, niin että ongelmiin varaudutaan etukäteen ja niiden yli päästään mahdollisimman nopeasti. Lähtökielen vaikutuksen lisäksi tutkimus antaa käsitystä siitä, mitkä tapaustyyppit tuottavat S2-opiskelijoille eniten ongelmia.

Lähtökielen vaikutusta on myös Suomessa tutkittu, mutta juuri kiinalaisten suomen oppimisesta en tutkimuksia löytänyt. Suomenoppijoiden kieltä ja heidän tekemiään virheitä on käsitelty monessa opinnäytetyössä myös syntaktisesta näkökulmasta. Juuri predikatiivia ovat tarkastelleet ainakin Esteri Lähderanta Åbo Akademista sekä Taija Nieminen Helsingin yliopistosta. Lähderannan lisensiaatin työssä tarkastellaan ruotsinkielisiä ja Niemisen pro gradu -tutkielmassa espanjankielisiä. Lisäksi S2-alan artikkelijulkaisuista löytyy predikatiivin oppimiseen ja opettamiseen liittyviä artikkeleja. Tutkimuksista ja artikkeleista kerrotaan lisää luvussa 2.4.2.

1.2 Aineisto

Tutkimuksessa käytettävä aineisto on kerätty kyselylomakkeen avulla vuosina 2010–2013 (ks. myös luvut 3.1 ja 4.1 sekä liite 1). Kyselylomake koostuu monivalintatehtävistä, joissa testataan predikatiivin sijavalinnan sekä essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin käytön hallintaa. Kyselylomake on teetetty Tampereen yliopiston Suomen kieli, kulttuuri ja yhteiskunta -oppiaineen kiinalaisilla opiskelijoilla ja Budapestin ELTen (Eötvös Loránd Tudományegyetem) unkarilaisilla suomen kielen opiskelijoilla. Lisäksi sama kysely on teetetty äidinkielenään suomea puhuvilla. Kiinalaisia vastaajia on 17, unkarilaisia 26 ja suomalaisia 86.

Kiinalaiset opiskelijat ovat opiskelleet suomea jonkin verran kotimaassaan ja jatkaneet opintojaan Suomessa. Unkarilaiset opiskelijat ovat opiskelleet suomea Unkarissa. Kiinalaiset S2-opiskelijat ovat kielitaidoltaan keskenään hieman eritasoisia, mutta sijoittuvat kaikki eurooppalaisessa viitekehyksessä suunnilleen asteikolle A2–B2 niin että suurin osa heistä sijoittuu tasolle B1. Aineistonkeruun aikana he olivat opiskelleet suomea 2–2,5 vuotta. Unkarilaiset opiskelijat ovat tasoltaan B1–B2-tasolla. He ovat opiskelleet suomea noin 3 vuotta.

Eurooppalaisen viitekehyksen mukaan B1-tasolla opiskelija ymmärtää pääkohdat selkeästä yleiskielisestä puheesta, jossa käsitellään hänelle tuttuja aiheita, sekä arkipäivään tai työhönsä liittyvistä teksteistä. B1-tason opiskelija pystyy osallistumaan keskusteluun, joka liittyy hänelle tuttuihin aiheisiin. Hän pystyy kuvaamaan kokemuksiaan ja toiveitaan sekä perustelemaan ja selittämään mielipiteitään sekä suullisesti että kirjallisesti. B2-tasolla opiskelija ymmärtää jo pitempää ja monipolvista yleispuhekielistä puhetta, jos aihe on tuttu. Opiskelija pystyy lukemaan jo ajankohtaisia asioita käsitteleviä artikkeleja ja poimimaan niistä kirjoittajan näkökulmat. B2-tasolla suullinen kommunikointi on jo niin sujuvaa, että säännöllinen yhteydenpito syntyperäisiin puhujiin ei tunnu kummastakaan osapuolesta hankalalta. Opiskelija pystyy tuottamaan sekä suullisesti että kirjallisesti selkeitä ja yksityiskohtaisia kuvauksia sekä esittämään oman näkökantansa erilaisiin itseä kiinnostaviin aiheisiin. (Eurooppalainen viitekehys.)

Jotta tutkimuksessa voidaan tarkastella, mikä aiheuttaa sijavalinnan vaikeutta, on informanteiksi valittu sekä sukukielen puhujia että rakenteeltaan hyvin toisentyyppisen kielen

puhujia. Kiinan kielessä ominaisuuksien kielentäminen tapahtuu hyvin erilailla kuin suomalaisugrilaisissa kielissä, eikä kiinassa ole käytössä sijataivutusta. Predikatiivin osalta tarkoituksena on tarkastella, johtuuko sijavalinnan vaikeus kielentämistavasta vai pelkästään partitiivista. Vaikka unkarilaiset ovat äidinkielessään tottuneet sijataivutukseen, saattaa suomen partitiivi olla heille vaikea, sillä unkarista kyseinen sijamuoto puuttuu (Csepregi 1991: 69). Jos unkarilaiset hallitsevat predikatiivin sijavalinnan huomattavasti paremmin, voi se johtua lähdekielen eroista. Jos osaaminen ryhmien välillä on samaa tasoa, lähdekielen vaikutus ei selitä sijavalinnan haasteita tai hallintaa, vaan mahdolliset ongelmat juontavat juurensa kohdekielestä, tässä tapauksessa partitiivin ja essiivin käytöstä ja jaollisuuden käsitteestä.

Vaikka lähtökielellä saattaa olla vaikutusta sekä predikatiivin että essiivin käytön hallintaan, on varmasti suurempi vaikutus sillä, miten ja kuinka paljon asiaa on opetettu. Koska saatavillani ei ikävä kyllä ollut kattavia taustatietoja predikatiivin ja essiivin käsittelystä informanttiryhmissäni, on tutkimuksessa oletuksena, että sekä kiinalaisten että unkarilaisten opetuksessa predikatiivin sijavalinta ja essiivin käyttö ominaisuuden predikoinnissa on esitelty suunnilleen samalla tavalla, yleisten S2-oppikirjojen ja -kielioppien mukaan. S2-oppikirjojen ja -kielioppien tapaa esitellä kyseiset tapaukset esitellään luvussa 2.4.1. Tiedossa on, että kaikissa informanttiryhmissä sekä predikatiivia että myös myöhemmässä vaiheessa opetettava essiiviä on käsitelty.

Koska predikatiivin sijavalinnassa on tapauksia, joissa ei ole selkeästi vain yhtä mahdollista sijaa ja joissa äidinkielistenkin kielikorva voi olla eri mieltä, teetettiin sama kyselylomake myös äidinkielisillä suomen puhujilla. Näin oli tarkoitus hankkia vertailuaineisto, jonka avulla voidaan huomioida ne tapaukset, joissa äidinkielisenkään kielikorva ei aina toimi samoin. Suomalaisilta vastaajilta kerätty aineisto nosti kuitenkin esille yllättävän paljon variaatiota sekä predikatiivissa että predikatiiviadverbiaalissa, minkä takia tutkimus laajeni pelkästä S2-opiskelijoiden osaamisen tarkastelusta myös äidinkielenään suomea puhuvien adjektiivipredikatiivin sijavalinnan ja essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin käytön tarkasteluun. Vertailuaineisto on hankittu joukolta Pirkanmaan ammattiopiston opiskelijoita sekä Tampereen yliopiston opiskelijoita. Opiskelijoiden joukossa ei ollut fennistejä eikä muitakaan lingvistejä.

Aineiston keruussa ovat olleet apuna Valéria Simon ELTEstä, Maija Tervola ja Auli Kulkki-Nieminen Tampereen yliopistosta sekä Marleena Sintonen Tampereen seudun ammattiopistosta. He teettivät kyselyn opiskelijoillaan. Tahdon kiittää heitä ja kyselyyn vastanneita opiskelijoita avusta.

Esittelen kyselylomaketta tarkemmin luvuissa 3.1 ja 4.1. Ennen kyselylomakkeen esittelyä esittelen adjektiivipredikatiivin ja predikatiiviadverbiaalin sekä hieman kielenoppimisen teoriaa: Mikä on predikatiivi ja mitkä seikat vaikuttavat adjektiivipredikatiivin sijavaihteluun? Mikä on predikatiiviadverbiaali? Miten ominaisuuden kielentäminen suomessa tapahtuu? Miten äidinkielen nähdään vaikuttavan oppimiseen?

2. Ominaisuuden predikointi

2.1 Adjektiivit

2.1.1 Adjektiivit maailman kielissä

Dixonin mukaan kaikki maailman kielet sisältävät substantiivien ja verbien luokan, mutta adjektiivien luokka ei ole yhtä universaali. Joissain kielissä ei voida osoittaa olevan adjektiivien luokkaa ollenkaan ja joissain kyseinen luokka on pieni ja epäproduktiivinen. Tällaisista kielistä Dixon nostaa esimerkiksi kiinan, jossa adjektiiviset käsitteet ilmaistaan intransitiivisten verbien kautta. (Dixon 1982: 2–3.)

Kielissä, joissa on laaja ja avoin adjektiivien luokka, luokan semanttinen sisältö on melko samanlainen kielten välillä. Niissä kielissä, joissa adjektiivien luokka on hyvin rajattu (esim. Igbo, jossa on 8 adjektiivia), vähäiset adjektiivit kielentävät samoja ominaisuuksia kuin kielissä, joissa on laaja ja avoin adjektiivien luokka. Dixonin mukaan tästä voidaan päätellä, että on olemassa jonkinlaisia syntaktis-semanttisia universaaleja. (mts. 3–7.) Prototyyppisiä adjektiivejä ovat ikää, dimensiota, arvoa ja väriä kuvaavat adjektiivit Muita tyypillisiä adjektiiviluokkia ovat fyysistä ominaisuutta, inhimillistä ominaisuutta ja vauhtia kuvaavat adjektiivit. (mts. 16, 46–49.)

Luokittelusta on esitetty toisenkinlaisia näkemyksiä ja, kuten kielessä muutenkin, kategorioiden rajat ovat hämääriä. Esimerkiksi muoto voidaan luokitella dimensionaalisiin tai fyysisiin ominaisuuksiin tai sitä voidaan pitää omana luokkana. Samoin jotkin ominaisuudet voivat olla sekä inhimillisiä että muita elollisia koskevia, jolloin on vaikea vetää rajaa inhimillisten ja fyysisten ominaisuuksien välille. Dixonista poiketen Pajunen jättää luokittelussaan väriä kuvaavat adjektiivit pois prototyyppisistä adjektiiveista, sillä niitä ilmaistaan usein myös substantiiveilla. (Pajunen 2000: 47–49.)

Pajusen mukaan vallalla on melko yksimieleinen näkemys siitä, että sanan semantiikka vaikuttaa sen syntaktiseen käyttäytymiseen. Suomessa esimerkiksi adjektiiveista johdetuilla verbeillä ja adverbilla on adjektiivien semantiikasta johtuvia rajoituksia. Esimerkiksi ikää

kuvaavista adjektiiveista ei ole mahdollista johtaa *-sti*-johtimella tavan adverbeja (*puhua nopeasti* mutta **puhua nuoresti*) (Pajunen 2000: 46–48).

Pajusen mukaan nykyisin katsotaan, että adjektiivit lankeavat aspektiltaan, johonkin substantiivien ja verbien väliin, mikä selittää sen, että niillä on sekä substantiivien että verbien koodausominaisuuksia. Jos adjektiiveilla nähdään olevan verbien kaltaisia aspektuaalisia ominaisuuksia, on loogista, että adjektiivit voivat kielentää myös muutosta kuten verbitkin. (Pajunen 2000: 48–49)

2.1.2 Adjektiivit suomessa

Suomessa adjektiivien luokka on avoin. Uusia adjektiiveja voidaan muodostaa johtamalla. Osa adjektiivijohtimista on hyvinkin produktiivisia (esim. *-inen* ja *-mAton*), osaa käytetään nykyään vain harvoin (esim. *-iAs*, *loistelias*). (Vesikansa 1977: 11.) Morfosyntaktisesti suomen kielen adjektiivit ovat lähellä substantiiveja. Niillä on samanlainen sija- ja lukutaivutus, ja predikatiivina esiintyessään adjektiiveja ja substantiiveja voi olla vaikea erottaa toisistaan. (Hakulinen-Karlsson 1979: 76.) Semanttisesti adjektiivit luokittelevat tai luonnehtivat, kun taas substantiivit viittaavat ulkomaailman tarkoitteeseen. Prototyypisessä käytössä adjektiivit eivät siis viittaa tarkoitteisiin vaan ilmaisevat niiden todellisia tai kuviteltuja ominaisuuksia. Joissain tapauksissa adjektiiveja kuitenkin käytetään substantiivien tehtävässä. (ISK § 603.)

Adjektiivien syntaktinen perusominaisuus on esiintyä substantiivin kongruoivana attribuuttina. Substantiivin ja adjektiivin perusero onkin juuri se, että substantiivi on NP:n pääsana, kun taas adjektiivi on attribuutti. Predikatiivilauseessa adjektiivi kuitenkin toimii lausekkeen pääsanana. Suurimmasta osasta adjektiiveja voidaan muodostaa kolme vertailuastetta. Substantiiveista vain erittäin harva voidaan taivuttaa vertailuasteissa ja niissäkin tapauksissa komparatiivimuoto voidaan katsoa adverbiksi (*rannempana*). (Hakulinen & Karlsson 1979: 77.)

2.2 Kopulalause

Kopulalauseessa on verbinä *olla* ja muina jäsenenä subjekti sekä predikatiivi tai adverbiaali. Predikatiivi tai adverbiaali muodostaa yhdessä kopulan kanssa lauseen predikaatin. Aspektiltaan kopulalauseet ovat tilojen kuvauksia. (ISK § 891.)

Kopulalauseiden ilmaisemat tarkoitteiden väliset suhteet voidaan Anneli Pajusen mukaan jakaa kuuteen semanttiseen tyyppiin. Nämä tyypit ovat luokkaa, samuutta, ominaisuutta, omistusta, lokaatiota ja eksistenssiä ilmaisevat tyypit. Näistä kolme ensimmäistä ilmaistaan predikatiivilauseella, jonka skeema on NP_{nom} + kopula + NP_{nom/part} tai AP_{nom/part}. (*Mansikka on marja. Poika on ilonen.*) Omistus ilmaistaan omistuslauseen skeemalla NP_{adess} + kopula + NP_{nom/part} (*Pojalla on kirja.*) tai genetiivimuotoisella omistajalla (*Kirja on pojan.*). Lokaatio ilmaistaan rakenteella NP_{nom} + kopula + NP_{adess/iness} (*Poika on pihalla.*) ja eksistenssi rakenteella NP_{adess/iness} + kopula + NP_{nom/part} (*Puutarhassa on keinu.*). (Pajunen 2000: 37–38.) Iso Suomen Kielioppi ei kuitenkaan määrittele kopulalauseiksi eksistentiaali- tai omistuslausetta. Sen sijaan se listaa kopulalauseisiin kuuluvaksi lauseet, joissa on subjektin lisäksi essiivi- tai paikallissijainen täydennys (*Sinä olet lohtunani. Paketti on Oulusta.*). (ISK § 891.)

Kaikissa kielissä ei tietenkään edellä mainittuja tyyppejä ilmaista samoin. Suomen kopulalauseetta käyttävä tapa on niin sanottu nominaalinen koodaus, mutta suhdetta voidaan kuvata lisäksi verbaalisesti intransitiivilauseilla. Myöskään kopulan käyttö ei ole välttämätöntä nominaalisessakaan koodauksessa vaan joissain kielissä suhteet koodataan nominaalisesti ilman verbiä. (Pajunen 2000: 37–38.)

Nominaalisessa koodaustavassa voidaan Leon Stassenin (1997: 24–120) mukaan käyttää kolmea eri kielellistä koodaustapaa. Ensinnäkin predikoiva nomini, josta Pajunen käyttää nimitystä predikaattinominaali, voi taipua verbin tavoin. Toisessa tapauksessa predikaattinominaali koodataan täysin nominaalisesti ilman, että lause sisältää varsinaista leksikaalista verbiä. Tässä tavassa voi kuitenkin olla lauseessa mukana kopula. Kolmannessa tavassa Stassenin mukaan käytetään kopulan sijaan jotain lokaalista positioverbiä, jota kuitenkin käytetään kopulamaisesti. Pajusen mukaan kolmannessa tavassa on kuitenkin kyse verbaalisen ja nominaalisen koodaustavan alatyypistä, lokaalisesta koodauksesta, jossa vasta nominaalijäsenten semantiikka nostaa esiin suhdetta predikoivan tulkinnan (*Poika seisoo*

pöydällä. Maljakko seisoo pöydällä.) Luokka- ja ominaisuuspredikaation kohdalla lokaaliseksi predikaatioksi voidaan katsoa myös essiivi- tai translatiivimuotoiset predikaattinominaalit. Essiivillä on vielä suomessa yhteys lokaaliseen merkitykseen toisin kuin jo kieliopilliseksi sijaksi muuttuneella partitiivilla. (Pajunen 2000: 39–40.)

Koska tässä työssä aiheena on ominaisuuden predikointi, ei tässä perehdytä tarkemmin eksistentiaali- tai omistuslauseen luokitteluun. Tässä tutkielmassa tutkittavat lausetyypit ovat sekä Pajusen luokittelun mukaisia, ominaisuutta kuvaavia lauseita (*Poika on sairas.*) että ISK:n luokitellussa esille nostettuja essiivimuotoisen täydennyksen saavia lauseita (*Poika on sairaana.*). Pajusen luokittelussa essiivimuotoa ei ole kopulalauseiden jakoon taulukoitu, vaikka Pajunen tutkiikin essiivimuotoisen ominaisuuspredikaation esiintymistä. (Pajunen 2000: 37–38.) Luvussa 2.3 esitellään tarkemmin tutkielmassa käytettävä raja-
aus.

2.2.1 Predikatiivi

Predikatiivi on verbien *olla* ja *tulla* syntaktinen täydennys. Se on nominaalinen pääjäsen, joka luonnehtii toista lauseenjäsentä, yleensä subjektia. Suomen kielessä predikatiivilauseessa käytetään useimmiten *olla*-verbiä, jonka rakenteellinen täydennys predikatiivi on. Kuitenkaan semanttisesti predikatiivi ei ole *olla*-verbin argumentti vaan osa lauseen predikaattia. (ISK § 943.) Predikatiivilauseessa finiittiverbi on siis kopula, joka kantaa vain kieliopillista merkitystä.

Predikatiivilauseiden määrittely ja raja-
aus muihin kopulalauseisiin on eri kieliopeissa osittain erilainen. Esim. ISK (§ 943) listaa kuusi erilaista lauserakennetta, joissa esiintyy predikatiivi. Näitä ovat

- 1) olla-verbillinen perussubjektillinen lause (*Tyttö on kaunis.*)
- 2) olla-verbillinen tilalause (*Ulkona on kylmä.*)
- 3) intransitiivinen tuloslause (*Heistä tuli rikkaita.*)
- 4) tulla-verbillinen tilalause (*Meille tulee kivaa.*)
- 5) tulla-verbillinen perussubjektillinen lause (*Puuro tuli mustaa.*)
- 6) transitiivinen tuloslause (*Teen sinusta kuuluisan.*)

Intransitiivisessa ja transitiivisessa tuloslauseessa kielto vaikuttaa predikatiivin sijaan, minkä takia ne ovat subjektin ja objektin kaltaisia. Predikatiivin sijaan kielto ei nimittäin vaikuta. (ISK § 904.) Predikatiivina voi toimia adjektiivi- tai substantiivilauseke. Jossain tapauksissa myös lause, pronomini tai *kuin*-jakso voi toimia predikatiivina. Substantiivilauseke ilmaisee yleensä luokkaa ja adjektiivilauseke ominaisuutta. (ISK § 944.)

Vanhempien kielioppien määritelmä predikatiivista on osin erilainen kuin ISK:n. Aikaisemmat kieliopit määrittelevät predikatiivin määritteeksi, joka kopulan välityksellä predikoi subjektia tai harvoin objektia. Kaikissa kieliopeissa objektia ei ole mainittu, mutta yleensä predikatiivit jaetaan subjekti- että objektipredikatiiviin. Objektipredikatiivin mainitsematta jättäminen saattaa selittyä sen harvinaisuudella. Vanhemmissa kieliopeissa predikatiivilauseen verbinä voi olla vain joko *olla*- tai *tulla*-verbi. Subjektipredikatiivin sijoiksi lasketaan nominatiivi ja partitiivi sekä, Setälän ja Niemisen teosta lukuun ottamatta, genetiivi. Subjektipredikatiivi voi esiintyä genetiivissä vain, kun se ilmaisee omistajaa. (*Tämä metsä on valtion.*) Objektipredikatiivi puolestaan taipuu objektin sijojen mukaan, eli akkusatiivissa (*Räätäli teki liivit kovin pienet. Hän veisti puikon liian lyhyen.*) ja joskus harvoin partitiivissa (*Piirakat hän tekee hyviä.*) (Ikola 2001: 148–151, Setälä 1958:168–169, Hakulinen–Karlson 1979: 189, Leino & Nieminen 1989: 124–125.)

Vanhemmistakin kieliopeista löytyy kuitenkin laajempia predikatiivin määrittelyjä: Penttilä laskee predikatiiveiksi kaikki verbeihin liittyvät määritteet, joiden luku määräytyy subjektin tai objektin mukaan. Näin ollen Penttilän luokittelun mukaisissa predikatiivilauseissa verbinä voi olla moni muukin kuin *olla*- tai *tulla*-verbi, esim. aistihavaintoverbit (*Sinä näytät kalpealta*). Lisäksi Penttilän määrittelyssä predikatiivin sijana voi kieliopillisten sijojen lisäksi olla essiivi (*Huoneet ovat kylminä*), translatiivi (*He ovat käyneet ~ tulleet vanhoiksi ja raihnaisiksi*) ja ablatiivi (*Omena maistuu hyvältä*). (Penttilä 1957: 606–607.)

Niin aiemmissa kieliopeissa (Penttilää lukuun ottamatta) kuin ISK:ssäkin erotetaan predikatiivi ja predikatiiviadverbiaali. Aiemmissa kieliopeissa predikatiiviksi on yleensä luokiteltu vain nominatiivi, partitiivi- ja genetiivimuotoiset tapaukset ja essiivi- ja translatiivimuotoiset tapaukset on nimetty predikatiiviadverbiaaleiksi. (mm. Hakulinen & Karlsson 1979: 189.)

Predikatiivin sijavalintaan vaikuttaa subjektin semantiikka. Predikatiivi heijastelee näin luonnehdittavan tarkoitteen ominaisuuksia ja erityisesti tarkoitteen jaollisuutta. Substantiivi- ja adjektiivipredikatiivi taipuvat hieman eri tavoin, sillä substantiivi voi itsessään olla jaollinen tai jaoton, mikä vaikuttaa sen sijavalintaan. (ISK § 944.)

Göran Karlsson on Virittäjän artikkelissa pohtinut predikatiivin jakoa substantiivi- ja adjektiivipredikatiiviin. Karlssonin mukaan jako on häilyvä, sillä suomen adjektiivia voidaan käyttää substantiivisesti, mikä vaikuttaa adjektiivipredikatiivin sijaan ja lukuun. Karlsson nostaa esille esimerkkejä, joissa predikatiivina toimiva adjektiivi ei noudata subjektin lukua, vaikka näin pitäisi muun muassa Setälän mukaan olla. Esimerkiksi Karlsson nostaa muun muassa lauseen *Pahinta kaikesta olivat kuitenkin hyönteiset*. Karlssonin näkemyksen mukaan adjektiivi on lauseessa vahvasti substantiivisessa käytössä, mikä hänen mukaansa selittää lukukongruenssin puuttumisen. Vaihtoehtoinen selitys tapaukselle on subjektin elliptisyys. Jos subjekti olisi esimerkiksi lauseke *Hyönteisten olemassaolo*, adjektiivi noudattaisi adjektiivipredikatiiville ominaista lukukongruenssia. Ellipsi voi olla myös predikatiivilausekkeessa, kuten tapauksessa *Matti on laiskoja* ('laiskoja ihmisiä'), mutta Karlsson näkee, että selitykseksi riittää, että adjektiiveja käytetään substantiivisesti. Sen takia hän esittää, että predikatiivikysymystä ei pitäisi tutkia sanaluokkajaon pohjalta vaan jakamattoman kokonaisuutena. (Karlsson 1967: 268–269.)

Adjektiivipredikatiivin sijavalinnan perussääntö on, että predikatiivi on nominatiivissa, jos se luonnehtii jaotonta tarkoitetta (*Tämä kuppi on aika iso*), ja partitiivissa, jos subjekti on jaollinen (*Tämä tee on liian kuumaa*). Kun subjekti on monikollinen, adjektiivipredikatiivi on monikossa (*Nuo otukset ovat outoja*). Adjektiivipredikatiivi noudattaa yleensä subjektin morfologista lukua, joten se on monikossa silloinkin, kun merkitykseltään yksiköllinen subjekti on muodoltaan monikollinen (*Nämä sakset ovat tylsät*). (ISK § 946.) Passiivilauseessa adjektiivipredikatiivi on monikossa ja nollapersoonan kanssa yksikön partitiivissa. Nesessiivilauseessa predikatiivi voi olla joko yksikkö- tai monikkomuotoinen. (ISK § 1284.)

Jotkin tarkoitteet voivat saada jaollisuuden tai jaottomuuden tulkinnan predikatiivin sijamuodon avulla. Esim. leivonnaisista voi puhua ainesanoina tai jaottomina tarkoitteina, annoksina. (*Leipä on hyvä~hyvää*.) Teonnimiä predikoidessaan predikatiivi on yleensä partitiivissa. Nominatiivin käyttö luo kuvan ajallisesti rajatusta tai tuloksellisesta teosta

(-- *uusi oikeudenkäynti on epätodennäköinen*). (ISK § 556, 947.) Jos subjekti voidaan katsoa sekä jaolliseksi että jaottomaksi, predikatiivin nominatiivimuodolla osoitetaan jaoton tulkinta ja partitiivimuodolla jaollinen tulkinta. Varsinkin sellaisissa tapauksissa, joissa yksikkö tai monikkomuoto on hyvin eriytynyt, predikatiivin sija muuttaa merkityksen tulkintaa. (*Hiukset olivat pitkät ja tummat~pitkiä ja tummia. Sakset ovat terävät~teräviä.*) (ISK § 947–948.)

Jaollisuus ja jaottomuus ovat tärkeitä sekä predikatiivin että objektin sijavalinnan kannalta. Tarkoitteen jaollisuus ei kuitenkaan ole mitenkään yksinkertainen asia varsinkaan S2-opiskelijalle, sillä tulkinta voi vaihdella kielittäin. ISK määrittelee jaollisuuden seuraavasti: Jaollinen entiteetti koostuu osista, jotka eivät ole yksilöitävissä. Jaollisella entiteetillä ei myöskään ole selviä rajoja ja ne ovat mitattavissa paljouksina (*vähän vettä, paljon puuroa*). Jaollisia ovat muun muassa ainesanat sekä abstraktia asiaa, tunnetta, ominaisuutta, tilaa tai tapahtumaa kuvaavat substantiivit. Tarkoite, joka on jaollinen, voidaan osoittaa kvantitatiivisesti epämääräiseksi subjektin, objektin ja predikatiivin partitiivimuodolla. (ISK § 555.)

Maisa Martin (1987) on tutkinut suomea äidinkielenään puhuvien sijavalintaa lauseissa, joissa subjektin merkitys on abstrakti. Hän kiinnitti huomiota oman kielikorpansa vastaiseen partitiivin käyttöön opiskelijoidensa kirjoitelmissa. Artikkelissaan Martin pohtii, milloin yksikölliseen abstraktisubjektiin liittyvä adjektiivipredikatiivi ei ole partitiivissa. Martin tutki ilmiötä 100 koehenkilön avulla. Koehenkilöt arvioivat partitiivin sopivuutta 10 lauseeseen viisiportaisella asteikolla. Vastusvaihtoehtoina olivat partitiivi on A) ainoa mahdollinen, B) parempi, C) yhtä hyvä, D) huonompi ja E) aivan mahdoton.

Kymmenestä lauseesta vain yhteen (*Sää on koko viikonlopun ajan ollut lämmin/lämmintä.*) kukaan vastaavista ei pitänyt partitiivia ainoana mahdollisena, mutta kyseiseen lauseeseen kuitenkin 6 katsoi partitiivin olevan parempi sija. Kokonaisuutena vastaukset kallistuivat nominatiivin kannalle, mutta yhdessäkään lauseessa partitiivia ei ole yksimielisesti tuomittu mahdottomaksi. Martinin mukaan verbaalisubstantiivin ollessa subjektina sijavaihtelu on vapaampaa. Myös partitiivin leviäminen saattaa hänen mukaansa selittää sijavaihtelua. (Martin 1987: 276–278.)

Nykysuomen lauseopin esittämän pääsäännön mukaan abstraktisubjektia kuvaava predikatiivi on yleensä partitiivimuotoinen (Hakulinen & Karlsson 1979: 195). ISK:n mukaan

abstraktisanoihin liittyvä predikatiivin sijavaihtelu on hyvin joustavaa (*Festarin anti on monipuolisempaa - - -HVK:n avausistunnon anti oli niukka.*) (ISK § 947). Vaihtelu viittaisi siihen, että myös abstraktisanat voidaan ajatella sekä jaollisina että jaottomina. Jos pääsäännön mukaan abstraktisubjekteihin liittyvä predikatiivi on partitiivissa, tuntuisi oudolta, että abstraktisanojen kohdalla partitiivin ala kapenisi, kun se yleisesti laajenee.

Abstraktisanoissa on melko suuri joukko sanoja, jotka ovat kiteytyneet niin monikollisiksi, että voivat saada vain monikon nominatiivissa olevan adjektiivipredikatiivin (esim. *välit, suhteet, olot, näkymät*). Osa abstraktisanoista voi esiintyä sekä yksikkö- että monikkomuotoisina. Niiden kanssa predikatiivin sija voi vaihdella ilman, että se välttämättä muuttaa tulkintaa (*Hinnat ovat halvemmat kuin tavallisissa kuppiloissa. -- hinnat ovat helpompia kuin laivojen tax free -myymälöissä.*) (ISK § 948.) Monikollista subjektia luonnehtivan predikatiivin tunnusmerkitön sijamuoto on partitiivi, mutta joillain adjektiiveilla, esimerkiksi adjektiivilla *valmis*, nominatiivi on niin vakiintunut että sekin voi toimia täysin tunnusmerkittömästi (-- *olemme valmiit siihen*) (ISK § 949).

Substantiivipredikatiivin lukukongruenssi ei ole yhtä selkeä kuin adjektiivipredikatiivin. Substantiivipredikatiivi voi olla yksikössä vaikka subjekti olisikin monikossa ja toisinpäin. Lisäksi sijavalintaan vaikuttaa subjektitarkoitteen jaollisuuden lisäksi myös substantiivipredikatiivin tarkoitteen jaollisuus. (ISK § 944.) Ikolan mukaan substantiivipredikatiivi on nominatiivissa silloin, kun ”sillä ilmaistu omistetaan subjektin tarkoittaman esineen tai asian kokonaisuudelle, - - ” Kuitenkin subjektin ollessa lause tai infinitiivi substantiivipredikatiivi on nominatiivissa, vaikka adjektiivipredikatiivi on partitiivissa. Tosin adjektiivit *hyvä* ja *paha* esiintyvät vain nominatiivissa ja jotkin adjektiivit saattavat esiintyä molemmissa sijoissa. Kuten adjektiivipredikatiivi myös substantiivipredikatiivi on melkein aina partitiivissa, jos subjektina on jaollinen tarkoite, eli aine-, abstrakti, kollektiivisana tai monikollinen sana. Kun substantiivipredikatiivin ja jaottoman subjektin suhde on inklusiivinen, eli kun subjektin tarkoite sisältyy predikatiivin kuvaamaan joukkoon, substantiivipredikatiivi on partitiivissa. Jos taas substantiivipredikatiivi esitetään jaottomana, se on nominatiivissa. (Ikola 2001:148.)

Matti Sadeniemi käsittelee vuonna 1950 ilmestyneessä Virittäjän artikkelissa predikatiivin sijavaihtelua. Hän jakaa predikatiivitapaukset partitiiviseen, distributiiviseen, partitiivis-distributiiviseen ja totaaliseen. Näistä partitiivinen ja partitiivis-distributiivinen vaativat

predikatiivikseen substantiivin. Adjektiivipredikatiivin mahdolliset tapaukset ovat siis distributiivinen ja totaalinen. Distributiivisen predikatiivin sija on partitiivi ja subjekti on aina jaollinen (*Pojat ovat iloisia*). Distributiivisissa tapauksissa predikatiivin kuvaama ominaisuus kohdistuu koko subjektitarkoitteelle ja jokaiselle sen todelliselle tai ajateltavissa olevalle osalle. Totaalinen predikatiivi on nominatiivissa, mutta Sadeniemen mukaan subjektin ei tarvitse olla jaoton. Hänen mukaansa adjektiivisessa totaalisessa predikatiivissa predikatiivin ilmaisema ominaisuus omistetaan subjektitarkoitteen kokonaisuudelle. Esimerkiksi lauseessa *Omena on makea* subjekti on esineennimi eikä ainesana. Sadeniemi nostaa esimerkiksi lauseen *Lappalaiset ovat pieni kansa ~ pientä kansaa*. Nominatiivinen predikatiivi omistuu koko subjektitarkoitteelle, niin että lauseen merkitys on 'Lappalaisten lukumäärä on pieni'. Partitiivimuotoisen predikatiivin ominaisuus taas omistuu subjektitarkoitteen eri osille, niin että merkitys on 'Lappalaiset ovat pieniä ihmisiä'. (Sadeniemi 1950: 47–49.)

Virittäjän artikkelissa Sadeniemi käsittelee myös predikatiivilajien historiaa sekä esiintymistä sukukielissä. Hän nostaa esille viron, vepsän ja karjalan, joista kaikista puuttuu distributiivinen predikatiivi. Suomessa distributiivinen predikatiivi on Sadeniemen mukaan yleisin, mutta mainituissa sukukielissä sitä vastaa totaalinen predikatiivi. Tapausten historiaa Sadeniemi on tarkastellut Mikael Agricolan tekstien avulla. Niissä nykysuomen distributiivisen predikatiivin sijalla on poikkeuksetta totaalinen predikatiivi. Sadeniemen mukaan distributiiviseen adjektiivipredikatiiviin partitiivin käyttö on tunkeutunut suomeen vasta myöhään. Infinitiivi-, lause- ja nollasubjektin kanssa esiintyvien *hyvä-* ja *paha-*adjektiivien totaalisuus selittyy Sadeniemen mukaan sillä, että yleisimmät sanat säilyvät vanhalla kannalla. Kun siis mainittuihin subjektityyppeihin liittyvän predikatiivin sijaksi on tunkeutunut partitiivi, yleisimpien adjektiivien kohdalla muutosta ei ole tapahtunut. Tämä selittää myös muiden perusadjektiivien kohdalla tapahtuvaa melko vapaata vaihtelua. (Sadeniemi 1950: 50–51.)

Sadeniemi esittää, että distributiivisen predikatiivin kehitys saattaa liittyä partitiiviobjektiin ja partitiivisubjektiin. Partitiiviobjekti lauseessa *Mies ampuu lintuja* on alkuaan merkinnyt vain 'Mies ampuu joukon lintuja'. Samoin lauseessa *Poikia juoksee ohi* partitiivisubjektin on voinut osoittaa vain joukkoa. Yleensä kuitenkin sekä lintujen ampuminen että poikien ohijuoksu tapahtuu jaksoittain lintu tai poika kerrallaan. Merkitys on näin saanut distributiivista sävyä, eli toiminta kohdistuu jokaiselle osalle, kuten distributiivisen

predikatiivin kuvaama ominaisuus omistuu subjektin jokaiselle osalle (*He ovat seppiä = Heistä kukin on seppä. He ovat iloisia = Heistä kukin on iloinen.*). (Sadeniemi 1950: 53.)

Myös Tuomas Huumo kytkee predikatiivin sijavaihtelun yhteen objektin ja subjektin, tarkemmin eksistentiaalilauseen subjektin, sijavaihtelun kanssa (Huumo 2007: 3). Huumon teoriassa on nähtävissä sama ajallinen jaksoittaisuus, josta jo Sadeniemi puhui. Huumo kytkee predikatiivin sijavaihteluilmion aspektuaaliseen näkökulmaan ja serialisuuteen. Serialisuudella hän tarkoittaa sekä aitoa ajallista peräkkäisyyttä että subjektiivista serialisuutta. Ensimmäinen tarkoittaa sitä, että subjektin tarkoitteen osat seuraavat toisiaan ajallisesti. Jälkimmäinen tarkoittaa sitä, että subjektin tarkoitetta tarkastellaan serialisesti, vaikka sen osat eivät todellisuudessa seuraa ajallisesti toisiaan. (mt: 5.) Vaikka olotilaa kuvaava *olla*-verbi ja täten myös kopulalauseet ovat lähtökohtaisesti staattista tilaa ilmaisevia, voi predikatiivilauseessa subjektin ja predikatiivin tarkoitteet muuttaa staattisen kopulalauseen merkityksen esim. punktuaaliseksi. Jos subjektin tarkoite on olemassa vain lyhyen hetken (*välähdys*), kopulalause hahmottuu punktuaaliseksi. Subjektitarkoite voi myös olla olemassaololtaan pitkäkestoinen, mutta adjektiivin predikoima ominaisuus on hetkellistä. Hetkellisyyden tulkinta saattaa syntyä myös adverbiaalinen vaikutuksesta (*Salaman valossa hänen kasvonsa olivat väsyneen ja kalpean näköiset.*). (Huumo 2007: 19.)

2.2.2 Predikatiiviadverbiaali

Predikatiiviadverbiaalit ovat essiivissä, translatiivissa sekä joidenkin kielioppien mukaan allatiivissa tai ablatiivissa olevia substantiivi- tai adjektiivilausekkeita, jotka ovat merkitykseltään predikoivia. Predikatiiviadverbiaalit voivat esiintyä verbin pakollisena rektiotäydennyksenä (*Hän pysyi nuorena. Hän oli sairaana.*) tai vapaana määritteenä toimivana adverbiaalina (*Japanilaiset syövät kalaa raakana. Väsyneenä en jaksakaan työskennellä.*). (Vilkuna 2003: 169–170, ISK § 974.)

Sekä predikatiivilla että predikatiiviadverbiaalilla on siis predikoiva funktio, mutta predikatiivista poiketen predikatiiviadverbiaali taipuu muissa kuin kieliopillisissa sijoissa ja se voi esiintyä minkä tahansa verbin kanssa. Taipumattomat adverbit, kuten *puhki*, esiintyvät ISK:n mukaan vain predikoivassa tehtävässä, mutta niiden määrittelemisen predikatiiviksi ei ole selvää sijataivutuksen puuttumisen takia. Sen takia ISK katsoo niiden kuuluvan predikatiiviadverbiaalien ryhmään. (§ 974.)

Predikatiiviadverbiaalin sija määräytyy verbin mukaan, niin että essiivi esiintyy oloverbien, translatiivi muutosverbien ja allatiivi ja ablatiivi aistihavaintoverbien kanssa. Kopulalauseen predikatiiviadverbiaalina voi siis esiintyä vain essiivimuotoinen NP tai AP. (Hakulinen & Karlsson 1979: 213.)

Syntaktisesti predikatiivi ja predikatiiviadverbiaali eroavat toisistaan mahdollisten sijojen ja verbien lisäksi siinä, että lauseessa, jossa on predikatiiviadverbiaali, subjekti voi olla partitiivissa (*Opiskelijoita on sijaisina.*). Lisäksi monikollisen predikatiiviadverbiaalin kanssa numeruskongruenssi on vaillinainen. Myös yhdistämisessä ja rinnastamisessa on eroja. Predikatiivia ja predikatiiviadverbiaalia ei voi rinnastaa, mutta ne voi muuten yhdistää ja lauseessa voi olla kaksi rinnastamatonta predikatiiviadverbiaalia mutta ei kahta predikatiivia. (Hakulinen & Karlsson 1979: 212–213.)

Metsä-Heikkilä on tarkastellut predikatiiviadverbiaalin lukukongruenssia. Hänen mukaansa konkreettisia erillisiä tarkoituksia kuvaavien predikatiiviadverbiaalin kohdalla luvun mukaan kongruoiva adjektiivi on parempi (*Pojat ovat reippaina. –*reippaana?*) Tapauksista, joissa on indefiniittipronomini, pitää Metsä-Heikkilän mielestä käyttää monikkomuotoa (*Molemmat ovat onnellisena.*). (Metsä-Heikkilä 1984: 25.) Adjektiivin frekvenssi kuitenkin vaikuttaa myös lukukongruenssiin. Esimerkiksi muoto *sairaana* on jo leksikaalistunut, jolloin se voi esiintyä yksikkömuotoisena vaikka erillisiä tarkoituksia kuvaavan subjektin kanssa (*Pojat ovat sairaana.*). (mts. 26.) Predikatiiviadverbiaalin tapauksessa merkitys ei ole Metsä-Heikkilän mukaan lukukongruenssiin muotoa voimakkaammin vaikuttava seikka. Jos subjektina on muodoltaan yksiköllinen mutta merkitykseltään monikollinen sana, predikatiiviadverbiaali ei voi olla monikossa. (*Väki on onnellisena.*) (mts. 25.)

Metsä-Heikkilä tarkastelee artikkelissaan myös subjektien jaollisuutta. Hänen mukaansa monikolliset konkreettiset subjektit, kuten parilliset tarkoitteet (*kädet*) ja sarjat (*sormet*) hahmotetaan kiinteäksi kokonaisuudeksi. *Hiukset* on vielä sarjoja ja parejakin kiinteämpi kokonaisuus ja *kasvot* on jo täysin jaoton tarkoite. Monikollisen abstraktin tarkoitteen osat eivät useinkaan ole selvästi jaoteltavissa. Myös monikolliset ainesanat voivat olla tarkasteltavassa tilanteessa kiinteitä kokonaisuuksia. Näin ollen tämän tyyppisten monikollisten subjektien kanssa predikatiiviadverbiaali voi yksikössä. (Metsä-Heikkilä 1984: 24.)

Tässä tutkimuksessa keskitytään essiivisijaiseen predikatiiviadverbiaaliin, sillä se esiintyy *olla*-verbin kanssa. Essiivi kuvaa yleensä tilaa. Adverbeissa, kuten *kotona*, essiivillä ilmaistaan paikkaa. Essiivi on käytössä myös ajanilmauksissa *huomenna*, *näinä viikkoina* ja *maanantaina*. (ISK § 1223.) Kantaauralissa oli kolme paikallissijaa, joista olosijaa, lokatiivia, vastaa nykysuomessa essiivi. Essiivin sijapäätte on edelleen sama *-nA* kuin vanhan lokatiivin. Vanha lokatiivimerkitys näkyy edelleen muodoissa *kotona*, *takana* jne. (Lehtinen 2007: 67–68.) Suomalais-ugrilaisessa kantakielessä partitiivi ja essiivi alkoivat kehittyä kieliopillisiksi sijoiksi. Partitiivi alkoi kehittyä objektin sijaksi. Myöhemmin käyttö laajeni subjektiin ja predikatiiviin. Uralilaisessa kantakielessä essiivillä oli jo nykysuomen essiivin sivumerkitys, ei vain olosijan lokaalista merkitystä. (mts. 78–79.)

Predikatiiviadverbiaalina essiivillä on yleisimmin ajateltu olevan tilaan tai oikeammin sen muutosta kuvaa merkitys. Erottelu predikatiivin merkityksen ja predikatiiviadverbiaalin merkityksen välillä on yleisesti esitetty olevan se, että predikatiivi kuvaa pysyvää ominaisuutta tai tilaa mutta essiivimuotoinen predikatiivi implikoi tilan tai ominaisuuden tilapäisyyttä tai siinä tapahtunutta muutosta. Predikatiivin kuvaamaan ominaisuuteen aikaulottuvuutta ei itsessään sisälly, vaan predikatiivilause vaatii verbin tempuksen tai jonkin ajan adverbiaalinen kuvataksaan ajallisuutta. (ISK § 975; Hakulinen & Karlsson 1979: 213–214; Penttilä 1957: 350; Ikola 2001: 166.)

Esimerkkinä voi olla adjektiivipari *sairas-sairaana*. Nominatiivimuodon merkitys rakenteessa *Hän on sairaas ~ sairaana* olisi siis 'Hän on (jossain suhteessa) pysyvästi sairaas', kun taas essiivimuodon merkitys olisi 'Hän ei ole nyt terve'. Äkkiseltään tuntuu erikoiselta, että oloverbien kanssa esiintyvä alkuperäiseltä funktioltaan lokaatiota koodanneen essiivin katsotaan nykyään ilmaisevan juuri olotilan tai ominaisuuden muutosta. Tarkemmin asiaa pohtimalla voi nähdä loogisuutta siinä, että hetkellinen olotila koodataan olosijalla; ikään kuin käytäisiin kuvattavassa olotilassa kuten paikassa. Olosijahan ei kopulankaan kanssa välttämättä kerro entiteetin pysyvästä sijainnista.

Pajusen mukaan essiivin käyttö predikatiiviadverbiaalina on itse asiassa keino lisätä suomen kielen adjektiivien verbimäisyyttä. Verbimäisyyden lisääntymistä Pajunen perustelee juuri sillä, että staattisen tilan ilmaisuun saadaan sijavalinnalla muutokseen viittaavia piirteitä ilman verbin muuttamista (Pajunen 2000: 80.).

Kopulalauseen essiivimuotoisena predikatiiviadverbiaalina ei voi esiintyä mikä tahansa adjektiivi vaan lausekkeella on semanttisia rajoituksia. ISK listaa mahdollisiksi sellaiset adjektiivit, jotka kuvaavat subjektitarkoitteen terveyden tilaa, avoimuutta, täyteyttä sekä mentaalista tilaa tai käyttäytymistä. ISK:n mukaan myös muutkin adjektiivit voivat esiintyä essiivisijaisina predikatiiviadverbiaaleina, jos lauseeseen sisältyy paikan adverbiaali. (ISK § 975.)

Artikkelissaan Suomen ominaisuuspredikaatio ja tyyppi *olla sairaana* Pajunen esittelee Lauseopin arkiston ja syntaktisten murretutkimusten aineistojen sekä yleiskielen ja kielioppien pohjalta tehtyä tarkastelua essiivimuotoisen ominaisuuden predikaation käytöstä. Pajunen käyttää predikatiiviadverbiaalista nimitystä ominaisuuspredikaation lokaalinen koodaus (Pajunen 2004). Pajunen mukaan tyyppi, jossa ominaisuuspredikaation lokaalinen koodaus ilmenee sijavalinnasta, tunnetaan vain slaavilais- ja kaukaasialaiskielistä sekä baskista (mts. 40).

Pajunen tarkastelee essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin semanttisia rajoituksia Stassenin luokittelua vasten. Stassen on oman tutkimuksensa pohjalta muodostanut niin sanotun ominaisuushierarkian, jonka toisessa ääripäässä ovat ne ominaisuudet, joita maailman kielissä koodataan verbaalisella strategialla ja toisessa ääripäässä ne, joita koodataan nominaalisella strategialla. Pajunen mukaan nominaalisen ja lokaalisen koodauksen vaihtelu toimii samaa taustaa vasten kuin nominaalisen ja verbaalisen koodauksen vaihtelu, joten Pajunen käyttää hierarkiaa suomen essiivimuotoisen ominaisuuspredikaation semanttisia edellytyksiä tarkastellessaan. Stassenin hierarkia on seuraavanlainen:

KUVIO 1. Stassenin ominaisuushierarkia

Pajusen oletuksen mukaan siis vasemmalla olevia ominaisuustyypppejä voitaisiin koodata lokaalisesti ja oikealla olevia vain nominaalisesti. Pajusen tulosten perusteella suomessa ominaisuutta koodataankin essiivillä (tai lokaalisesti kuten Pajunen tapaa kutsuu) eniten fyysistä ominaisuutta kuvaavien adjektiivien kanssa. Myös inhimillisyyttä kuvaavat adjektiivit voidaan koodata lokaalisesti, mutta niillä on taipumusta fraasiutumiseen. Fyysisten ja inhimillisten ominaisuuksien lisäksi dimensiota kuvaavat adjektiivit voivat hyvin toimia essiivisijaisena predikatiiviadverbiaalina. Väriä ja vauhtia kuvaavien adjektiivien lokaalisesta koodaamisesta Pajusen löysi aineistostaan vain pari tapausta kummastakin adjektiiviryhmästä. Samoin arvoadjektiivien lokaalinen koodaus oli vähäistä. Materiaalia tai sukupuolta kuvaavien lokaalisesta koodauksesta ei Pajusen aineistossa ollut yhtään esiintymää. Pajusen mukaan yleiskielessä sekä lounaismurteissa ikä-adjektiivien lokaalinen koodaus on epäkieliopillista, mutta muista murteista tapauksia löytyy. Ikää kuvaavien adjektiivien lokaalinen koodaus voi mahdollisesti liittyä essiivin temporaaliseen käyttöön. Essiivillä ei näissä yhteyksissä ilmaista tilapäisyyttä samoin kuin muissa adjektiivityypeissä. Pajusen esittelemissä esimerkeissä lähes jokaisessa oli mukana myös ajan adverb. (Pajunen 2000: 53–74.) Kaiken kaikkiaan siis suomessa käytettävä ominaisuuden lokaalinen koodaus noudattelee Pajusen (mts. 77) mukaan hyvin Stassenin hierarkiaa.

Stassen on esittänyt, että sanan semanttinen ominaisuus vaikuttaa ominaisuuspredikaation koodaukseen. Stassen erottaa kolme nominaalisen ja verbaalisen koodauksen vaihtelun tyyppiä. Ensimmäisessä tyypissä vaihtelu nominaalisen ja verbaalisen koodauksen välillä rajoittuu sellaisten ominaisuuksien yhteyteen, jotka ovat inherentisti muuttuvia. Toisessa tyypissä verbaalinen koodaus ilmaisee ominaisuuden asteittaista muutosta ja nominaalisella koodauksella ilmaistaan ominaisuus staattisena. Kolmannessa tyypissä osa ominaisuuksista koodataan aina nominaalisesti ja osa verbaalisesti, yleensä niin että suhteellisen pysyvää ominaisuutta koodataan nominaalisesti ja muuttuvaa verbaalisesti. Pajusen tarkasteleman aineiston perusteella näyttää siltä, että suomen kielessä vaikuttaa Stassenin tyypeistä kaksi ensin mainittua. (mts. 78–79.)

2.3 Tutkimuksessa käytetty jaottelu

Tässä pro gradu -työssä käytetään perinteisintä fennistiikan predikatiivin määrittelyä. Predikatiiviksi on siis laskettavissa tapaukset, joissa nominaalinen jäsen luokittelee tai luonnehtii subjektia tai objektia kopulan välityksellä. Näin ollen predikatiivi voi taipua ainoastaan subjektin tai objektin sijoissa.

Koska tutkimus keskittyy vain ominaisuuksien kielentämiseen, rajautuvat siitä pois substantiivit. Tutkimuksen ulkopuolelle jää siis substantiivipredikatiivit ja näin ollen myös genetiivimuotoiset predikatiivit. Samoin pois rajautuvat predikatiiviadverbiaalina toimivat substantiivit, muun muassa essiivillä koodatut luokkaa predikoivat adverbiaalit.

Lisäksi tutkimuksessa jätetään huomiotta *tulla*-verbillinen predikatiivilauseen sen harvinaisuuden takia. Luultavimmin S2-informantit eivät ole kyseiseen rakenteeseen tutustuneet. Samasta syystä ei tässä työssä tutkita objektipredikatiivin hallintaa. Sen käyttö on niin harvinaista, etteivät ehkä monet natiivit suomenpuhujatkaan hallitse tai ehkä edes tunnista sitä. Predikatiivin osalta tutkittavaksi jäävät lauseet, joissa nominatiivi- tai partitiivimuotoinen adjektiivi luonnehtii substantiivia *olla*-verbin välityksellä.

Näiden tapausten lisäksi pro gradussa tarkastellaan essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin käytön hallintaa. Pelkän essiivimuodon valinta johtuu siitä, että muut kuin *olla*-verbilliset lauseet on rajattu pois. Muutosverbien kanssa esiintyvä translatiivimuotoinen predikatiiviadverbiaali jää näin pois tutkimuksesta. Samoin muihin verbeihin liittyvät paikallissijaiset tapaukset. Perusrajausena tutkimuksessa on näin ollen se, että tutkittavat tapaukset kielentävät ominaisuutta ja että lauseiden verbinä on *olla* ja täydennyksenä adjektiivi.

2.4 Suomen ominaisuuspredikaatio S2-näkökulmasta

2.4.1 Predikatiivin ja essiivin opetus S2-kieliopeissa ja -oppikirjoissa

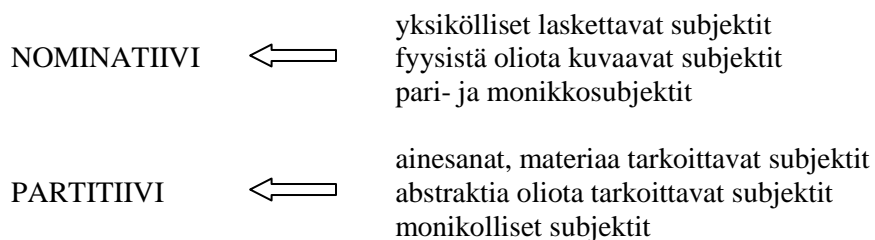
Tässä luvussa esitellään ensin kahden S2-opiskelijoille suunnatun kielioppiteoksen tavat esitellä predikatiivi ja essiivi. Tarkasteltavat kieliopeista toinen on Leila Whiten teos ja toinen Fred Karlssonin. Lisäksi tässä luvussa tarkastellaan muutamien S2-oppikirjojen² tapaa esittää ominaisuuden kielentäminen ja essiivin käyttö.

Suomea toisena kielenä opiskeleville tarkoitettussa Leila Whiten (2006) kieliopissa predikatiivista kerrotaan seuraavaa: Predikatiivi kertoo mitä tai millaista subjekti on. Se kuvailee, luonnehtii ja luokittelee subjektia. Predikatiivi on yleensä samassa luvussa kuin subjekti, mutta jos predikatiivi kertoo subjektin materiaalin tai kokonaisuuden, johon subjekti kuuluu, monikollisen subjektin kanssa tulee yksiköllinen predikatiivi.

Predikatiivin sijoiksi White listaa nominatiivin, partitiivin ja genetiivin. Hänen mukaansa nominatiivin tai partitiivin valintaan vaikuttaa predikatiivin sanaluokka ja subjektin luonne. Kirjassa esitellyn listan mukaan adjektiivipredikatiivin sijavalinnan pääsäännöt ovat, että partitiivi on yksikön nominatiivi, jos subjekti on yksiköllinen fyysinen asia tai lause on geneerinen. Jos subjekti on pari- tai monikkosana, joka kuvaa yhtä entiteettiä tai joukkoa, predikatiivi on monikon nominatiivissa. Samoin jos subjektilla tarkoitetaan tarkkaan rajattua uniikkia asiaa. Yksikön partitiivimuotoista adjektiivipredikatiivia käytetään, jos subjekti on aine- tai abstraktisana (Poikkeuksena esitellään sanat *ilma* ja *sää*). Partitiivi on käytössä myös *On hauskaa* -tyyppisissä rakenteissa. Kohdassa on huomioitu myös poikkeuksen aiheuttavat adjektiivit *hyvä* ja *paha*, jotka esiintyvät nominatiivissa *On hauskaa* -rakenteessa. Samassa yhteydessä White huomauttaa, että yleiset adjektiivit, kuten *kiva*, *mukava*, *helppo* ja *vaikea*, voivat olla sekä nominatiivissa että partitiivissa. Monikon partitiivia kirjassa kerrotaan käytettävän silloin, kun subjekti on monikossa, eikä ole pari- tai monikkosana eikä lause ole passiivissa.

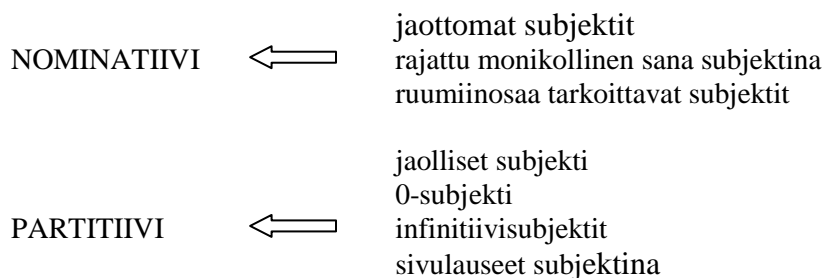
²⁾ Tarkastellut oppikirjat ovat Supisuomea, Suomea ole hyvä!, Suomea suomeksi, Suomen kielen alkeisoppikirja, Kieli käyttöön, Hyvin menee! suomea aikuisille 1 ja 2, Suomen kielen tikapuut 2, Finnish for foreigners 2 ja Suomen mestari, suomen kielen oppikirja aikuisille 1. Tarkemmat bibliografiset tiedot löytyvät lähdeluettelon lopusta

White nostaa vielä esille sen, että kielto ei vaikuta predikatiivin muotoon. Pääsäännöksi hän summaa predikatiivin olevan nominatiivissa yksiköllisten laskettavien, fyysisten subjektien sekä pari- ja monikkosanojen kanssa ja partitiivissa materiaa tai abstraktia kuvaavien sekä monikollisten subjektien kanssa. (White 2006: 289–295.)

KUVIO 2. Predikatiivin sijavalinta Leila Whiten kieliopin mukaan.

Karlssonin englanninkielisessä kielioppikirjassa predikatiivia ei esitellä omana lukunaan vaan predikatiivin sijavaihtelua käsitellään nominatiivin ja partitiivin käyttöä esittelevässä luvussa. Nominatiivia Karlsson kertoo käytettävän adjektiivipredikatiivin sijana, jos subjekti on jaoton sana. Yksikön partitiivia taas käytetään, kun subjekti on jaollinen sana, infinitiivi, sivulause tai kun subjektiä ei ole. Myös Karlsson mainitsee, että infinitiivisubjektia kuvatessaan joillakin adjektiiveilla nominatiivi ja partitiivi voivat olla vapaassa vaihtelussa, mutta hän huomauttaa nominatiivin olevan usein parempi. Karlssonin esittelyssä myös lukukongruenssi otetaan huomioon. Predikatiivin luvusta Karlsson sanoo seuraavaa: Jos subjekti on monikossa, adjektiivipredikatiivi on yleensä monikossa ja partitiivissa. Monikon nominatiivia käytetään, jos subjekti on selkeästi rajattu tai monikkosana tai ruumiinosaa kuvaava sana. (Karlsson 2008: 121, 138–140)

KUVIO 3. Predikatiivin sijavalinta Fred Karlssonin kieliopin mukaan.

Leila Whiten kieliopissa essiivin sanotaan kertovan subjektin tai objektin tilapäisen mielentilan, kunnon, aseman tai funktion. Essiivisijainen adjektiivi kertoo, missä kunnossa tai millä tuulella joku tai jokin on. Esimerkeissä muut verbit kuin kopula ovat laajemmin edustettuna. Lauseista, joissa predikatiiviadverbiaalina on adjektiivi, on vain yksi esimerkki (*Hän on ollut sairaana koko viikon.*). Kieliopissa on toki esitelty myös essiivin käyttö sivulauseen sijaan sekä ajanilmauksissa, mutta niiden esittelyyn ei paneuduta tarkemmin. (White 2006: 92.)

Myös Karlsson määrittelee essiivin merkityksen samaan tapaan. Hänen kieliopissaan essiivin kerrotaan ilmaisevan (väliaikaista) tilaa, funktiota ja joskus olosuhteita ja syitä. Essiivisijaisen adjektiivin käyttöä predikatiiviadverbiaalina kuvataan vielä suppeammin kuin Leila Whiten kieliopissa. Esimerkkilauseissa on sama adjektiivi *sairaana*, mutta rakennetta ei avata sen enempää. (Karlsson 2008: 185–186).

Suomen kielen alkeisoppikirjoissa predikatiiviin ja essiiviin tutustutaan vaihtelevasti. Toki predikatiivilauseita esiintyy kirjoissa jo alkupuoliskon luvuissa, mutta predikatiivin ja sen sijavaihtelua ei välttämättä alkeistason oppikirjoissa esitellä kovinkaan laajasti.

Mikäli predikatiivin käyttöä ja predikatiivin sijavaihtelua esitellään, annetut sijavaihtelun säännöt pohjautuvat yleensä jakoon konkreettiset asiat – ainesanat. Annetuissa säännöissä sanotaan, että lauseen alussa (subjektina) ainesana on nominatiivissa ja sitä kuvaava adjektiivi on partitiivissa. Joissain kirjoissa esitellään nominatiivin ja partitiivin käyttöä esimerkkilausein, mm. *Kissa on musta. Kahvi on mustaa.* Yksityiskohtaisimmin sijavaihtelua esitteli Suomen kielen alkeisoppikirja, jossa annettiin seuraavat säännöt: 1) Kappalesanaa kuvaileva adjektiivipredikatiivi on nominatiivissa, ainesanaa tai abstraktia asiaa kuvaava partitiivissa. 2) Jos kappalesana on monikossa, predikatiivi on monikon partitiivissa. 3) Jos subjekti on ruumiinosaa kuvaava sana, parisana tai sana, joka esiintyy yleensä monikossa, predikatiivi on monikon nominatiivi. 4) Materiaalia kuvaavat predikatiivit ovat partitiivissa.

Muissa tarkastelluissa alkeiskirjoissa sijavaihtelu esiteltiin vain niin että konkreettista (yksikkömuotoista) oliota kuvaavien sanojen kanssa tulee nominatiivi ja ainesanojen kanssa partitiivi. Tarkastelussa oli myös muutaman kirjasarjan toinen osa, mutta niissäkin vain yhdessä säännöstö esiteltiin yksityiskohtaisemmin ja tuotiin esiin esimerkiksi parisanojen predikatiivin sijavaihtelun vaikutus subjektin luvun tulkintaan.

Yhdessä tarkastelluista kirjoista mainitaan sääntönä, että kielto ei vaikuta adjektiivipredikatiivin sijaan (Kieli käyttöön). Yhdessä kirjassa (Suomea suomeksi 1) esimerkkilauseiden joukossa oli kielteinen predikatiivilause, mutta säännöstössä asiasta ei mainittu. Muut kirjat eivät predikatiivia esitellessään tuoneet kieltolauseita erikseen esille, vaikka monissa predikatiivin oppimista tarkastelevissa kirjoituksissa on nostettu esiin se, että S2-opiskelijat herkästi valitsevat kielteisiin predikatiivilauseisiin partitiivin.

Kielenoppiminen ei tietenkään tapahdu vain sääntölistoja ja taulukoita opiskelemalla. Kirjoissa luultavimmin predikatiivilauseita esiintyy kappaleiden teksteissä, kuuntelutehtävissä ja harjoitusten teksteissä. Oppimisen kannalta on tärkeää myös rakenteiden reseptiivinen hallinta. Rakenne voi tulla tutuksi oppijalle ilman sen yksityiskohtaista analysointiakin ja erityisesti alkeistasolla ei kaikkea voida analysoida. Tässä työssä ei oppikirjojen tarjoamaa predikatiivitapausten passiivista esittelyä ole tarkemmin tutkittu. Se vaatisi oman tutkimuksensa, mutta silmältyä predikatiivilauseitapausten määrä oli alkeiskirjoissa yllättävänkin vähäinen.

Suomen kielen alkeiskirjoja tarkastelemalla huomaa selkeästi, että essiivi, ja erityisesti sen käyttö predikatiiviadverbiaalin sijana, ei oppikirjojen tekijöiden mielestä kuulu vielä alkeistasolla opiskeltavaksi. Linjaus on sinänsä järkevä, että essiivisijainen predikatiiviadverbiaali ei ole niin yleisesti käytössä suomen kielessä, että sen hallinta olisi alkuvaiheessa olennaista. Lisäksi sillä kielennettävä merkitys on mahdollista ilmaista muillakin rakenteilla, esimerkiksi ajan adverbialien avulla.

Tarkasteltavista oppikirjoista vain neljässä esitellään essiivin käyttöä. Kirjassa Kieli käyttöön tosin essiivi kuvataan vain lopun kielioppiosiossa, jossa on muutama esimerkkilause. Lauseiden joukossa on myös predikatiiviadverbiaalitapauksia (*sairaana, lääkärinä, opettajana*), mutta essiivin merkitystä niissä tapauksissa ei avata.

Muutamassa muussa kirjassa essiivin merkitys kuvataan seuraavasti: Essiivi vastaa kysymykseen millaisena (käyttää, pitää, pysyä, säilyä, toimia, työskennellä). Essiivi ilmaisee funktiota ja sitä käytetään ajanilmauksissa.

Kirjassa Finnish for foreigners 2 essiiviin tehtävä ominaisuuden tilapäisyyden kuvaajan tuodaan esille. Sen mukaan essiivi kuvaa tilaa tai kuntoa (state or condition) tai roolia (capacity). Kopulan kanssa käytettynä essiiviä käytetään kuvaamaan väliaikaisuutta

(temporary) tai muutosta (subject to change). Kaiken kaikkiaan siis alkeistason oppikirjoissa essiiviä tuodaan esille vielä hyvin niukasti. Lähinnä muodon esittely keskittyy essiivin käyttöön ajanilmauksissa.

2.4.2 Lähtökielen vaikutus kielenoppimisessa

Lähtökielen vaikutuksen tutkimus

Äidinkielen vaikutusta toisen kielen oppimisessa on tutkittu jo vuosikymmeniä. Suomessa tutkimus on nuorempaa, sillä suomessa suomi toisena kielenä -tutkimus on lisääntynyt vasta lisääntyneen maahanmuuton myötä. Käsitykset äidinkielen vaikutuksesta kielenoppimiseen ovat vaihdelleen jyrkästikin eri aikoina. Varhaisessa tutkimuksessa vaikutti behavioristinen oppimisnäkemys, jonka mukaan äidinkieli häiritsi kohdekielen oppimista. Behavioristit esittivät, että oppijan siirtäessä äidinkielestä piirteitä kohdekieleen, syntyy siirtovaikutusta eli transferia. Transfer ei kuitenkaan aina ole negatiivista, vaikka negatiivinen vaikutus nähtiinkin suurempana kuin positiivinen. Behavioristisessa teoriassa ajatuksena oli verratta lähde- ja kohdekielen systeemejä ja pyrittiin paikallistamaan erot, jotta voitiin ehkäistä virheiden syntyminen. (Latomaa 1993: 18–19.)

Vastareaktio behavioristiselle teorialle syntyi 1970-luvulla, kun kielenoppimista alettiin tutkia empiirisesti. Empiirisen tutkimuksen pohjalta nähtiin, että lähdekieli ei ollut ainoa virheiden aiheuttaja vaan kielenoppijat tekivät samoja virheitä lähdekielestä riippumatta. Äidinkielen transferia ei suljettu kokonaan pois vaan sen rinnalla ryhdyttiin tarkastelemaan kohdekielestä aiheutuvia virheitä. Mukaan nousi myös kognitiivisen oppimisteorian ajatukset oppijan omasta aktiivisuudesta. Toisen kielen oppimista on myös tarkasteltu verraten ensikielen oppimiseen. On haluttu tutkia, eteneekö toisen kielen oppiminen samassa järjestyksessä kuin lapsen ensikielen oppiminen. Latomaan mukaan yhtäläisyyksiä oppimisjärjestyksessä havaittiinkin. (mts. 19–20.)

Tutkimus sai uudenlaisen otteen 1970-luvun loppupuolella, kun kielenoppijan tuottamaa kieltä alettiin tarkastella omana, lähde- ja kohdekielen välisenä, kielenään. Syntyi välikielen tutkimus vastareaktiona aiempien tutkimusten tuotoskeskeisyydelle. Välikielen tutkimuksessa tarkastelussa on pikemminkin kielenoppimisen prosessi, ei yksittäinen kielenoppijan tuotos ja sen virheet. (mts. 20–21.)

Universaalikielioppiin tukeutuvat tutkijat väittävät, että kielen oppiminen tapahtuu aina tiettyjen samojen vaiheiden kautta riippumatta lähtö- tai kohdekielestä (Martin 1999: 162). Tämän ajatuksen perusteella äidinkielellä ei olisi vaikutusta uuden kielen omaksumisessa.

Erinäisten vaiheiden kautta tutkijat ovat nykyään päätyneet suhteelliseen yksimieliseen ajatukseen lähdekielen vaikutuksesta. Vallalla olevan käsityksen mukaan oppijan lähdekieli vaikuttaa toisen kielen oppimiseen. Vaikutus nähdään nykyään kompleksisena eikä pelkästään negatiivisena. Äidinkieli saattaa vaikuttaa jonkin kielenoppimisen vaiheen kestoon tai etenemiseen. Ei kuitenkaan ole selvää, että äidinkielen samankaltaisuus pelkästään nopeuttaisi tai yksinkertaistaisi oppimista vaan se saattaa myös pidentää jonkin vaiheen kestoa. Lisäksi välikielen kehityksessä katsotaan olevan tiettyjä lainalaisuuksia, joiden läpikäymiseen ei vaikuta oppijan lähdekielen samanlaisuus tai erilaisuus. Esimerkiksi on todennäköistä että oppimisen alkuvaiheilla oppija jättää sanoja taivuttamatta, vaikka hänen äidinkielessään olisikin käytössä samankaltainen taivutusmorfologia. Siihen, kuinka nopeasti oppija tästä vaiheesta siirtyy tilanteeseen, jossa hän käyttää kohdekielen merkitsemistapaa, saattaa lähdekieli vaikuttaa. (Latomaa 1993: 20–23.)

Äidinkielen vaikutuksesta kohdekielen oppimiseen kirjoittaa myös Yrjö Lauranto (1994: 40). Hän kirjoittaa, että lähde- ja kohdekielen samankaltaisuudesta on etua, erityisesti kielenoppimisen alkuvaiheessa. Samoilla linjoilla on Maisa Martin, jonka mukaan oppijalla on sitä enemmän opittavaa, mitä kauempaa hän tulee. Vaikka monille länsimaalaisille oppijoille suomen kieli on heidän aiemmin oppimistaan kielistä rakenteeltaan ja sanastoltaan poikkeava, helpottaa yhteneväisempi kulttuuritausta ja merkityksiltään tutut ilmaukset kielen omaksumista. (Martin 1999: 168.)

Erlainen äidinkieli ja kulttuuritausta eivät tietenkään ole ainoat kielenoppimiseen vaikuttavat seikat. Martinin mukaan opittavia kielenpiirteiden haastavuuteen vaikuttaa muun muassa se, onko niiden kielentäminen monimuotoisempaa tai monimutkaisempaa lähde- vai kohdekielessä. Jos oppijan äidinkielessä jokin asia ilmaistaan usealla eri tavalla, mutta kohdekielessä vai yhdellä tavalla, on oppiminen helppoa. Helppoa on myös jättää jokin asia huomiotta vaikka lähtökielessä piirre huomioitaisiinkin. Esimerkkinä tästä on kieliopillisen suvun ja artikkelin puuttuminen suomen kielestä. (Martin 1999: 168.)

Suomesta siis puuttuu kategorioita, jotka muissa kielissä ovat mm. sijataivutuksen kannalta tärkeitä (esim. suku). Sen sijaan suomen kielessä morfosyntaksin kannalta on hyvin olennaista asioiden hahmottuminen rajalliseksi ja rajattomaksi, eli jaolliseksi ja jaottomiksi. Suomen kielen jako jaollisiin ja jaottomiin vastaa osittain germaanisten kielten artikkelien käyttöä (Wasser – das Wasser), mutta vertaillen artikkelin ja partitiivin käyttö huomataan, että ilmiö on suomessa päinvastainen kuin muun muassa monissa indoeurooppalaisissa kielissä. Nimittäin suomessa nominatiivilla, eli tunnusmerkittömästi, merkitään rajattomuutta (määräistä), kun taas indoeurooppalaisissa kielissä tunnusmerkitön, artikkeliton tapaus ilmaisee epämääräisyyttä. Toisin sanoen suomen partitiivimuoto viittaisi noissa kielissä generelliin perusmuotoiseen tarkoitteeseen (vettä – Wasser). (Geber 1995: 63.)

Myös unkarilaisten oppijoiden kielessä saattaa näkyä yritys rinnastaa suomen partitiivi artikkelin käyttöön. Unkarissa määräisyyttä kielennetään verbitaivutuksessa sekä artikkelin käytöllä. (mm. Csepregi 1991: 43, 69) Eija Hämäläinen on tarkastellut erään edistyneen unkarilaisen suomenoppijan partitiivin käyttöä ja nostaa tutkimastaan aineistosta esille muutaman lauseen, jossa virheellinen partitiivin valinta saattaa selittyä juuri unkarinkielisellä ilmaistyyppillä, jossa nomini on artikkeliton. (Hämäläinen 1994: 30, 43.)

Artikkelissa Hämäläinen tarkastelee yhden unkarilaisen suomenoppijan tekemiä partitiivivirheitä subjektissa, objektissa ja predikatiivissa. Hänen informanttinsa tuotoksissa eniten virheellisiä partitiiveja esiintyi juuri predikatiivissa. Erityisesti jaollisen ja jaottoman erottaminen predikatiivilauseessa tuotti ongelmia. Myös kiellon vaikutus näkyi hänen tarkastelemassaan suppeassa aineistossa. (Hämäläinen 1994: 29–31.)

Hämäläisen (1994: 23) mukaan S2-opiskelijat alkavat jossain vaiheessa pitää partitiivin käyttöä yhtenä suomen kielen vaikeimpana piirteenä. Edistynyt opiskelija on opiskeluaikanaan kuullut lukuisia sääntöjä partitiivin käytöstä, mutta silti hän saattaa tuntea itsensä hyvinkin epävarmaksi pohtiessaan yksittäisiä tapauksia. Osan partitiivinkäyttötapauksista oppija omaksuu sanontoina ja sanaliittoina, mutta subjektin, objektin ja predikatiivin kohdalla partitiivi tuottaa eniten päänvaivaa. Hämäläisen (mts. 25) mukaan predikatiivilauseisiin valituista virheellisistä partitiiveista helpoimmin on selitettävissä partitiivin käyttö kieltolauseissa. Oppijat herkästi yleistävät objektia ja eksistentiaalilauseen subjektia koskevan säännön koskemaan myös predikatiivia. Hämäläinen (mts. 34) kirjoittaa, että monelle erityisesti edistyneemmälle opiskelijalle suomen partitiivista

tulee asia, jonka ytimeen he haluavat päästä. Partitiivin haastavuus aiheuttaa, että oppijat saattavat muodostaa itselleen jonkin yleispätevän säännön, jonka pohjalta partitiivin valinta selittyy. Koska partitiivin käyttö on ilmiö, jota ei voi tyhjentävästi selittää yhdellä tai edes kahdella säännöllä, aiheuttaa yleispätevän syyn käyttö virheitä.

Pyrkimys luoda yksi yleispätevä sääntö yhden sijamuodon käyttöön saattaa johtua ilmiöstä, jonka Yrjö Lauranto nostaa esille. Hänen mukaansa kielenoppimisen alkuvaiheilla oppija pyrkii usein yksinkertaistamaan asian niin, että yhtä muotoa vastaa yksi merkitys. (1994: 40.) Näin ollen yksi sijamuoto kantaisi yhtä merkitystä. Koska kieliopeissa ja opetuksessa partitiivin useimmiten kuvataan merkitsevän epämääräisyyttä ja jaollisuutta, saattaa oppija käyttää partitiivia aina, kun haluaa saada lauseeseen epämääräisyyden tulkinnan. Näin myös Hämäläisen unkarilainen informantti selitti joitain virheellisiä valintojaan: ”– Epävarma on partitiivissa.” (Hämäläinen 1994: 34).

Ominaisuuden kielentämisen oppimiseen mahdollisesti vaikuttavat seikat unkarissa

Vaikka suomi ja unkari ovat etäsukukieliä ja vaikka sukulaisuus ei näy päällepäin, huomaa kielenoppija monia yhtäläisyyksiä kielen rakenteen tasolla. Molemmat kielet ovat vahvasti synteettisiä, sijoja on runsaasti, molemmissa on käytössä possessiivisuffiksit ja lukukongruenssi. Suomalainen unkarinoppija ja varmasti myös unkarilainen suomenoppija huomaa jatkuvasti kielessä yhtäläisyyksiä omaan äidinkieleensä. Lauranto (1994: 40) sanoo, että kielten samankaltaisuudesta on etua erityisesti kielenoppimisen alussa. Myös Kaivapalu (2006: 5) on esittänyt tutkimuksensa pohjalta, että läheisen sukukielen puhujalla näkyy, ainakin morfologian puolella, selkeämmin positiivinen lähdekielen vaikutus. Hänen mukaansa vaikutus kuitenkin ilmenee selvimmin edistyneiden oppijoiden kohdalla.

Samankaltaisuus voi kuitenkin joskus viedä väärin yleistyksiin. Unkarin tapauksessa se, että kielet ovat sukukieliä, helpottaa varmasti joissain tapauksissa, mutta joissain kielen osa-alueilla unkarilaisetkin ovat samassa tilanteessa esimerkiksi indoeurooppalaisten kielten puhujien kanssa. Esimerkiksi juuri suomen partitiivin käyttöä ei unkarilainen voi hahmottaa oman äidinkielensä pohjalta, koska unkarista kyseinen sija puuttuu.

Ominaisuuden predikoinnissa unkarilaiselle on varmasti avuksi se, että adjektiivien luokka on hyvin samanlainen kuin suomessa. Muutenkin ominaisuuden predikointi kielentyy hyvin samalla lailla. Suomessa ominaisuutta predikoidaan nominaalisesti, niin että predikoiva

nomini eli predikatiivi taipuu täysin nominaalisesti. Lisäksi suomen predikatiivilauseessa on aina mukana kopula. Unkarissa predikatiivilause muodostuu myös nominaalisesti, mutta unkarissa kopula ei ole pakollinen, jos se on indikatiivin preesensin kolmannessa persoonassa. Lisäksi unkarin adjektiivipredikatiivi on aina nominatiivimuotoinen toisin kuin suomessa. Muilta osin unkarin predikatiivi vastaa pääosin suomen predikatiivia, sillä predikatiivina voi olla joko substantiivi tai adjektiivi, lauseen sanajärjestys on sama, adjektiivipredikatiivi voi saada intensiteettiadverbin määritteekseen ja predikatiivi noudattaa subjektin lukua. (Csepregi 1991: 75–76, 79.)

Kielissä on kuitenkin paljon eroja, joista osa heijastuu myös ominaisuuden predikointiin. Unkarissa yksikön käyttö on yleisempää kuin suomessa. Esimerkiksi hedelmien ja vihannesten nimet ovat unkarissa yksikössä muun muassa juuri predikatiivilauseessa (*A szilva édes. 'Luumut ovat makeita'*). Ruumiinosien ja parillisten vaatekappaleiden nimitykset ovat unkarissa yksikössä ja suomessa monikossa (*Szőke haja van. 'Hänellä on vaaleat hiukset.'*, *Hol van a kesztyűm? 'Missä ovat käsineeni?'*) ja samoin suomen plurale -tantum sanat (*nadrág 'housut'*). Vaikka unkarissa subjektin ja predikaatin välillä vallitsee lukukongruenssi, eivät rinnasteiset subjektit aina saa monikollista predikaattia. Lauseessa, jossa on useita yksikkömuotoisia henkilöitä tarkoittavia subjekteja, predikaattiverbi voi olla yksikössä tai monikossa. Predikatiivi kuitenkin noudattaa tiukemmin kongruenssisääntöä, niin että edellä mainitussakin tapauksessa se on mieluummin monikossa. (*Anna és Sári testvérek. 'Anna ja Sari ovat sisaruksia.'*) (Csepregi 1991: 76–77, 79.)

Unkarissa on sijamuotoja vieläkin enemmän kuin suomessa ja myös essiivejä löytyy listasta useampi. Inessiivin ja adessiivin lisäksi unkarissa on superessiivi, essiivi-modaali, essiivi-formaali ja modaali-essiivi. Superessiivi vastaa suomen adessiivia. Se on olosija ja kuuluu ulkopaikallissijoihin. Perusmerkitys on sama kuin suomen adessiivilla. Joitain eroja paikallissijojen käytössä kuitenkin on. Esim. unkarissa olosijoja käytetään muutosverbien kanssa, ilmeisesti indoeurooppalaisten kielten vaikutuksesta. (Csepregi 1991: 119, 123.)

Essiivi-modaali vastaa lähinnä suomen translatiivia. Sen käyttö on suhteellisen kapea-alaista. Lähinnä sitä käytetään kansallisuusnimityksiin liitettynä ilmaisemaan kieltä, jota puhutaan, osataan ja opiskellaan. Adjektiivien kanssa essiivi-modaalin pääte on mahdollinen, mutta harvinainen. Yleensä käytetään modaali-essiiviä. (mts. 138–139)

Essiivi-formaali vastaa merkitykseltään suomen essiiviä, mutta sen käyttö rajoittuu substantiiveihin (*johtajana, katuna*). Toisin kuin suomen essiivin pääte essiivi-formaalin tunnus *-ként* on nuori pääte. Nuoruudesta kertoo se, että sillä ei ole vokaalisoinnun mukaisia variantteja eikä *-a/-e*-loppuisten sanojen vokaali pitene ennen sitä. Merkitykseltään essiivi-formaali ilmaisee asemaa, tehtävää ja tilaa, kuten suomenkin essiivisijainen substantiivinen predikatiiviadverbiaali. (mts.: 137.)

Modaali-essiivin käyttö taas rajoittuu pelkkiin adjektiiveihin ja lukusanoihin, minkä takia kaikki kieliovit eivät laske sija sijamuodoksi. Lauseenjäsenenä modaali-essiivit ovat adverbiaaleja, jotka kuvaavat tapaa tai tilaa. Ne vastaavat suomen *-sti*-johtimella muodostettuja tavan adverbeja (*hitaasti*) ja essiivillä muodostettuja adjektiivisia predikatiiviadverbiaaleja (*punaisena*). Modaali-essiivin pääte *-an/-en* liittyy vain yksikkövirtaloihin eli lukukongruenssia ei ole. (mts.: 140–141.)

Ominaisuuden kielentämisen oppimiseen mahdollisesti vaikuttavat seikat kiinassa

Kiinaa usein pidetään yhtenä kielenä, joka jakautuu Pohjois- ja Etelä-Kiinan ”murteisiin”, mutta Jaakko Anhavan (2005: 152–155) mukaan pohjoisen mandariinikiinan, sen eri murteiden ja Etelä-Kiinan aluekielten välillä on ymmärrettävyyden kannalta selkeä ero. Anhava jakaa Kiinan kielet kahteen ryhmään: 1) pohjoiskiinaan eli mandariinikiinaan murteineen 2) eteläkiinalaisiin kieliin. Anhavan mukaan eteläkiinalaisia kieliä, on tapana kutsua murteiksi, vaikka ne eroavat toisistaan suunnilleen yhtä paljon kuin nykyiset germaaniset kielet. Eteläkiinalaisia kieliä (tai murteita) on luokituksesta riippuen 6–7. Pohjoiskiinan alue on Anhavan mukaan kielellisesti melko yhtenäinen, eikä murteiden välillä ole niin suuria eroja. Tässä tutkimuksessa kiinan murteiden eroja ei ole huomioitu, sillä saatavilla ei ollut tarpeeksi tausta tietoa informanttien murteista. Vaikka kyselylomakkeessa pyydettiin äidinkielen lisäksi ilmoittamaan murre, hyvin harva kiinalainen opiskelija sitä kertoi. Lisäksi saatavilla oleva kirjallisuus kiinan kielestä käsittelee pääsääntöisesti mandariinikiinaa. Niinpä tässä työssä tarkasteltavana kielenä on käytetty mandariinia. Pituutensa vuoksi nimi mandariinikiina on kuitenkin korvattu käyttämällä vain nimitystä kiina.

Kiinassa luonnehdinta ja ominaisuus kielennetään toisin kuin suomessa. Lin ja Thompsonin (1990: 98–99) mukaan kiinassa ei oikeastaan ole lainkaan adjektiivien luokkaa vaan

ominaisuutta kuvaavat sanat voidaan laskea verbien alakategoriaksi. Näitä ominaisuutta kuvaavia sanoja Li ja Thompson (1981: 141) nimittävät adjektiivisiksi verbeiksi tai adjektiiviverbeiksi (adjectival verbs). Ominaisuutta kielentävät sanat luetaan verbeiksi siksi, että predikatiivilause muodostetaan yleensä ilman kopulaa, ominaisuutta kuvaavat sanat muutetaan kielteiseksi samalla sanalla kuin verbit ja substantiivia määrittäessään adjektiiviverbit esiintyvät saman nominalisointipartikkelin kanssa kuin verbit (Li & Thompson 1990: 98–99.).

Kiinan adjektiiviverbit voivat esiintyä verbilausekkeen ydinjäsenenä ja relatiiviset (sekä muutamat absoluuttiset) adjektiiviverbit myös lausekkeen ainoana elementtinä. Absoluuttiset adjektiiviverbit, jotka eivät voi (muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta) muodostaa yksinään verbilauseketta, nominaalistetaan partikkelilla, jotta niitä voidaan käyttää kopulalauseessa predikatiivina. Adjektiiviverbien kanssa ei siis predikatiivilauseessa käytetä kopulaa, vaan lauseen pakolliset jäsenet ovat kuvailtava ja adjektiiviverbillä ilmaistava ominaisuus. Osa adjektiiviverbeistä voi saada subjektikseen abstraktiin entiteettiin viittaavan nominilausekkeen, lauseen tai verbilausekkeen. (Li & Thompson 1981: 141–145.)

Kuten sanottu suomessa ominaisuutta predikoidaan nominaalisesti. Se, onko kiinassa käytössä nominaalinen koodaus vai verbaalinen koodaus, riippuu siitä, lasketaanko kiinan adjektiivit omaksi luokakseen vai verbien alaryhmäksi. Jos kyseessä on nominaalinen koodaus, se poikkeaa suomen tavasta siinä, että predikoiva nomini taipuu verbaalisesti.

Lin ja Thompsonin (1990: 98–99) mukaan kiinan ominaisuutta kuvaavat sanat kuuluvat verbien alakategoriaan. Kuitenkin osa heidän perusteluistaan viittaa juuri Stassenin kuvaamaan nominaalisen koodauksen alatyyppiin, jossa predikaattinomini taipuu verbaalisesti. (Stassen 1997: 243 et passim) Näitä perusteluja ovat muun muassa se, että predikatiivilause muodostetaan ilman kopulaa ja että ominaisuutta kuvaavat sanat muutetaan kielteiseksi samoin kuin verbit, eli ne käyttäytyvät verbaalisesti. Li ja Thompson perustelevat kuitenkin ominaisuusanojen verbiluokittelua monella muullakin seikalla, joiden perusteella kiinassa voidaan katsoa olevan käytössä verbaalinen ominaisuuden koodaus. (Li & Thompson 1990: 98–99, 141–145.)

Kiinassa partikkelilla *le* voidaan lisättynä lauseen loppuun tai predikoivan adjektiiviverbin jälkeen kuvata muutosta tilassa, mutta toisin kuin suomen essiivisijainen

predikatiiviadverbiaali kiinan *le* ei implikoi tilapäistä muutosta. Kiinan rakenne subj + adj. + *le* vastaa pikemminkin suomen translatiivia kuin essiiviä. (Kan 2009: 264.)

Unkarin ja kiinan rakenteita ja ominaisuuden kielentämisen keinoja tarkastelemalla voisi olettaa, että unkarilaisten suomenoppijoiden olisi helpompi omaksua suomen kielen adjektiivipredikatiivin ja essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin käyttö. Toisaalta se, että unkarista puuttuu nominatiivi–partitiivi-vaihtelu ja että unkarissa ei ole yhtä sijaa, joka vastaisi yksi yhteen suomen essiivin käyttöä, saattaa aiheuttaa unkarilaisille yhtäläisiä haasteita kyseisten sijojen hallinnassa.

3. Predikatiivin sijavalinta

Tässä luvussa esitellään kerätyn aineiston avulla adjektiivipredikatiivin sijavalintaa. Ensin esitellään tarkemmin kyselylomakkeen tehtävää, jonka avulla aineisto kerättiin ja sitten tarkastellaan tuloksia ensin äidinkielisten informanttien vastausten perusteella ja lopuksi S2-opiskelijoiden vastausten perusteella.

3.1 Kyselyn toteutus

Kyselylomakkeessa on kaksi tehtävää, joista toinen käsittelee adjektiivipredikatiivin sijavalintaa ja toinen essiivimuotoista predikatiiviadverbiaalia. Ensimmäisessä tehtävässä (tehtävä A) on 50 lausetta, joissa predikatiivi on annettu sekä nominatiivissa että partitiivissa. Esimerkiksi *Suomalaiset ovat hiljaiset/hiljaisia. On vaarallinen/vaarallista antaa ruokaa leijonalle*. Vastaajien tehtävänä on ympyröidä oikea vaihtoehto tai molemmat vaihtoehdot, jos hänen mielestä molemmat ovat mahdollisia.

A-tehtävän ohjeistus oli hieman erilainen äidinkielenään suomea puhuville yliopisto-opiskelijoille kuin muille ryhmille. Heitä ohjeistettiin ympyröimään oikea tai oikeat vaihtoehdot, mutta alleviivaamaan ne vaihtoehdot, jotka heidän mielestä voivat esiintyä vain jossain erityiskontekstissa. Jos siis heistä molemmat sijamuodot olivat yhtä oikein, heidän piti ympyröidä molemmat, mutta jos toinen oli mahdollinen muttei yhtä tyypillinen, piti heidän alleviivata epätyypillinen ja ympyröidä tyypillinen. Muille ryhmille ei vastaavaa ohjeistusta annettu, jotta tehtävä ei olisi mennyt liian hankalaksi ja pitkäksi. Ammattiopisto-opiskelijoista muutama ei jaksanut täyttää kokonaan yksinkertaisempaakaan lomaketta. S2-opiskelijoidenkin keskittymiskyky olisi luultavasti herpaantunut, jos lomaketta olisi vaikeutettu, ja mahdollisesti heidän taitotasonsaakaan ei olisi riittävä moiseen pohdintaan.

Äidinkielisiltä yliopisto-opiskelijoilta prototyypisyyttä haluttiin kuitenkin tiedustella, jotta S2-vastauksia olisi helpompi tarkastella suhteessa S1-vastauksiin. S2-opiskelijalla on oletettavasti suurempi kynnys valita molemmat sijamuodot kuin äidinkielenään suomea puhujilla. Jos S2-vastausten oikeellisuus päätetään sen mukaan, mitä vastausta S1-vertailuryhmä on suosinut, on voitava osoittaa ”oikeampi” sija myös niistä lauseista, joissa suurin osa vertailuryhmästä on valinnut molemmat sijamuodot. Aineistoa kerätessä oli

otettava huomioon se, että jossain lauseessa koko vertailuryhmä olisi saattanut valita molemmat vaihtoehdot, jolloin vastausten jakauman perusteella ei olisi voinut osoittaa, kumpi sija olisi prototyyppisempi.

Vastauksissa oli mukana jonkin verran tapauksia, joissa vastaaja oli erottanut tavallisemman tapauksen ympyröiden ja epätyypillisemmän alleviivaten. Koska kuitenkin yhteenkään lomakkeen lauseeseen äidinkielliset eivät olleet valinneet yksimielisesti molempia sijoja, ei edellä mainittuja eriteltyjä tapauksia ollut tarpeen tarkastella kovinkaan yksityiskohtaisesti. Sen tyyppiset vastaukset laskettiin samaan joukkoon kuin ne vastaukset, joissa vastaaja oli ympyröidyttä molemmat. Prototyyppisempi sija valittiin sen perusteella, kumpi yksittäinen sija oli valittu useammin.

Tehtävien lauseita on poimittu kielioppien ja ilmiötä tarkastelevien artikkelien esimerkeistä. Lisäksi lauseita on keksitty itse. Koska testattavana olevat S2-opiskelijat ovat tasolla B1-B2, piti lauseiden subjektit ja adjektiivit valita perussanastosta. Joukossa on ehkä muutama haastavampikin sana subjektina, mikä johtuu siitä, että tietyistä subjektityypeistä oli vaikea keksiä perussanastoon kuuluvia esimerkkejä. Tällaisia ovat muun muassa monikollisiksi kiteytyneet abstraktisanat, kuten *olot* ja *näkymät*.

Sanaston lisäksi tehtävää rajoitti pituus. Jotta vastaajat jaksaisivat keskittyä tehtäviin, ne eivät saaneet olla liian pitkiä ja työläitä. Siksi A-tehtävän lauseiden määrä on rajattu 50:een. Rajausta aiheutti kuitenkin sen, että joitain tapaustyyppisiä ja yhdistelmiä piti jättää pois ja joitain tapauksia sai lomakkeeseen mukaan vain pari kappaletta. Kuitenkin jokaista mukana olevaa tyyppiä pyrin ottamaan mukaan vähintään kaksi, jotta vastauksia voidaan verrata toisen samanlaisen lauseen vastauksiin.

A-tehtävää tehdessä pyrittiin saamaan mukaan seuraaviin luokkiin kuuluvia subjekteja: konkreettinen olio ja plurale tantum -sana, ajallis-paikallinen tapahtuma, abstrakti entiteetti sekä rakenne. Luokasta, jossa subjektina on jokin rakenne, mukana on kolme erilaista tapaustyyppiä: sivulause, teonnimi ja infinitiivi. Abstraktisanoja on pyritty saamaan mukaan jaollisia, jaottomia, monikollisiksi kiteytyneitä sekä sellaisia, joiden kanssa predikaatiivin sija vaihtelee melko vapaasti.

Konkreettista oliota kuvaavia sanoja on vielä useammassa alakategoriassa. Niitä on pyritty saamaan mukaan sekä elollisia että elottomia olioita kuvaavia sanoja. Elottomia on sekä

jaollisia että jaottomia ja yksiköllisiä että monikollisia. Elollisten kohdalla piti ottaa huomioon myös inhimillisten ja muiden olioiden tasapuolinen edustus sekä myös yksiköllisyys ja monikollisuus. Elottomuus, elollisuus ja inhimillisyys eivät kielioppien mukaan suoraan vaikuta adjektiivipredikatiivin sijaan, mutta ne haluttiin ottaa myös huomioon lomaketta tehdessä. Syy näin tarkkaan luokitteluun on se, että tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella, onko jonkin subjektityypin kohdalla predikatiivin sijavalinta heikommin hallinnassa kuin toisten. Siksi myös elollisuusnäkökulma on haluttu ottaa huomioon.

Lisäksi A-tehtävässä on kahdeksan kieltolausetta, joista osasta oletuksena oli, että äidinkielen valitsee niiden predikatiivin sijamuodoksi joko nominatiivin tai molemmat sijat. Kieltolauseilla on tarkoitus tutkia, vaikuttavatko S2-opiskelijoilla predikatiivin sijavalintaan objektin sijavalinnan säännöt, eli valitseeko S2-opiskelija aina partitiivin kielteiseen lauseeseen.

Lauseen 25 (*Suomen oppiminen ei ole mahdoton/mahdotonta*) kohdalla unkarilaisilla vastaajilla teetetystä kyselyssä oli virhe. Tulosteissa lause oli muodossa *Suomen oppiminen on ei ole mahdoton/mahdotonta*, vaikka lauseen olisi pitänyt olla yksiselitteisesti kielteinen. Luvussa 3.3.3 kerrotaan, miten kyseistä tapausta on käsitelty ja mitä lisätietoa virhe lopulta toi mukanaan.

3.2 Sijavaihtelu suomea äidinkielenään puhuvilla

3.2.1 Yleiskuva

Viidestäkymmenestä lauseesta suomea äidinkielenään puhuvat olivat yhtä mieltä vain kolmessatoista tapauksessa. Kaikissa niissä kolmessatoista tapauksessa kaikki natiivit suomenpuhujat olivat valinneet joko nominatiivin tai partitiivin. Joukossa ei siis ollut yhtään tapausta, jossa kaikkien vastaajien mielestä molemmat sijat olisivat mahdollisia.

Tapauksia, joissa vähintään 95 % vastaajista oli valinnut saman vaihtoehdon, oli kaikkiaan kaksikymmentäyksi. Odotuksen mukaisesti niihin tapauksiin kuuluu kaikki ne lomakkeen lauseet, joissa subjektina on yksikkömuotoinen konkreettinen tarkoite.

Lauseiden, joiden sijasta vastaajat olivat yksimielisiä, subjektina oli monikollinen inhimillinen olio (paitsi *pojat* joka aiheutti jonkin verran eroja), yksikkömuotoinen ajallis-paikallinen tapahtuma, *-nti*-johtimellinen teonnimi tai sivulauselause, jossa ei adjektiivina ei ollut perussanastoon kuuluva adjektiivi. Infinitiivisubjektillisista lauseista kahdesta kaikki natiivit olivat samaa mieltä. Teonnimien osalta yksimielisyys oli hyvin suurta kaikissa lauseissa, sillä myös *-minen*-johtimellisissa teonnimissä yksimielisyys oli 99-prosenttista.

Aineistossa oli joitain suuriakin erimielisyyksiä aiheuttaneita lauseita. Pääsääntöisesti mielipiteet erosivat sen suhteen voi adjektiivipredikatiivi olla vain nominatiivissa tai partitiivissa vai voiko se olla kyseisessä lauseessa molemmissa sijoissa. Lauseen 46 (*Ystävyys on ikuinen/ikuista*) vastaukset olivat tapauksista selkeimmin jakautuneet juuri toisen sijan ja molempien sijojen välillä. Vastaajista 52 % oli valinnut partitiivin ja 48 % molemmat sijat.

Muita erimielisyyksiä aiheuttaneita lauseita olivat muun muassa lause 1 (*On kiva/kivaa opiskella suomea.*), joskin sen kohdalla noin 85 % vastaajista piti oikeana joko partitiivia tai molempia sijoja. Samoin mielipiteitä jakoi lause 8 (*Juhlat olivat hauskat/hauskoja.*) sekä lauseet 18 (*Ei ole kiva/kivaa herätä aamulla aikaisin.*) ja 48 (*Näkymät ovat kauniit/kauniita.*)

Lomakkeen vastaukset äidinkielisten vastaajien osalta esitellään edempänä subjektityyppi kerrallaan. Liittinä on taulukko (liite 2), josta on nähtävissä, miten äidinkielisten vastaukset jakautuivat lauseittain. Vastausten perusteella on luotu niin sanottu oikea rivi, jota vasten S2-opiskelijoiden vastauksia on tarkasteltu.

Kyselyn perusteella voidaan siis todeta, että adjektiivipredikatiivin sijavalinta ei ole mitenkään selkeä asia. Vain siis 13 tapauksessa koko vertailuryhmä valitsi vain yhden sijan ainoaksi mahdolliseksi muodoksi. Monessa tapauksessa molemmat sijamuodot voivat olla hyväksyttäviä ja usein eri sijamuodolla on eri merkitys. Sijamuodon vaihtelu ja eri sijojen kantamat merkityserot tuovat haastetta S2-opetukseen.

3.2.2 Sijavalinta subjektityypeittäin

Tässä luvussa tarkastellaan äidinkielisten vastaajien näkemyksiä predikatiivin sijavalinnasta subjektityypeittäin.

Subjektina konkreettinen tarkoite

Lomakkeen A-tehtävän lauseista yhteensä puolet eli 25 lausetta oli sellaisia, joiden subjektina toimi konkreettista tarkoitetta kuvaava sana. Tässä subjektit on jaoteltu tarkemmin jaollisiin, jaottomiin, monikollisiin ja plurale tantum -sanoihin, ja tarkastelua tehdään alatyypin kerrallaan.

Jaotonta konkreettista tarkoitetta kuvaava subjekti

TAULUKKO 1.

NRO	LAUSE	NOM.	PART.	MOL.
50	Isoäitini on hyvin vanha/vanhaa.	100 %	0 %	0 %
24	Minä olen onnellinen/onnellista.	100 %	0 %	0 %
20	Kissa on viisas/viisasta.	100 %	0 %	0 %
28	Tiikeri ei ole hidas/hidasta.	100 %	0 %	0 %
32	Uusi autosi on nopea/nopeaa.	100 %	0 %	0 %
12	Hän ei ole pitkä/pitkää.	99 %	0 %	1 %
30	Talo oli punainen/punaista.	99 %	0 %	1 %
34	Takkini ei ole uusi/uutta.	96 %	0 %	4 %

Predikatiivin sijavaihtelun pääsäännön mukaan jaoton subjekti saa nominatiivimuotoisen adjektiivipredikatiivin. Äidinkielisten vastaukset noudattavat tätä sääntöä. Lähes kaikki ovat valinneet kaikkiin lauseisiin nominatiivin. Yllättävää on, että kolmessa lauseessa yhdestä kolmeen vastaajaa on kelpuuttanut molemmat sijamuodot predikatiivin sijaksi. Lauseen 34 kohdalla selitys voisi löytyä ilmaisusta *uusinta uutta*, josta partitiivi voisi laajentua myös yksinään esiintyvään positiivimuotoon. Vaihtoehtoisesti selitys voisi olla adjektiivin substantiivinen käyttö esim. merkityksessä 'uutta mallistoa'.

Jaollinen subjekti

TAULUKKO 2.

NRO	LAUSE	NOM.	PART.	MOL.
37	Maito oli huono/huonoa.	0 %	85 %	15 %
3	Vesi on kylmä/kylmää.	0 %	93 %	7 %
9	Kahvi ei ollut kallis/kallista.	4 %	40 %	56 %
16	Ruoka on valmis/valmista.	6 %	27 %	67 %
21	Tämä kangas on hieno/hienoa.	27 %	12 %	61 %

Pääsäännön mukaan adjektiivipredikatiivi on partitiivissa, jos subjekti on jaollinen. Jos subjektin jaolliseksi määrittelyn kriteerinä käytetään kyseistä sääntöä, yksikään lomakkeen konkreettista tarkoitetta kuvaavista subjekteista ei S1-vastaajien mielestä ole täysin jaollinen. Vain lauseiden 37 ja 3 subjektit *maito* ja *vesi* olivat S1-vastaajien enemmistön mielestä ymmärrettävissä vain jaollisina entiteetteinä, mutta niidenkin lauseiden kohdalla osa vastaajista piti myös nominatiivia mahdollisena. Sen sijaan lauseiden 9, 16 ja 21 subjektit *kahvi*, *ruoka* ja *kangas* olivat enemmistön mielestä ymmärrettävissä sekä jaollisena että jaottoman. *Kahvi* voidaan ajatella sekä aineeksi, esim. kahvinpuruiksi, että tarkkarajaiseksi yksiköksi, kuten kahvikupillinen, samoin *ruoka*. Lauseen 16 subjektin jaotonta tulkintaa saattaa vielä vahvistaa predikatiivina toimivan adjektiivin merkitys. Merkitykseltään lause hyvin todennäköisesti viittaisi juuri tietyn ateriakokonaisuuden valmiuteen eikä niinkään ruokaan yleisesti.

Ilmeisesti lauseiden 9, 16 ja 21 subjektitarkoitteiden (*kahvi*, *ruoka*, *kangas*) jaoton tulkinta on sen verran yleinen, että muutama vastaaja piti vain nominatiivia mahdollisena sijana. Lauseen 21 kohdalla jopa 23 vastaajaa valitsi yksinomaan nominatiivin. Lauseen 21 subjektia *kangas* määrittävä demonstratiivipronomini *tämä* viittaa tarkkarajaiseen entiteettiin, minkä takia nominatiivin suosio kasvaa.

Monikollinen subjekti

TAULUKKO 3.

NRO	LAUSE	NOM.	PART.	MOL.
40	Suomalaiset ovat hiljaiset/hiljaisia.	0 %	100 %	0 %
2	He ovat mukavat/mukavia.	0 %	100 %	0 %
38	Nuo autot eivät ole vanhat/vanhoja.	0 %	98 %	2 %
33	Pojat ovat iloiset/iloisia.	0 %	95 %	5 %
26	Koirat ovat kiltit/kilttejä.	0 %	94 %	6 %
7	Nuo talot ovat vanhat/vanhoja.	0 %	94 %	6 %
45	Jäätelöt ovat hyvät/hyviä.	0 %	92 %	8 %
43	Jauhot ovat halvat/halpoja.	2 %	87 %	11 %
19	Vaatteet ovat kuivat/kuivia.	13 %	21 %	66 %
35	Hiukset ovat pitkät/pitkiä.	48 %	1 %	51 %

Myös monikollinen subjekti saa pääsäännön mukaan partitiivimuotoisen predikatiivin. Tätä sääntöä suomalaiset vastaajat noudattivat melko hyvin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Lauseisiin 19 ja 35 suurin osa vastaajista valitsi molemmat vaihtoehdot, ja lauseen 35 kohdalla vain yksi vastaaja piti partitiivia ainoana oikeana ratkaisuna. Lauseen 35 subjektina oleva *hiukset* voidaan hyvinkin laskea samaan monikollisiksi vakiintuneiden sanojen joukkoon kuin *näkymät* ja *olot* (ks. subjektina abstrakti sana, s. 42–43.), sillä useimmiten puheena on yksi (yhden ihmisen päässä oleva) tietty joukko hiuksia. Monikkomuoto on siis vakiintunut merkitykseen 'tukka'. ISK:n mukaanhan (ISK § 948) monikollisiksi vakiintuneet sanat saavat nominatiivipredikatiivin, mikä selittäisi nominatiivin suosion lauseen 35 kohdalla. Toisaalta yksikkömuodolla on kuitenkin vielä oma käyttönsä viittamassa yksittäiseen hiukseen, mistä johtuen niukka enemmistö valitsi molemmat sijamuodot.

Sanan *vaatteet* kohdalla saattaa olla käynnissä samanlainen monikolliseksi vakiintumisen prosessi, mikä selittäisi sen, että suurin osa valitsi molemmat sijamuodot lauseeseen 19 ja niiden vastaajien, jotka valitsivat vain yhden sijamuodon, määrän välillä ei ollut suurta eroa (18 valitsi partitiivin ja 11 nominatiivin). Lisäksi kun tarkastellaan niitä vastauksia, joissa on molemmat sijat valittu mutta prototyypin tapaus on erotettu, prototyypisempänä on pidetty nominatiivia.

Lause 33 on esimerkkinä kieliopeissa. Sekä Matti Sadeniemi että Valma Yli-Vakkuri ovat käsitelleet lauseen sijavaihtelua. Yli-Vakkurin mukaan tyyppin *pojat ovat iloiset* voisi ajatella olevan jäänne ajalta ennen partitiivin käyttöalan laajentumisesta. Toisaalta hän esittää, että nominatiivipredikatiivi tuntuisi luontevammalta, jos lauseeseen lisätään jäseniä perusjäsenten rinnalle. Esimerkiksi hän nostaa Aarni Penttilän esimerkkilauseen *Omenat ovat vielä kovat~kovia*. Yli-Vakkurin mielestä *Omenat ovat vielä kovat* on luontevampi kuin *Omenat ovat kovat*. Lauseeseen *Pojat ovat iloiset* voisi lisätä jäseniksi esim. *saamastaan lahjasta*. (Yli-Vakkuri 1969: 258.)

Yli-Vakkurin mielestä tämän tyyppiset nominatiivipredikatiivilliset lauseet osoittavat muutosta, kun taas partitiivi osoittaa tilaa. Hän esittää, että nominatiivipredikatiivillisissa lauseissa predikatiivi olisi korvattavissa verbillä. Lauseen *Pojat ovat iloiset* merkitys olisi näin ollen *Pojat iloitsevat*, mutta partitiivipredikatiivillinen lause *Pojat ovat iloisia* kuvaisi poikien tilaa tai pysyvää luonteenpiirrettä. (mt. 264.)

Joka tapauksessa niin Yli-Vakkuri kuin Sadeniemikin pitävät nominatiivimuotoista predikatiivia mahdollisena kyseisessä lauseessa. Kuitenkaan Paavo Siron Lauseopissa tai Osmo Ikolan Suomen kielen käsikirjassa ei Yli-Vakkurin mukaan löydy esimerkkejä tämänlaisesta tapauksesta. (mt. 258.) Tässä työssä tutkitun aineiston perusteella nominatiivi on mahdollinen, mutta vain pienen prosentin mielestä.

Subjektina plurale tantum -sana

TAULUKKO 4.

NRO	LAUSE	NOM.	PART.	MOL.
15	Sakset ovat terävät/teräviä.	18 %	9 %	73 %
31	Nämä housut ovat suuret/suuria.	39 %	4 %	58 %

Lomakkeessa on kaksi lausetta, joissa subjektina on plurale tantum -sana. Molempiin käy äidinkielisten vastaajien enemmistön mukaan molemmat sijamuodot. Kuitenkin lauseessa 31 huomattavasti harvempi piti molempia sijoja mahdollisena ja toisaalta näihin molempiin lauseisiin jokunen vastaajista piti partitiivia oikeana sijamuotona. On vaikea uskoa, että vastaajat ovat valinneet partitiivin, siksi että heistä nominatiivia ei voisi missään tapauksessa käyttää kyseisissä lauseissa. Oman kielitajun pohjalta tekisi mieli päätellä, että vastaajat eivät

vain tulleet ajatelleeksi muuta kuin tapauksia, joissa kuvataan useampaa kuin yhtä plurale tantum -sanalla kuvattua entiteettiä. Kuitenkin tämän tutkimuksen pohjalta on vielä mahdotonta sanoa, onko asia tosiaan näin vai onko kyse jostain muusta ilmiöstä.

Subjektina ajallis-paikallinen tapahtuma

Lomakkeen lauseista neljässä subjektina on ajallis-paikallista tapahtumaa kuvaava sana. Subjekteista kaksi on yksikössä ja kaksi monikossa.

TAULUKKO 5.

NRO	LAUSE	NOM.	PART.	MOL.
4	Kokous oli pitkä/pitkää.	100 %	0 %	0 %
11	Luento oli mielenkiintoinen/mielenkiintoista.	100 %	0 %	0 %
22	Tunnit olivat hauskat/hauskoja.	2 %	68 %	29 %
8	Juhlat olivat hauskat/hauskoja.	42 %	12 %	46 %

Äidinkielisten vastaajien mukaan lauseisiin 4 ja 11 ainoa sopiva sijamuoto on nominatiivi. Sekä *kokous* että *luento* merkityksessä oppitunti ovat ajallisia kokonaisuuksia ja siten jaottomia. Näin ollen predikatiivikin on pääsäännön mukaisesti nominatiivissa. Monikollisten subjektien kanssa asia ei ollut näin yksinkertainen. Lauseeseen 22 vain kaksi vastaajista valitsi ainoaksi oikeaksi sijamuodoksi nominatiivin. Kuitenkin lauseeseen 8 melkein puolet vastaajista valitsi vain nominatiivin. Vastaukset viittaavat siihen, että lomakkeen monikolliset tapahtumasubjektit ovat jollain tapaa keskenään erilaisia.

Lauseen 8 nominatiivimuotoista predikatiivia puolustaa Sari Maamiehen kirjoittama Kotuksen kuukauden kielijuttu *juhlien* yksiköllisyydestä ja monikollisuudesta. Hänen mukaansa sana *juhlat* voi olla monikossa, vaikka puheena olisi vain yksi tilaisuus. Myös monet muut juhliä tarkoittavat sanat ovat monikollisia, esim. *hää*, *bileet*, *kekkerit*. Maamies selittää monikollisuutta sillä, että juhlat kestävät pitkähkön ajan ja muodostuvat useista osista tai ohjelmanumeroista sekä osallistujista. Hänen mukaansa ”juhlan luonteeseen siis tuntuu kaikkiaan kuuluvan jonkinlainen epämääräinen monikollisuus, kaikkea on monta tai ainakin paljon”. Monikolla voidaan esittää useuden lisäksi likimääräisyyttä tai epämääräisyyttä, esim. *Mikko on jo kolmissakymmenissä*. (Maamies 2007.) Näin ollen monikollinen subjekti *juhlat* voi merkitykseltään olla yksiköllinen ja vaatia nominatiivimuotoista predikatiivia, kuten

lauseiden 4 ja 11 subjektit. *Juhlat* on siis tässä kohdin laskettavissa samaan ryhmään plurale tantum -sanojen kanssa.

Subjektina abstrakti tarkoite

Lomakkeessa on 10 lausetta, joissa subjektina toimii abstraktitarkoitetta kuvaava sana. Kahdessa lauseessa tarkoite on jaollinen (6 ja 46), kahdessa jaoton (10 ja 44), kahdessa meteorologinen (29 ja 42) ja kahdessa sana on monikolliseksi vakiintunut (17 ja 48). Kahdessa subjektina on sellainen abstraktisana, joka esiintyy sekä yksiköllisenä että monikollisena, mutta jonka tulkintaan predikatiivin sija ei useinkaan vaikuta (27 ja 47) (ISK § 948).

TAULUKKO 6.

NRO	LAUSE	NOM.	PART.	MOL.
6	Musiikki oli kaunis/kaunista.	1 %	85 %	14 %
46	Ystävyys on ikuinen/ikuista.	0 %	52 %	48 %
10	Sairaus oli vaikea/vaikeaa.	86 %	2 %	12 %
44	Kuolema oli hidas/hidasta.	54 %	10 %	37 %
29	Sää on aurinkoinen/aurinkoista.	93 %	0 %	7 %
42	Ilma on selkeä/selkeää.	64 %	7 %	29 %
17	Suomessa olot ovat hyvät/hyviä.	91 %	4 %	6 %
48	Näkymät ovat kauniit/kauniita.	30 %	23 %	48 %
27	Tulokset ovat tarkat/tarkkoja.	2 %	42 %	55 %
47	Hinnat ovat halvat/halpoja.	19 %	30 %	51 %

Äidinkielisistä suomenpuhujista olivat jokseenkin erimielisiä jaollista tarkoitetta kuvaavien predikatiivien sijavalinnassa. Lauseisiin 6 ja 46 suurin osa vastaajista valitsi sijaksi partitiivin, mutta lauseen 46 kohdalla lähes yhtä suuri osa vastaajista kelpuutti molemmat sijamuodot. Luultavasti ystävyys voidaan nähdä tarkkarajaisempana asiana kuin musiikki. Ystävyys on kahden tietyn ihmisen välistä. Puhutaan meidän ystävydestä. Musiikin kohdalla rajausta tarkempaan yksikköön tehdään käyttämällä eri sanoja, kuten *laulu*, *sinfonia*, *levy*.

Jaotonta abstraktia tarkoitetta kuvaavaa subjektia lauseissa 10 ja 44 kuuluu kielioppien ja vastaajien enemmistön mukaan määrittää nominatiivimuotoinen predikatiivi. Kuitenkin lauseen 44 kohdalla vain hieman yli puolet vastaajista valitsi vain nominatiivin. Partitiivin valinnan voisi selittää adjektiivi *hidas*, joka tekee myös subjektista pitkäkestoisen prosessin

ja siten prototyyppistä merkitystään jaollisemman. Lisäksi *kuolema* voi hyvinkin rinnastua *-inen*-päätteiseen teonnimeen *kuoleminen*, joka taas perussäännön mukaan saisi määritteekseen partitiivimuotoisen predikatiivin. Olisi mielenkiintoista tietää, millainen sijajakauma olisi, jos adjektiivina olisi ollut *nopea* tai jokin muu adjektiivi.

Lauseissa 29 ja 42 on subjektina meteorologista tilaa tarkoittava sana. Lauseessa 29 äidinkielisillä nominatiivi oli selkeästi suosituin valinta. Maisa Martinin (1987: 276) mielestä lauseeseen 29 myös partitiivi olisi mahdollinen. Tämän tutkimuksen vertailuryhmä suosi partitiivia lauseessa 42, mutta lähes kolmekymmentä prosenttia vastaajista valitsi molemmat sijat ja kuusi vastaajaa oli sitä mieltä, että partitiivi on ainoa oikea sija. Lauseen 42 subjekti *ilma* voidaan ajatella myös ainesanana, jolloin partitiivi on luonnollinen valinta.

Lauseissa 17 ja 48 subjektina on monikolliseksi vakiintunut sana, mutta vertailuryhmän vastausten perusteella niissä on kuitenkin jokin ero. Kun subjektina on *olot*, määrittävän predikatiivin sija suuren enemmistön mukaan on nominatiivi. Mutta *näkymät* ei vastaajien mukaan toimi samoin, vaan melkein puolet vastaajista koki molemmat sijat mahdollisiksi. Loput vastaukset jakaantuivat melko tasan nominatiivin ja partitiivin välille. ISK:n mukaan (ISK § 948) monikollisiksi vakiintuneet sanat saavat nominatiivipredikatiivin. Huomattavaa on, että äidinkieliset kelpuuttaisivat lauseeseen 48 (*Näkymät ovat kauniit/kauniita.*) myös partitiivin vastoin ISK:n näkemystä. Ero voisi juontaa juurensa siitä, että *olo* ('inhimillisen olion fysiologinen tila') yksikössä tarkoittaa hieman eri asiaa kuin monikollinen *olot* ('olosuhteet, elinolot'). Adjektiivin *näkymä* kohdalla samaa merkityseroa ei ainakaan esimerkkilauseessa ole. *Olot*-sanan vakiintuminen monikolliseksi voi siis olla pidemmällä.

Sekä yksiköllisenä että monikollisena esiintyvä abstraktisana on lauseissa 27 ja 47. ISK:n mukaan tämän tyyppisissä tapauksissa predikatiivi voi olla sekä nominatiivissa että partitiivissa ilman että vaihtelu välttämättä aiheuttaisi tulkintaeroja (ISK § 948) Äidinkielisten raati ei kuitenkaan ollut yksimielinen toistensa tai ISK:n kanssa. Heistä vain noin puolet hyväksyi molempiin lauseisiin molemmat sijamuodot. Lauseessa 27 subjektina olevaa *tulokset*-sanaa määrittävän adjektiivin ainoaksi mahdolliseksi sijaksi 42 % prosenttia valitsi partitiivin. Nominatiivia suosi vain kaksi vastaajaa. Lauseessa 47 (*Hinnat ovat halvat/halpoja.*) nominatiivi oli suositumpi, kaikkiaan 16 vastaajaa valitsi sen ainoaksi sijaksi.

Subjektina sivulause

Tapauksia, joissa subjektina on sivulause, on kyselylomakkeessa kaksi.

TAULUKKO 7.

NRO	LAUSE	NOM.	PART.	MOL.
13	On luonnollinen/luonnollista, että tentti jännittää.	0 %	100 %	0 %
41	On ihana/ihanaa, että leivoit minulle kakun.	0 %	94 %	6 %

Ikolan mukaan tämänlaisissa predikatiivilauseissa adjektiivipredikatiivi on yleensä partitiivissa. Kuitenkin jotkin tavallisimmat johtamattomat adjektiivit voivat esiintyä sekä nominatiivi- että partitiivimuotoisena predikatiivina, vaikka subjektina olisi lause. Poikkeuksena ovat adjektiivit *hyvä* ja *paha*, jotka esiintyvät vain nominatiivimuotoisina, jos subjektina on lause. (Ikola 2001: 149.) Äidinkieliset noudattivat Ikolan näkemystä tämän subjektityypin kohdalla. Lauseen 13 kohdalla vastaajat olivat yksimielisiä partitiivin valinnasta. Lauseen 41 adjektiivipredikatiivi *ihana* voisi Ikolan määrittelyn mukaisesti esiintyä molemmissa sijoissa, ja pieni osa vastaajista olikin valinnut molemmat sijamuodot kyseiseen lauseeseen sopiviksi.

Subjektina teonnimi

Lomakkeessa on kolme lausetta, joista kahdessa subjektina on *-minen-* ja yhdessä *-nti-* johtimella verbistä muodostettu teonnimi.

TAULUKKO 8.

NRO	LAUSE	NOM.	PART.	MOL.
14	Tupakointi ei ole viisas/viisasta.	0 %	100 %	0 %
25	Suomen oppiminen ei ole mahdoton/mahdotonta.	0 %	99 %	1 %
39	Uiminen on mukava/mukavaa.	1 %	99 %	0 %

Lähes kaikki äidinkieliset valitsivat kaikkiin lauseisiin sijamuodoksi partitiivin. Tämä vastaa ISK:n näkemystä siitä, että teonnimi voidaan ajatella jaolliseksi. ISK:n mukaan muiden kuin *-minen-* johtimillisten teonnimien kuvaaminen nominatiivimuotoisella predikatiivilla voi luoda kuvan ajallisesti rajatusta tai tuloksellisesta teosta. (ISK § 947.) Koska lomakkeen

teonnimisubjekteista vain yksi on muodostettu muulla kuin *-minen*-johtimella ja sekin on vaikea nähdä ajallisesti rajattuna tai ainakaan tuloksellisena toimintana, äidinkieliset eivät ymmärrettävästi ole valinneet molempia sijamuotoja sopiviksi.

On hieman hämmäntävää, että lauseeseen 39 yksi vastaaja on valinnut sijaksi nominatiivin ja että toinen vastaaja on vastannut lauseeseen 25 sopivan molemmat sijat. Yksittäiset poikkeamat vastauksissa voivat kuitenkin selittyä yksinkertaisesti virheellisellä merkinnällä. Kaiken kaikkiaan tässä tyyppissä variaatio oli oikeastaan olematonta.

Subjektina infinitiivi

Kyselylomakkeessa on 6 lausetta, joissa subjektina on infinitiivi. Infinitiivisubjektia kuvaavan adjektiivipredikatiivin sijavaihtelu toimii samoin kuin lausetta kuvaavan adjektiivipredikatiivin. Adjektiivipredikatiivi on siis yleensä partitiivissa, mutta joidenkin yleisten adjektiivien kanssa se voi olla myös nominatiivissa. (Ikola 2001: 149.)

TAULUKKO 9.

NRO	LAUSE	NOM.	PART.	MOL.
5	On hyvä/hyvää pukeutua lämpimästi.	100 %	0 %	0 %
23	On vaarallinen/vaarallista antaa ruokaa leijonalle.	0 %	100 %	0 %
36	On mielenkiintoinen/mielenkiintoista muuttaa ulkomaille.	0 %	96 %	4 %
49	On hieno/hienoa voittaa kilpailussa.	0 %	87 %	13 %
18	Ei ole kiva/kivaa herätä aamulla aikaisin.	12 %	32 %	56 %
1	On kiva/kivaa opiskella suomea.	14 %	45 %	40 %

Kuudesta lauseesta vain yhteen koko vertailuryhmä valitsi oikeaksi sijamuodoksi perussäännön mukaisesti partitiivin. Yhdessä tapauksessa kaikki äidinkieliset valitsivat sijamuodoksi nominatiivin. Lauseen 5 nominatiivin valinta selittyy *hyvä*-adjektiivilla. Kuten lauseen ollessa subjektina, myös infinitiivisubjektia kuvatessaan adjektiivit *hyvä* ja *paha* esiintyvät vain nominatiivissa. Lauseissa 49, 18 ja 1 adjektiivin yleisyys mahdollistaa Ikolan mukaan molempien sijamuotojen käytön, mikä näkyy myös vastaajien valinnoissa.

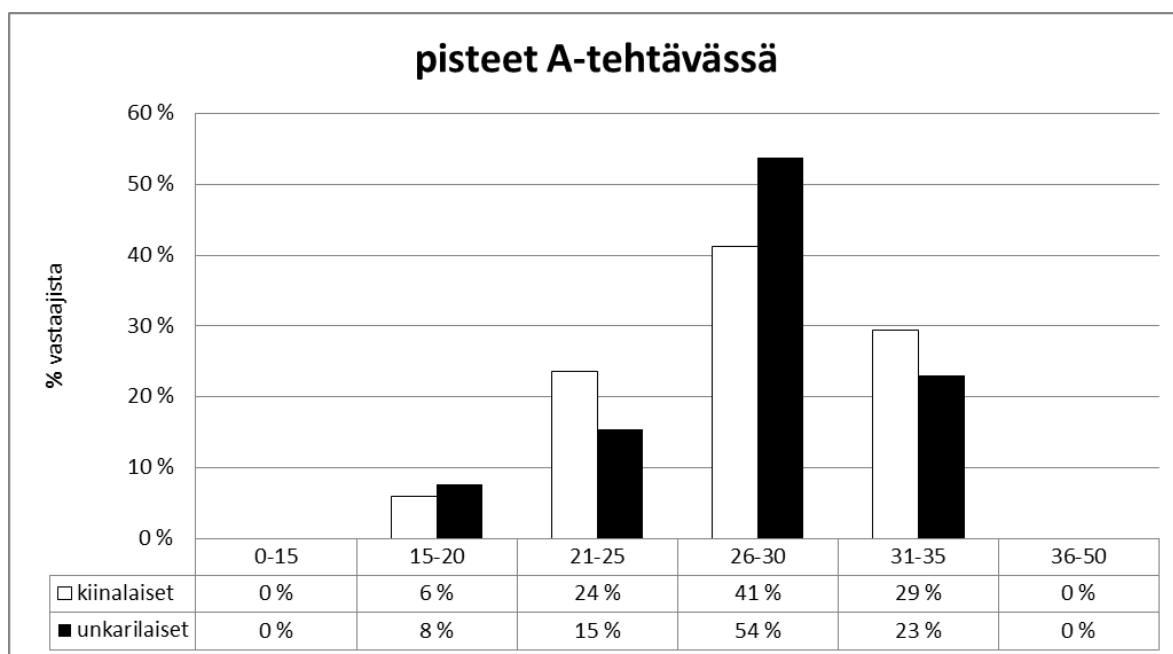
Mielenkiintoinen on lause 36. Säännön – ja oman kielikorvani – mukaan lauseeseen kuuluisi partitiivimuotoinen predikatiivi. Kuitenkin kolme vastaajaa piti myös nominatiivia mahdollisena.

3.3 Sijavaihtelu kiinalaisilla ja unkarilaisilla S2-opiskelijoilla

3.3.1 Yleiskuva

Kiinalaisten ja unkarilaisten suomenoppijoiden adjektiivipredikatiivin sijavalintaa tarkasteltiin suhteessa äidinkielen vertailuryhmän vastauksiin, niin että kunkin S2-opiskelijan vastaukset pisteytettiin. Vastaukset pisteytettiin niin että kustakin täysin äidinkielisten keskivertorivin mukaisesta vastauksesta sai yhden pisteen. Jos äidinkielisten enemmistö oli valinnut molemmat sijat, S2-opiskelija sai pisteen valittuaan molemmat sijat ja puoli pistettä valittuaan prototyypisemmän. Maksimipistemäärä A-tehtävässä oli näin ollen 50 pistettä.

Kiinalaisten vastaajien pisteiden keskiarvo oli 27,59 ja unkarilaisten keskiarvo oli 27,31. Pisteiden moodi kiinalaisilla oli 29,5 ja unkarilaisilla 31,5. Mediaanipisteet kiinalaisilla oli 28 ja unkarilaisilla 27,5. Sekä kiinalaisten että unkarilaisten enemmistön pistemäärä sijoittui välille 26–30 (ks. kuvio 4). Kokonaispisteitä tarkastellessa ei siis ole nähtävistä eroa eri lähdekielten välillä adjektiivipredikatiivin sijavaihtelun hallinnassa.

KUVIO 4. S2-opiskelijoiden pistemäärien jakauma A-tehtävässä

Ero, joka vastauksissa oli havaittavissa, oli se, että unkarilaiset valitsivat kiinalaisia herkemmin molemmat sijamuodot. Tuntematta kiinan ja unkarin kieltä paremmin, on vaikea sanoa, juontaako ero juurensa lähtökielestä. Voi olla, että unkarilaiselle suomenoppijalle ajatus siitä, että kaksi sijaa tai kaksi muotoa voi olla yhtä oikein, on helpommin omaksuttavissa kuin kiinalaiselle, jolle koko sijajärjestelmä on uusi asia.

Suomenoppijoiden aineistossa oli vielä vähemmän tapauksia, joissa kaikki vastaajat olivat samaa mieltä, kuin äidinkielisten aineistossa. Kiinalaiset olivat täysin yhtä mieltä kahden lauseen kohdalla ja unkarilaiset vain yhden lauseen. Kaikki kiinalaiset valitsivat saman sijan lauseisiin 18 (*Ei ole kiva/kivaa herätä aamulla aikaisin.*) ja 25 (*Suomen oppiminen ei ole mahdoton/mahdotonta.*) Unkarilaisten vastauksissa lause 24 (*Minä olen onnellinen/onnellista.*) oli saanut kaikki valitsemaan saman sijamuodon.

Lisäksi kiinalaisten aineistossa oli yksi lause, jonka sijavalinnasta vastaajat olivat yli 90 % samaa mieltä. Lause oli numero 17, *Suomessa olot ovat hyvät/hyviä*. Mutta tuon lauseen kohdalla kiinalaisten enemmistö ei kuitenkaan ollut samalla kannalla kuin suomalaiset. Kiinalaisista 94 % oli valinnut sijamuodoksi partitiivin, kuten muun muassa Whiten S2-kieliopin mukaan monikollisen subjektin kanssa kuuluukin (White 2006: 295). *Olot* on kuitenkin jo niin monikolliseksi vakiintunut, että sitä kuvaava adjektiivipredikatiivi onkin nominatiivissa. Myös White (2006: 295) nostaa kieliopissaan esille pari- ja monikkosanojen nominatiivisijaisen predikatiivin, mutta S2-opiskelijan on toisinaan vaikea tietää, mikä sana on monikolliseksi vakiintunut.

Unkarilaisten aineistossa tapauksia, joissa yli 90 % vastaajista oli valinnut saman sijan, oli jopa seitsemän. Niistä kuusi oli kieltolauseita. Ainoa myönteinen lause oli *Talo oli punainen/punaista*, lause numero 30. Siinä subjektina on jaoton, yksiköllinen, laskettava olio, jonka kanssa S2-kieliopit kertovat tulevan nominatiivimuotoinen predikatiivi (Karlsson 2008: 140; White 2006: 295). Tämä sääntö unkarilaisilla oli melko hyvin tiedossa.

Jyrkimmin eroja S2-aineiston ja S1-aineiston välillä oli kielteisissä lauseissa, joissa subjekti oli konkreettinen tarkoite. Suuria eroja oli parissa monikollisen subjektin sisältävässä lauseessa sekä muutamien muiden subjektityyppien kanssa. Mikään yksi yksittäinen ryhmä ei kuitenkaan noussut ylitse muiden.

Molempien lähtökielten puhujilla lauseissa, joissa subjektina oli abstrakti tarkoite, oli vastauksissa paljon hajontaa. Yllättävän suuria eroja oli myös meteorologista tilaa kuvaavissa lauseissa. Kieltolauseita lukuun ottamatta unkarilaisilla oli melko hyvin hallinnassa jaottomia subjektitarkoitteita kuvaavaan predikatiivin sijavalinta. Kiinalaisilla vastaajat hallitsivat melko hyvin tapaukset, joissa subjektina oli monikollinen subjekti, poikkeuksena oli tapaus, jossa subjektina oli *vaatteet*. Unkarilaisilla tämän tyyppin hallinta oli heikompaa.

3.3.2 Sijavalinta subjektityypeittäin

Tässä luvussa tarkastellaan kiinalaisten ja unkarilaisten vastaajien näkemyksiä predikatiivin sijavalinnasta subjektityypeittäin. Suomenoppijoiden vastauksia on verrattu äidinkielisten vastaajien vastauksiin, niin että esitellyissä taulukoissa on sarake S1, jossa on ilmoitettu natiivien suomenpuhujien eniten suosima sijavaihtoehto. Jos enemmistö äidinkielistä on valinnut molemmat sijat, lukee sarakkeessa M sekä prototyypisempi sijoista, esimerkiksi M/P.

Subjektina konkreettinen tarkoite

Jaoton subjekti

TAULUKKO 10.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset			unkarilaiset		
			NOM.	PART.	MOL.	NOM.	PART.	MOL.
50	Isoäitini on hyvin vanha/vanhaa.	N	65 %	35 %	0 %	88 %	8 %	4 %
24	Minä olen onnellinen/onnellista.	N	88 %	12 %	0 %	100 %	0 %	0 %
20	Kissa on viisas/viisasta.	N	88 %	12 %	0 %	92 %	8 %	0 %
28	Tiikeri ei ole hidas/hidasta.	N	18 %	82 %	0 %	8 %	92 %	0 %
32	Uusi autosi on nopea/nopeaa.	N	76 %	24 %	0 %	88 %	12 %	0 %
12	Hän ei ole pitkä/pitkää.	N	12 %	88 %	0 %	12 %	88 %	0 %
30	Talo oli punainen/punaista.	N	88 %	12 %	0 %	96 %	4 %	0 %
34	Takkini ei ole uusi/uutta.	N	12 %	88 %	0 %	12 %	88 %	0 %

Myönteisissä lauseissa enemmistö unkarilaisista on valinnut oikean sijan. Myönteisissä lauseissa myös enemmistö kiinalaisista (keskimäärin 13 vastaajaa) on nominatiivin kannalla. Kielteisiin lauseisiin enemmistö on valinnut sijamuodoksi partitiivin (keskimäärin 15

vastaajaa.) Unkarilaisten opiskelijoiden vastauksissa näkyy sama ilmiö: myönteisissä lauseissa on enemmistö valinnut nominatiivin ja kielteisissä partitiivin.

Kiinalaisista vastaajista, lauseita 50 ja 32 lukuun ottamatta, 82–88 % oli yhtä mieltä sijan valinnasta: myönteisiin oli valittu nominatiivi ja kielteisiin partitiivi. Vaihtelu oli siis systemaattista. Poikkeuksen tekivät lauseet 50 ja 32. Jostain syystä näissä myönteisissä lauseissa suurempi joukko vastaajia oli valinnut sijaksi partitiivin kuin muissa myönteisissä lauseissa. Eroa ei selitä subjektin tyyppi eikä possessiivisuffiksikaan. Ainoa mikä lauseista erottaa muista lauseista on se, että lauseessa 50 on intensiteettiadverbi ja lauseessa 32 subjektia määrittää adjektiiviattribuutti.

Jaollinen subjekti

TAULUKKO 11.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset			unkarilaiset		
			NOM.	PART.	MOL.	NOM.	PART.	MOL.
37	Maito oli huono/huonoa.	P	29 %	71 %	0 %	50 %	50 %	0 %
3	Vesi on kylmä/kylmää.	P	29 %	71 %	0 %	8 %	88 %	4 %
9	Kahvi ei ollut kallis/kallista.	M/P	12 %	88 %	0 %	0 %	96 %	4 %
16	Ruoka on valmis/valmista.	M/P	65 %	35 %	0 %	73 %	23 %	4 %
21	Tämä kangas on hieno/hienoa.	M/N	71 %	29 %	0 %	58 %	35 %	8 %

Suomenoppijoiden vastauksissa näkyy eroja eri subjektien tulkinnassa kuten äidinkielistenkin vastauksissa. Lauseiden 37, 3 ja 9 sijaksi enemmistö valitsi partitiivin, mutta lauseisiin 16 ja 21 enemmistö valitsi nominatiivin. Kiinalaisten ja unkarilaisten vastauksissa näkyy hieman eroa jaollisuuden käsittelemisessä. Kiinalaisilla lause 21 keräsi eniten nominatiiveja, kun taas unkarilaisilla nominatiiveja valittiin eniten lauseeseen 16. Äidinkielisillä molemmissa lauseissa yleisin vastaus oli molemmat, mutta lauseessa 21 prototyyppisempi oli nominatiivi ja lauseessa 16 partitiivi.

Mielenkiintoista on unkarilaisten opiskelijoiden vastausten erot: lauseen 37 sijavalinnat jakautuvat 50/50, mutta lauseeseen 3 kuitenkin 88 % valitsi partitiivin ja vain 8 pelkän nominatiivin. Suomalaisten vastauksissa on nähtävissä sama ilmiö: *vesi* koettiin vahvemmin pelkästään jaolliseksi kun taas *maito* voidaan ajatella myös jaottomana tai rajattuna, kuten maitotölkinä. Kiinalaisilla vastaavaa ilmiötä ei näkynyt vaan vastaukset jakautuivat aivan

samoin molemmissa lauseissa. Lauseen 9 partitiivin ylivoimaisuus selittyy osin lauseen kielteisyydellä, sillä koko aineistossa on nähtävissä kiellon vaikutus S2-opiskelijoiden sijavalintaan.

Monikollinen subjekti

TAULUKKO 12.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset			unkarilaiset		
			NOM.	PART.	MOL.	NOM.	PART.	MOL.
40	Suomalaiset ovat hiljaiset/hiljaisia.	P	18 %	82 %	0 %	42 %	58 %	0 %
2	He ovat mukavat/mukavia.	P	18 %	82 %	0 %	19 %	77 %	4 %
38	Nuo autot eivät ole vanhat/vanhoja.	P	6 %	94 %	0 %	4 %	92 %	4 %
33	Pojat ovat iloiset/iloisia.	P	24 %	76 %	0 %	38 %	54 %	8 %
26	Koirat ovat kiltit/kilttejä.	P	29 %	71 %	0 %	31 %	65 %	4 %
7	Nuo talot ovat vanhat/vanhoja.	P	29 %	71 %	0 %	50 %	42 %	8 %
45	Jäätelöt ovat hyvät/hyviä.	P	18 %	82 %	0 %	19 %	69 %	12 %
43	Jauhot ovat halvat/halpoja.	P	18 %	82 %	0 %	35 %	58 %	8 %
19	Vaatteet ovat kuivat/kuivia.	M/P	65 %	35 %	0 %	42 %	50 %	8 %
35	Hiukset ovat pitkät/pitkiä.	M/N	71 %	29 %	0 %	73 %	23 %	4 %

Kiinalaisten opiskelijoiden enemmistön vastaukset noudattelevat suomalaisten vastaajien näkemystä siinä, että lauseita 19 ja 35 lukuun ottamatta monikolliset subjektit saavat partitiivimuotoisen predikatiivin, mutta kiinalaisista kukaan ei pitänyt molempia sijoja mahdollisena. Myös unkarilaisilla vastaajilla vastaukset jakautuivat niin, että lausetta 35 lukuun ottamatta enemmistö valitsi sijaksi partitiivin. Lauseeseen 19 tasan puolet unkarilaisista valitsi sijaksi partitiivin, mutta toisaalta osa valitsi myös molemmat sijamuodot, kuten osa suomalaisistakin. Tässäkin tyypissä pieni joukko unkarilaisia oli valinnut molemmat sijat lähes kaikkiin lauseisiin.

Subjektina plurale tantum -sana

TAULUKKO 13.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset			unkarilaiset		
			NOM.	PART.	MOL.	NOM.	PART.	MOL.
15	Sakset ovat terävät/teräviä.	M/N	65 %	35 %	0 %	58 %	15 %	27 %
31	Nämä housut ovat suuret/suuria.	M/N	65 %	35 %	0 %	62 %	12 %	27 %

Lomakkeessa on kaksi lausetta, joissa subjektina on plurale tantum -sana. Molempiin lauseisiin kiinalaisista vastaajista 11 piti nominatiivia oikeana sijavalintana ja 6 partitiivia. Se, että kukaan kiinalaisista ei valinnut molempia sijamuotoja, viittaa siihen, että he eivät tiedosta ajatusta plurale tantum -sanojen semanttisesta yksiköstä ja monikosta. Vastauksista voisi ajatella, että 6 valitsi partitiivin monikon *t*-tunnuksen takia ja 11 nominatiivin semanttisen merkityksen perusteella. Nuo 11 eivät kuitenkaan ottaneet huomioon sitä, että semanttinen yksikkö ja monikko ovat samannäköiset.

Sen sijaan unkarilaisista vastaajista 7 valitsi sekä lauseeseen 15 ja 31 molemmat sijamuodot. Kuitenkin enemmistö myös unkarilaisista vastaajista valitsi vain nominatiivin lauseiden predikatiivin sijaksi.

Subjektina ajallis-paikallinen tapahtuma

Lomakkeen lauseista neljässä subjektina on ajallis-paikallista tapahtumaa kuvaava sana. Subjekteista kaksi on yksikössä ja kaksi monikossa.

TAULUKKO 14.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset			unkarilaiset		
			NOM.	PART.	MOL.	NOM.	PART.	MOL.
4	Kokous oli pitkä/pitkää.	N	65 %	35 %	0 %	76 %	24 %	0 %
8	Juhlat olivat hauskat/hauskoja.	M/N	18 %	76 %	6 %	27 %	62 %	12 %
11	Luento oli mielenkiintoinen/mielenkiintoista.	N	65 %	35 %	0 %	58 %	42 %	0 %
22	Tunnit olivat hauskat/hauskoja.	P	24 %	71 %	6 %	31 %	54 %	15 %

Kiinalaisista vastaajista 11:llä oli vertailuryhmän kanssa sama näkemys lauseista 4 ja 11. Kuitenkin molempiin lauseisiin kuusi valitsi sijamuodoksi partitiivin. Lauseisiin, joissa on monikollinen subjekti, suurin osa kiinalaisista vastaajista valitsi partitiivin. Vain 2 tai 3 vastaajaa piti nominatiivia oikeana vaihtoehtona. Vain yksi S2-opiskelijoista valitsi molemmat sijamuodot sopiviksi lauseisiin 22 ja 8.

Unkarilaisilla vastaajilla lauseiden 4 ja 11 vastausten jakautuminen ei ollut yhtä systemaattista. Heistä suurempi osa oli valinnut oikean sijamuodon lauseeseen 4 kuin lauseeseen 11, vaikka lauseeseen 11:kin enemmistö oli nominatiivin valinnut. Lauseisiin, joissa subjekti oli monikossa, enemmistö unkarilaisista valitsi partitiivin. Niihin lauseisiin

muutama vastaaja oli valinnut molemmat sijamuodot. Jälleen unkarilaiset suosivat kiinalaisia enemmän molempien sijamuotojen valintaa.

Vaikka enemmistö olikin näissä lauseissa (lukuun ottamatta lausetta 8) valinnut saman sijan kuin suomalaiset, ei kummallakaan kieliryhmällä mikään tämän tyypin lauseista ollut erityisen vahvasti hallinnassa. Enimmillään vain 76 % vastaajista oli valinnut oikean sijan.

Subjektina abstrakti tarkoite

Lomakkeessa on 10 lausetta, joissa subjektina toimii abstraktitarkoitetta kuvaa sana. Kahdessa lauseessa tarkoite on jaollinen (6 ja 46), kahdessa jaoton (10 ja 44), kahdessa meteorologinen (29 ja 42) ja kahdessa sana on monikolliseksi vakiintunut (17 ja 48). Kahdessa subjektina on sellainen abstraktisana, joka esiintyy sekä yksiköllisenä että monikollisena, mutta jonka tulkintaan predikatiivin sija ei useinkaan vaikuta (27 ja 47) (ISK § 948).

TAULUKKO 15.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset			unkarilaiset		
			NOM.	PART.	MOL.	NOM.	PART.	MOL.
6	Musiikki oli kaunis/kaunista.	P	47 %	53 %	0 %	65 %	31 %	4 %
46	Ystävyys on ikuinen/ikuista.	P	59 %	41 %	0 %	54 %	46 %	0 %
10	Sairaus oli vaikea/vaikeaa.	N	53 %	47 %	0 %	62 %	38 %	0 %
44	Kuolema oli hidas/hidasta.	N	71 %	29 %	0 %	62 %	38 %	0 %
29	Sää on aurinkoinen/aurinkoista.	N	47 %	53 %	0 %	42 %	50 %	8 %
42	Ilma on selkeä/selkeää.	N	35 %	65 %	0 %	35 %	65 %	0 %
17	Suomessa olot ovat hyvät/hyviä.	N	6 %	94 %	0 %	19 %	81 %	0 %
48	Näkymät ovat kauniit/kauniita.	M/N	18 %	82 %	0 %	23 %	77 %	0 %
27	Tulokset ovat tarkat/tarkkoja.	M/P	35 %	65 %	0 %	36 %	52 %	12 %
47	Hinnat ovat halvat/halpoja.	M/P	18 %	76 %	6 %	31 %	62 %	8 %

Lauseisiin 6 ja 46, joissa subjektina on jaollinen tarkoite, S2-opiskelijat valitsivat hyvin vaihtelevasti joko nominatiivin tai partitiivin. Vain yksi unkarilainen valitsi molemmat sijamuodot lauseeseen 6. Lauseessa 46 sekä kiinalaisten että unkarilaisten vastaukset ovat hyvin jakautuneita, niin että hieman yli puolet valitsi sijamuodoksi nominatiivin. Lauseen 6 kohdalla hieman yli puolet kiinalaisista valitsi äidinkielisten tapaan partitiivin mutta unkarilaiset suosivat tässäkin tapauksessa nominatiivia.

Lauseissa 10 (*Sairaus oli vaikea/vaikeaa.*) ja 44 (*Kuolema oli hidas/hidasta.*) oli jälleen hajontaa. Kiinalaisilla kuitenkin lauseen 44 kohdalla sijavalinta oli paremmin hallinnassa, sillä 12 valitsi nominatiivin, kun lauseen 10 kohdalla vain 9 vastaajaa valitsi nominatiivin. Unkarilaisilla valittujen sijojen jakauma oli aivan sama molemmissa lauseissa. Lauseen 10 kohdalla suomalaiset olivat ehdottomampia nominatiivin valinnasta kuin lauseen 44 kohdalla, mutta, kiinalaiset taas valitsivat nominatiivin herkemmin lauseessa 44.

Lauseet 29 (*Sää on aurinkoinen/aurinkoista.*) ja 42 (*Ilma on selkeä/selkeää.*) vaativat äidinkielisten mielestä nominatiivimuotoisen predikatiiviin – erityisesti lause 29. S2-opiskelijoista puolet tai hieman yli olivat osanneet valita oikean sijan. Kun äidinkielisillä lauseen 42 vastaajista lähes 30 % oli valinnut molemmat vaihtoehdot, S2-opiskelijoilla molemmat vaihtoehdot oli valinnut muutama vastaaja lauseessa 29.

Kiinalaisista vain yksi oli äidinkielisten kanssa samaa mieltä lauseen 17 (*Suomessa olot ovat hyvät/hyviä.*) sijamuodosta. Kaikki muut valitsivat sijamuodoksi partitiivin. Myös lauseen 48 (*Näkymät ovat kauniit/kauniita.*) kohdalla partitiivi oli ylivoimainen. Samalla linjalla olivat unkarilaiset, joista suuri osa valitsi molempiin lauseisiin partitiivin. Ilmeisesti siis subjektin monikollisuus ohjaa S2-opiskelijoita valitsemaan predikatiivin sijaksi partitiivin, mikä olisikin pääsäännön mukaista. Kuitenkaan ISK:n mukaan monikollisiksi vakiintuneissa sanoissa pääsääntö ei toimi vaan ne saavat nominatiivipredikatiivin. (ISK § 948) Myös vertailuaineistossa lauseessa 17 nominatiivi oli suosituin, mutta lauseessa 48 suurin osa oli valinnut molemmat sijamuodot. Partitiivillakin oli lauseessa 48 yllättävän suuri kannatus.

Lauseisiin 27 (*Tulokset ovat tarkat/tarkkoja.*) ja 47 (*Hinnat ovat halvat/halpoja.*) kiinalaisista vain yksi valitsi molemmat sijamuodot ja hänkin vain lauseeseen 47. Unkarilaisista hieman useampi oli valinnut molemmat sijamuodot lauseeseen 47 ja molemmat sijat olivat vielä hieman suositumpia lauseeseen 27. Suurin osa S2-vastajista oli jälleen sitä mieltä, että oikea sijamuoto on partitiivi, mikä voidaan katsoa oikeaksi valinnaksi, sillä äidinkielliset vastaajat pitivät partitiivia prototyyppisenä tapauksena molempiin lauseisiin, vaikka hyväksyivätkin molemmat sijat.

Abstraktien subjektien alatyypeistä ei minkään tietyn tyypin predikatiivin sijavalinta ollut selkeästi paremmin hallinnassa kuin toisen, vaan kaikissa lauseissa oli hajontaa. Vähäisintä se oli lauseessa 17. Kieliryhmienkään välillä ei systemaattisia eroja ollut havaittavissa.

Subjektina sivulause

Tapauksia, joissa subjektina on sivulause, on kyselylomakkeessa kaksi.

TAULUKKO 16.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset			unkarilaiset		
			NOM.	PART.	MOL.	NOM.	PART.	MOL.
13	On luonnollinen/luonnollista, että tentti jännittää.	P	31 %	63 %	6 %	27 %	69 %	4 %
41	On ihana/ihanaa, että leivoit minulle kakun.	P	41 %	59 %	0 %	12 %	73 %	15 %

S2-opiskelijoiden vastauksissa partitiivi ei ole yhtä ylivoimainen kuin vertailuryhmällä. Kuitenkin myös heistä suurin osa on valinnut predikatiivin sijaksi partitiivin. Lauseen 41 kohdalla kiinalaisilla opiskelijoilla sijavalinnassa oli enemmän horjuntaa kuin unkarilaisilla, mutta lauseen 13 sijajakauma oli molemmilla ryhmillä samanlainen. Kielioppien mukaan lauseessa 41 voisi molemmat sijamuodot olla mahdollisia, joten kiinalaisten nominatiivivastaukset eivät sinänsä ole väärin. Mielenkiintoista kuitenkin on, että kieliopista huolimatta suomalaisista vain 6 % valitsi lauseeseen 41 molemmat sijat. Siis unkarilaisista vastaajista suurempi prosentti kuin suomalaisista oli valinnut molemmat sijamuodot (tosin suomalaisista molemmat sijat valitsi 5 vastaajaa ja unkarilaisista 4 vastaajaa).

Enemmistö siis tiesi, missä sijassa predikatiivi on, jos se kuvaa lauseella ilmaistua tapahtumaa tai seikkaa. Kun kuitenkin lauseeseen 13 yli 30 % ja lauseeseen 41 kiinalaisista jopa 40 % valitsi eri vastauksen kuin äidinkielisten suomenpuhujien raati, ei voida sanoa, että tämä tapaustyyppi olisi täysin hallinnassa S2-opiskelijoilla.

Subjektina teonnimi

Lomakkeessa on kolme lausetta, joista kahdessa subjektina on *-minen-* ja yhdessä *-nti-* johtimella verbistä muodostettu teonnimi.

TAULUKKO 17.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset			unkarilaiset		
			NOM.	PART.	MOL.	NOM.	PART.	MOL.
14	Tupakointi ei ole viisas/viisasta.	P	18 %	82 %	0 %	4 %	92 %	4 %
25	Suomen oppiminen ei ole mahdoton/mahdotonta.	P	0 %	100 %	0 %	7 %	93 %	0 %
39	Uiminen on mukava/mukavaa.	P	47 %	53 %	0 %	19 %	73 %	8 %

Kaikki kiinalaiset suomenoppijat valitsivat lauseen 25 predikatiivin sijamuodoksi partitiivin. Kuitenkin 3 vastaajaa valitsi lauseeseen 14 ja jopa 8 vastaajaa lauseeseen 39 nominatiivimuotoisen predikatiivin. Joko opiskelijat ovat kuulleet lauseen 25 useasti tunnilla tai partitiivin suosiminen johtuu jälleen negaatiosta. Toisaalta lauseessa 14 partitiivi ei ollut kaikkien valinta, vaikka lause on kielteinen. Lauseen 39 sijavalinnan suurempi hajonta (nom. 8, part. 9) viittaisi kuitenkin siihen, että lauseen myönteisyys tai kielteisyys on vaikuttanut vastaajien valintoihin.

Myös unkarilaisten vastuksissa näkyy kiellon vaikutus. Lauseisiin 14 ja 25 suurempi osa vastaajista on valinnut partitiivin kuin lauseeseen 39, vaikka lauseen 39:kin sijaksi enemmistö on valinnut partitiivin. Kiinalaisista – ja suomalaisista – poiketen unkarilaisten joukossa oli muutama opiskelija, jotka valitsivat molemmat sijamuodot predikatiivin mahdolliseksi sijaksi.

Lomakkeessa olisi pitänyt olla enemmän myönteisiä lauseita, joissa subjektina oli teonnimi, jotta tämän tyyppin hallinasta voisi tehdä päätelmiä. Koska kiello näyttää kautta linjan vaikuttavan sijavalintaa, ei yhden myönteisen lauseen sijavalinnan perusteella voida tehdä kovinkaan kattavia yhteenvetoja.

Subjektina infinitiivi

Kyselylomakkeessa on kuusi lausetta, joissa subjektina on infinitiivi. Infinitiivisubjektia kuvaavan adjektiivipredikatiivin sijavaihtelu toimii samoin kuin lausetta kuvaavan adjektiivipredikatiivin (Ikola 2001: 149).

TAULUKKO 18.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset			unkarilaiset		
			NOM.	PART.	MOL.	NOM.	PART.	MOL.
1	On kiva/kivaa opiskella suomea.	P	35 %	59 %	6 %	31 %	54 %	15 %
5	On hyvä/hyvää pukeutua lämpimästi.	N	35 %	65 %	0 %	33 %	54 %	13 %
18	Ei ole kiva/kivaa herätä aamulla aikaisin.	M/P	0 %	100 %	0 %	8 %	92 %	0 %
23	On vaarallinen/vaarallista antaa ruokaa leijonalle.	P	18 %	76 %	6 %	23 %	69 %	8 %
36	On mielenkiintoinen/mielenkiintoista muuttaa ulkomaille.	P	29 %	65 %	6 %	27 %	69 %	4 %
49	On hieno/hienoa voittaa kilpailussa.	P	29 %	71 %	0 %	15 %	69 %	15 %

Kiinalaisista vastaajista kaksi valitsi molemmat sijamuodot oikeiksi lauseissa, joissa subjektina on infinitiivi. Toinen vastaaja valitsi molemmat sijat lauseeseen 1 ja toinen lauseisiin 23 ja 36. Pääsääntöisesti infinitiivisubjektillisissa lauseissa enemmistö kiinalaisista S2-vastaajista valitsi sijamuodoksi partitiivin ja keskimäärin 5 valitsi nominatiivin. Myös *hyvä*-adjektiivillisen lauseen 5 sijamuodoksi 11 vastaajaa valitsi partitiivin. Poikkeuksena jakaumasta oli lause 18, johon kaikki kiinalaiset S2-opiskelijat valitsivat sijamuodoksi partitiivin. Ilmeisesti poikkeus johtuu lauseen kielteisyydestä. *Hyvä*-adjektiivin aiheuttamaa poikkeusta ja kieltolausetta lukuun ottamatta tämän tapaustyyppin hallinta oli melko samalla tasolla kuin sivulausesubjektillisenkin tyyppin.

Unkarilaisista vastaajista jälleen kiinalaisia useampi valitsi predikatiivin sijaksi sekä partitiivin että nominatiivin. Kaikissa lauseissa enemmistö oli kuitenkin partitiivin kannalla. Kuten kiinalaisten opiskelijoiden enemmistöllä myöskään unkarilaisilla opiskelijoilla ei adjektiivin *hyvä* vaikutus predikatiivin sijavalintaa ollut hallinnassa, vaan suurin osa vastaajista päätyi partitiiviin.

Muutenkin nominatiivin ja partitiivin jakauma oli melko samanlainen kuin kiinalaisilla vastaajilla. Poikkeuksena oli lause 18, johon kaikki kiinalaiset valitsivat partitiivin, mutta

unkarilaisista muutama valitsi nominatiivin. Lause 18 oli ainoa infinitiivisubjektillisista lauseista, johon yksikään unkarilainen ei vastannut molempien sijojen käyvän. Kuitenkin sama lause oli ainoa, johon enemmistö suomalaisista valitsi molemmat sijat. Syynä lauseen 18 partitiivivoittoisuuteen lieenee jälleen lauseen kieltomuoto. Kiellon vaikutusta sijavalintaan käsitellään lisää seuraavassa luvussa.

3.3.3 Kiellon vaikutus sijavalintaan

Kyselylomakkeen lauseista 8 on kieltolauseita. S2-opiskelijalle opetetaan objektin yhteydessä, että kieltolauseen objekti on aina partitiivissa. Koska partitiivin käyttö on usein S2-opiskelijalle vaikeaa, saattaa opiskelija laajentaa yhteen tapauksen pätevää selkeää sääntöä myös muihin tapauksiin, kuten predikatiiviin. Objekti ja predikatiivi saattavat helposti sekoittua kieltä opiskelevan mielessä, siksi myös objektin säännöt saattavat sekoittua predikatiivin sääntöihin.

Myös kyselylomakkeen vastaukset osoittavat, että oppi kiellon vaikutuksesta objektin sijavalintaan siirtyy myös predikatiivin sijavalintaan. Kaikissa kahdeksassa kieltolauseessa sekä kiinalaiset että unkarilaiset opiskelijat valitsivat pääsääntöisesti oikeaksi sijamuodoksi partitiivin.

TAULUKKO 19.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset			unkarilaiset		
			NOM.	PART.	MOL.	NOM.	PART.	MOL.
9	Kahvi ei ollut kallis/kallista.	M	12 %	88 %	0 %	0 %	96 %	4 %
12	Hän ei ole pitkä/pitkää.	N	12 %	88 %	0 %	12 %	88 %	0 %
14	Tupakointi ei ole viisas/viisasta.	P	18 %	82 %	0 %	4 %	92 %	4 %
18	Ei ole kiva/kivaa herätä aamulla aikaisin.	M	0 %	100 %	0 %	8 %	92 %	0 %
25	Suomen oppiminen ei ole mahdoton/mahdotonta.	P	0 %	100 %	0 %	7 %	93 %	0 %
28	Tiikeri ei ole hidas/hidasta.	N	18 %	82 %	0 %	8 %	92 %	0 %
34	Takkini ei ole uusi/uutta.	N	12 %	88 %	0 %	12 %	88 %	0 %
38	Nuo autot eivät ole vanhat/vanhoja.	P	6 %	94 %	0 %	4 %	92 %	4 %

Kielteisistä lauseista kolmeen äidinkielliset valitsivat lähes yksimielisesti ainoaksi sijamuodoksi nominatiivin. Näidenkin lauseiden kohdalla kuitenkin suurin osa S2-opiskelijoista valitsi partitiivin.

Hyvä esimerkki kiellon vaikutuksesta S2-opiskelijoiden vastauksissa on seuraava lausepari:

20) *Kissa on viisas/viisasta*

28) *Tiikeri ei ole hidas/hidasta.*

Kiinalaisista vastaajista 15:n mielestä myönteisessä lauseessa oikea sijamuoto on nominatiivi ja vain kahden mielestä partitiivi. Kuitenkin kielteiseen lauseeseen jopa 14 vastaajaa valitsi sijamuodoksi partitiivin ja kolme vain nominatiivin. Sama ilmiö toistui unkarilaisten vastauksissa: myönteiseen lauseeseen vain kaksi vastaajaa valitsi partitiivin ja loput 24 valitsi nominatiivin, mutta kielteisen lauseen vastauksissa luvut olivat toisinpäin – 2 nominatiivia ja 24 partitiivia.

Toinen vastaava esimerkkipari on lauseet 12 ja 50.

12) *Hän ei ole pitkä/pitkää.*

50) *Isoäitini on hyvin vanha/vanhaa.*

Lauseen 12 oikeaksi sijamuodoksi kiinalaisista 15 valitsi partitiivin ja 2 nominatiivin, kun taas lauseen 50 sijamuodoksi 11 valitsi nominatiivin ja 6 partitiivin. Lauseen kielteisyys siis kääntää luvut lähes päinvastaisiksi. Jälleen myös unkarilaisten vastauksissa näkyy sama: kielteiseen lauseeseen sijamuodoksi 23 vastaajaa valitsi partitiivin kun taas myönteiseen lauseeseen 23 vastaajaa valitsi nominatiivin.

Lauseen 25 (*Suomen oppiminen ei ole mahdoton/mahdotonta*) kohdalla unkarilaisilla vastaajilla teetetyssä kyselyssä oli virhe. Lomakkeissa lause oli muodossa *Suomen oppiminen on ei ole mahdoton/mahdotonta*. Lauseessa oli siis sekä myönteinen että kielteinen verbi. Vuoden 2011 informanttiryhmä valitsi systemaattisesti sijamuodon sekä myönteiseen että kielteiseen lauseeseen, varmaankin heidän opettajansa oli näin ohjeistanut. Vuonna 2012 opiskelijat olivat valinneet joko myönteisen tai kielteisen kopulan ja siihen liittyvän predikatiivin, joten osa sen ryhmän lauseista poikkeaa muusta aineistosta. Myönteisiä lauseita ei ole otettu mukaan laskelmiin.

Vuoden 2011 unkarilaisten ryhmän vastauksissa voi havaita kiinnostavan seikan. Kun opiskelijat ovat valinneet sijan sekä myöntö- että kieltolauseeseen, sijavalinta on järjestäen eri kiellosta riippuen. Jokainen ryhmän 12 vastaajasta on valinnut myönteiseen lauseeseen nominatiivin ja kielteiseen lauseeseen partitiivin.

Aineistoni perusteella vaikuttaa siis siltä, että S2-opiskelijat äidinkielestä riippumatta uskovat kiellon vaikuttavan myös predikatiivin sijavalintaan.

4. Essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin mahdollisuus

4.1 Kyselyn toteutus

Kyselylomakkeen toisessa tehtävässä (tehtävä B) vastaajien tehtävänä oli merkitä, onko essiivimuotoinen predikatiiviadverbiaali mahdollinen annetussa lauseessa. Tehtävässä pyydetään merkitsemään, onko lause, esimerkiksi *Veljeni on hauskana. Ruoka on pöydällä valmiina.*, oikein vai väärin. Tässä tehtävästä kaikkien ryhmien ohjeistus oli samanlainen, sillä tehtävässä oli mahdollista vain hyväksyä tai hylätä lause.

Tehtävän lauseita on jälleen sekä poimittu kielioppien esimerkeistä että keksitty itse. Lauseiden adjektiivit ja muukin sanasto yritettiin jälleen valita perussanastosta, jotta lauseiden merkitys olisi B1–B2-tasoisien opiskelijan mahdollista ymmärtää.

B-tehtävän lausemäärä rajoitettiin 30 lauseeseen. Siihen määrään koetettiin saada mukaan mahdollisimman laaja kattaus eri adjektiivityyppien adjektiiveja. Mukana on arvoa, dimensiota, muotoa, fyysistä ominaisuutta, ikää, inhimillistä ominaisuutta, materiaalia, vauhtia ja väriä kuvaavia adjektiiveja. Jokaista tyyppiä on mukaan otettu vähintään kaksi.

4.2 Predikatiiviadverbiaali suomea äidinkielenään puhuvien mukaan

4.2.1 Yleiskuva

Myös essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin kohdalla suomalaisten vastauksissa näkyi variaatiota. Kolmestakymmenestä lauseesta vain kuudesta kaikki suomalaiset olivat samaa mieltä. Ne lauseet olivat:

- 1) *Tämä jäätelö on hyvänä.*
- 9) *Talo on ollut jo pitkään autiona.*
- 10) *Ole valmiina kello 8, kun tulen hakemaan sinua.*
- 19) *Ole tarkkana!*
- 22) *Ole ihan rentona.*
- 30) *Koe oli helppona.*

Lauseita 1 ja 30 kaikki suomalaiset vastaajat pitivät mahdottomina. Muut yllä listatut lauseet olivat kaikkien vastaajien mielestä oikein.

Sellaisia lauseita, joiden oikeellisuudesta vähintään 90 % vastaajista oli samaa mieltä, aineistossa oli kaiken kaikkiaan 19. Lauseet, joista vähintään 90 % mutta alle 100 % vastaajista oli samaa mieltä, olivat seuraavat:

- 2) *Asunto on tyhjänä.*
- 4) *Sinäpä olet hienona!*
- 11) *Isoäitini on hyvin vanhana.*
- 12) *Lapset olivat aivan villinä.*
- 13) *Tuoli on puisena.*
- 14) *Ruoka on pöydällä valmiina.*
- 15) *Autoni on uutena.*
- 16) *Isoäitini on sairaana.*
- 21) *Mikko oli pitkänä.*
- 24) *Kaupan hyllyt ovat tyhjänä.*
- 25) *Kun minä olin nuorena, talvet olivat aina kylmiä.*
- 27) *Leipä on kokonaisena pöydällä.*
- 29) *Maa oli valkoisena.*

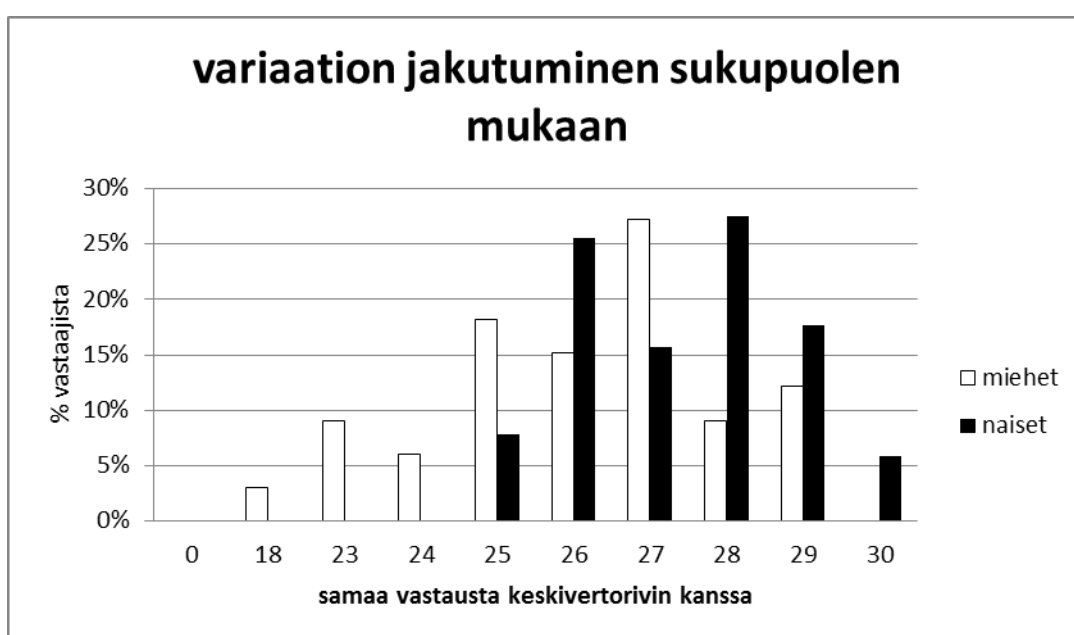
Variaatio ei näkynyt selkeästi vain tietyissä adjektiivityypeissä. Yksimielisintä raati oli ikää kuvaavien adjektiivien kohdalla. Siinä adjektiiviryhmässä suomalaisista vastaajista yli 95 % oli kaikkien lauseiden kohdalla samaa mieltä lauseen oikeellisuudesta, mutta siinäkään ryhmässä ei ollut yhtään tapausta, josta kaikki olisi ollut samaa mieltä. Muissa adjektiiviryhmissä ainakin yksi lauseista jakoi mielipiteitä niin että alle 90 % vastaajista oli yhtä mieltä.

Eniten vastaukset jakautuivat lauseissa

- 6) *Siinä sai olla nopeana, kun teki ruokaa koko perheelle.*
- 7) *Pöytä on pitkänä.*
- 20) *Kahvi on mustana.*
- 26) *Bändi on rautaisena.*

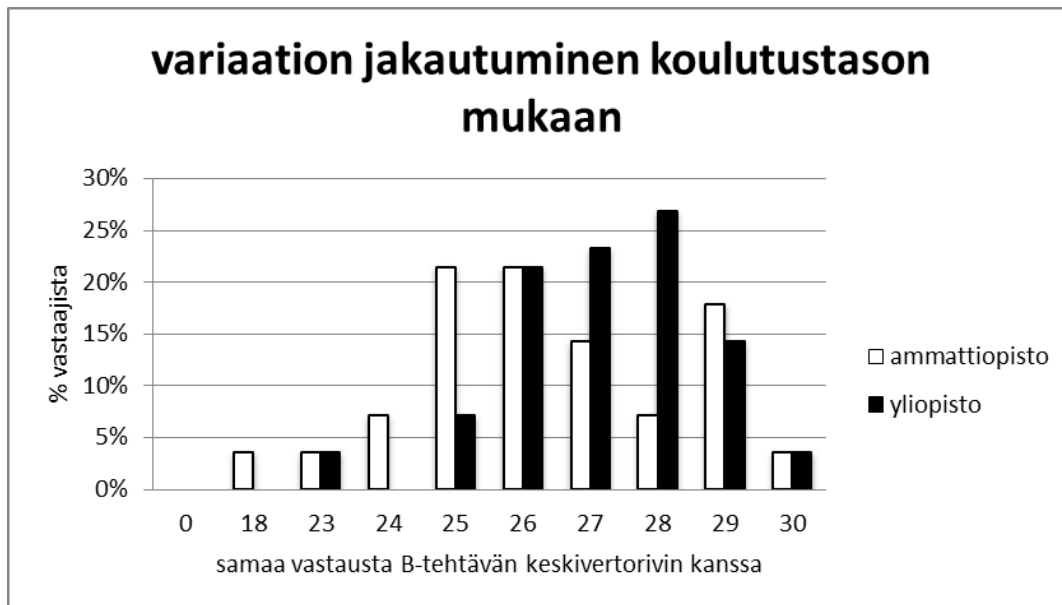
Niissä yli 30 % vastaajista oli eriävää mieltä enemmistön kanssa. Jyrkimmin jakautuivat lauseen 6 vastaukset. Vastaajista 58 % piti lausetta oikeana. Myös lause 7 jakoi vahvasti mielipiteitä. Sitä piti virheellisenä 60 % äidinkielisistä vastaajista.

Jos vastausten variaatiota tarkastellaan vastaajien sukupuolijakaumaa vasten, nähdään, että miesten vastaukset olivat hieman enemmän keskivertovastauksista poikkeavia. Vastauksia on tässä tarkasteltu samoin kuin aiemmin S2-opiskelijoiden vastauksia suhteessa S1-vastauksiin. On siis luotu niin sanottu oikea rivi yleisimmistä natiivien suomenpuhujien vastauksista.

KUVIO 5. Äidinkielisten vastaajien vastausten jakautuminen sukupuolen mukaan.

Kun vastaukset suhteutetaan vastaajien koulutustasoon nähdään, että ammattiopiston yliopisto-opiskelijat ovat hieman voimakkaammin enemmistön kannalla vastauksissaan. Tarkastelussa on kuitenkin huomioitava, että yliopisto-opiskelijoita on kokonaisuineistossa suurempi määrä. Samoin sukupuolijakauma noudattaa melko pitkälti koulutustasojakaumaa: suurin osa ammattiopiston vastaajista on miehiä, kun taas yliopisto-opiskelijoissa naiset ovat vahvemmin edustettuna. Toisin sanoen keskivertorivissä on enmmän naisten ja yliopisto-opiskelijoiden vastauksia.

KUVIO 6. Äidinkielisten vastaajien vastausten jakautuminen koulutustason mukaan.

Äidinkielisillä esiintyvää variaatiota tarkastellessa on huomioitava se, että aineisto on kerätty kyselylomakkeella. Tulokset voisivat olla toisentyypisiä, mikäli aineisto olisi normaalia puhuttua tai kirjoitettua kieltä, siis vaikkapa lehtitekstejä, arkikeskusteluja ja kirjoitelmia. Lomakkeeseen vastatessaan suomalainen vastaaja on ikään kuin pakotettu hyväksymään laajemmin essiivin käyttötapauksia kuin mitä hän ehkä omassa kielessään käyttää. Lukiessaan lomakkeen lausetta vastaajalle tulee miellelyhtymiä lukemastaan, mikä saattaa muistuttaa kyseisen adjektiivin perusmerkityksestä poikkeavasta käyttötilanteesta. Tässä poikkeavassa käyttötilanteessa essiivin käyttö voikin olla mahdollinen. Tällaisia tapauksia voivat olla esimerkiksi lauseet 8 *Pallo on pyöreänä*, 17 *Äiti oli pahana* ja 26 *Bändi on rautaisena*.

Lisäksi kyselylomakkeella hankittua aineistoa tarkastellessa on muistettava myös se, että kyselylomakkeeseen voi myös aina vastata tietten tahtoen väärin. Siis halutessaan vastaajan voi kielitajunsa vastaisen vaihtoehdon tai tympääntyessään lomakkeeseen hän voi valita vaihtoehtoja umpimähkään. Vaikka suurin osa vastaajista valitseekin vastauksensa oman kielitajunsa mukaan ja harkiten, näin pienessä aineistossa jotkin yksittäiset poikkeamatkin näkyvät.

4.2.2 Predikatiiviadverbiaalin mahdollisuus adjektiivityypeittäin

Tässä luvussa äidinkielisten vastauksia tarkastellaan adjektiivityyppi kerrallaan.

Predikatiiviadverbiaalina arvoa kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 20.

NRO	LAUSE	oikein	väärin
1	Tämä jäätelö on hyvänä.	0 %	100 %
30	Koe oli helppona.	0 %	100 %
4	Sinäpä olet hienona!	98 %	2 %
17	Äiti oli pahana.	73 %	27 %

Arvoa kuvaavien adjektiivin kohdalla äidinkielisten vastaajien mukaan ei suomessa ole kovinkaan suurta variaatiota. Lauseet, joissa arvoa kuvaava adjektiivi predikoi ei-inhimillistä konkreettista entiteettiä, ovat kaikkien vastaajien mukaan mahdottomia suomen kielessä.

Persoonapronominia predikoiva arvoadjektiivi taas sai lähes yksimielisen hyväksyvän vastaanoton. Sen sijaan tapaus, jossa subjektina on inhimillistä oliota kuvaava substantiivi ja jossa adjektiivina on metaforisesti käytetty arvoa kuvaava *paha*, vastausten hajonta oli jo huomattavasti suurempaa.

Sekä lauseissa 4 että 17 lienee kyseessä jo kiteytynyt ilmaisu, jossa arvoa kuvaavaa adjektiivia käytetään jossain määrin metaforisesti. Mikäli lauseen 4 adjektiivina olisi ollut esim. *hyvä* tai *helppo*, olisi vastaajien enemmistö luultavasti kallistunut toiselle kannalle.

Aineiston perusteella ei vielä voida sanoa, onko arvoadjektiivien käyttö essiivimuotoisena predikatiiviadverbiaalina mahdollista tai yleisempää nimenomaan inhimillistä subjektia kuvatessaan, vaikka lomakkeen vastaukset näin jakautuvatkin. Jotkin arvoadjektiivit voivat ilmaista esimerkiksi fyysistä ominaisuutta, jolloin ne eivät saa arvoluentaa (Pajunen 2000: 70). Jos adjektiivi ilmaiseekin arvon sijaan fyysistä tai inhimillistä ominaisuutta, sen mahdollisuus toimia essiivisijaisena predikatiiviadverbiaalin kasvaa. Tämän aineiston lauseissa inhimillistä tarkoitetta kuvaavat subjektit ovat saattaneet antaa adjektiiveillekin inhimillistä ominaisuutta kuvaavan tulkinnan, mikä selittäisi 4 ja 17 suosimisen.

Predikatiiviadverbiaalina dimensiota kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 21.

NRO	LAUSE	oikein	väärin
2	Asunto on tyhjänä.	93 %	7 %
7	Pöytä on pitkänä.	40 %	60 %
21	Mikko oli pitkänä.	4 %	96 %
23	Housuni ovat lyhyenä.	13 %	87 %
24	Kaupan hyllyt ovat tyhjänä.	96 %	4 %

Dimensiota kuvaavien adjektiivien essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin käyttöä näyttäisi vastausten perusteella rajoittavan se, kuvaako adjektiivi pituutta vai täyttöastetta. Adjektiivi *tyhjä* voi yli 90 %:n mielestä toimia essiivimuotoisena predikatiiviadverbiaalina, mutta pituutta kuvaavat *pitkä* ja *lyhyt* enemmistö hylkäsi. Adjektiivi *tyhjä* voitaisiin luokitella myös johonkin muuhun adjektiiviryhmään, sillä adjektiivin *tyhjä* voidaan nähdä kuvaavan oikeastaan määrää. Pajunen on artikkelissaan nostanut esiin sen, että kyseinen adjektiivi ei ehkä dimensioryhmään kuulu, vaikka hänkin käsittelee sitä dimensioadjektiivien yhteydessä. Tämän tutkimuksen perusteella näyttäisikin siltä, että adjektiivin *tyhjä* syntaktiset piirteet eroavat pituutta kuvaavista adjektiiveista.

Lauseiden 7 ja 23 merkityksistä oli ammattiopiston opiskelijoiden kanssa herännyt keskustelua lomakkeen täyttämisen jälkeen. Tampereen seudun ammattiopiston äidinkielen opettajan Marleena Sintosen mukaan opiskelijat selittivät essiiviin mahdollisuutta sillä, että monen pöydän pituutta voidaan muuttaa irrallisilla paloilla ja myös housuissa voi olla puntin pituuden väliaikainen muuttaminen mahdollista vetoketjulla tai napeilla kiinnitetyillä osilla. Toisin sanoen pöytä voi olla tovin pitkänä, jonka jälkeen se voidaan palauttaa takaisin lyhyemmäksi, ja pitkät housut voidaan hetkellisesti lyhentää shortseiksi, mutta henkilön pituutta ei voi väliaikaisesti muuttaa. Myös yksi yliopisto-opiskelija oli lauseen 7 yhteyteen kirjoittanut, että lause on mahdollinen ”jos on venytettävä pöytä”.

Lausetta 24 vankka enemmistö on pitänyt oikeana, vaikka predikatiiviadverbiaali ei kongruoi subjektin luvussa. Muun muassa Kaija Metsä-Heikkilä on tarkastellut adjektiivisen predikatiiviadverbiaalin lukua. Hän nostaa esille kieliopeissakin mainitun seikan, että joissain tapauksissa adjektiivinen predikatiiviadverbiaali ei kongruoi subjektin luvussa. Metsä-Heikkilä listaa mahdollisiksi kogruoimattomiksi tyypeiksi tapaukset, joissa monikollinen

subjekti on kiinteä kokonaisuus, kuten *sormet* ja *hiukset*. Lauseen 24 subjektina ole *hyllyt* tulkitaan attribuutinsa takia (*kaupan*) takia kiinteäksi, rajatummaksi kokonaisuudeksi. Tässä tapauksessa siis Metsä-Heikkilän esittämä ajatus toteutuisi. Lomakkeessa oli toinenkin lause (lause 12, *Lapset olivat aivan villinä.*), jossa lukukongruenssi ei toteudu. Molempia lauseita vastaajien enemmistö on pitänyt oikeana. Lause 12 kuitenkin poikkeaa Metsä-Heikkilän linjanvedoista. (ks. sivu 68.) (Metsä-Heikkilä: 1984: 24.)

Predikatiiviadverbiaalina muotoa kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 22.

NRO	LAUSE	oikein	väärin
8	Pallo on pyöreänä.	12 %	88 %
27	Leipä on kokonaisena pöydällä.	99 %	1 %

Muotoa kuvaavat adjektiivit voidaan lukea joko dimensiota tai fyysistä ominaisuutta kuvaavien adjektiivien alalajiksi. Muotoa kuvaavia adjektiiveja oli tehtävän lauseista kahdessa. Vastaukset näiden kahden lauseen oikeellisuuteen olivat hyvin erisuuntaiset, niin että lausetta 8 suurin osa vastaajista piti vääränä, kun taas lausetta 27 yhtä vastaaja lukuun ottamatta kaikki pitivät oikeana.

ISK:n mukaan yleisesti essiivisijaisena predikatiiviadverbiaalina esiintyviä adjektiiveja ovat muun muassa täyteyttä kuvaavat adjektiivit, mutta jos lauseeseen sisältyy paikan adverbiali, mahdollisten adjektiivityyppien kirjo lisääntyy. Mahdollisesti siis lauseen 27 paikan adverbiali mahdollistaa muotoa kuvaavan adjektiivin käytön essiivimuotoisena predikatiiviadverbiaalina. Toisaalta myös lauseiden adjektiiveilla on selkeä semanttinen ero, sillä *pyöreä* ei kanna itsessään mukanaan mitään muutokseen viittaavaa kun taas *kokonainen* viittaa siihen, että tarkoite jaetaan osiin. Niinpä lause 27 sisältää oletuksen lähtötilanteesta, joka tulee muuttumaan.

Predikatiiviadverbiaalina fyysistä ominaisuutta kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 23.

NRO	LAUSE	oikein	väärin
10	Ole valmiina kello 8, kun tulen hakemaan sinua.	100 %	0 %
14	Ruoka on pöydällä valmiina.	98 %	2 %
3	Takki on lämpimänä.	12 %	88 %
9	Talo on ollut jo pitkään autiona.	100 %	0 %
18	Pyyhe on märkänä.	76 %	24 %

Pajusen tarkasteleman aineiston perusteella fyysistä ominaisuutta kuvaavat adjektiivit voidaan kaikkein todennäköisimmin koodata lokaalisesti ominaisuuspredikaatiossa (Pajunen 2000: 77–78). Tämän tutkimuksen aineistossa fyysistä ominaisuutta kuvaavat adjektiivit on yhtä lukuun ottamatta enemmistö hyväksynyt essiivimuotoiseksi predikatiiviadverbiaaliksi. Lauseen 3 on enemmistö hylännyt vääränä, vaikka lauseen 18 on enemmistö hyväksynyt. Lauseiden erona lienee se, että lauseessa 3 adjektiivin kuvaama ominaisuus on vaikea nähdä muutoksen alaisena suhteessa lauseen subjektiin, toisin sanoen takki joko on lämmin tai sitten se ei ole, mutta sen lämpöominaisuudet eivät yleensä muutu hetkellisesti. Toisin kuin lauseessa 18, jonka adjektiivin voidaan ajatella kuvaavan subjektin väliaikaista ominaisuutta. Jos lausetta *Takki on lämpimänä* verrataan vaikkapa lauseeseen *Sauna on lämpimänä*, nähdään, että subjektitarkoite asettaa semanttisia rajoituksia essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin esiintymiselle.

Predikatiiviadverbiaalina ikää kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 24.

NRO	LAUSE	oikein	väärin
11	Isoäitini on hyvin vanhana.	1 %	99 %
15	Autoni on uutena.	4 %	96 %
25	Kun minä olin nuorena, talvet olivat aina kylmiä.	2 %	98 %

Ikää kuvaavien adjektiivien kohdalla variaatio oli hyvin tasaista lauseiden välillä. Kaikkia lomakkeen lauseita, joissa adjektiivi kuvasi ikää, yli 95 % vastaajista piti vääränä. Vaikka ikä on muuttuva ominaisuus, siinä muutos voi tapahtua vain yhteen suuntaan. Ikä ei siis

hetkellisesti kasva ja sitten taas palautu takaisin. Mielenkiintoista on, että kuitenkin muutama vastaaja on pitänyt kyseisiä lauseita mahdollisina. Sitä, onko kyse väärästä merkinnästä, lauseen merkityksen jonkinlaisesta laajentamisesta vai niin sanotusta todellisesta hyväksymisestä, on mahdoton sanoa tämän tutkimuksen puitteissa.

Predikatiiviadverbiaalina inhimillistä ominaisuutta kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 25.

NRO	LAUSE	oikein	väärin
5	Veljeni on hauskana.	20 %	80 %
12	Lapset olivat aivan villinä.	96 %	4 %
16	Isoäitini on sairaana.	98 %	2 %
19	Ole tarkkana!	100 %	0 %
22	Ole ihan rentona.	100 %	0 %

Pajusen tutkimuksen mukaan inhimillistä ominaisuutta kuvaavat adjektiivit voivat suomessa yleisesti esiintyä essiivimuotoisena predikatiiviadverbiaalina (Pajunen 2000: 76). Myös tässä tutkimuksessa tarkasteltavan aineiston perusteella näin on. Viidestä lauseesta, joissa oli inhimillistä ominaisuutta kuvaava adjektiivi, kahteen selkeä enemmistö ja kahteen kaikki äidinkielliset valitsivat vastaukseksi ”oikein”. Yksi lause kuitenkin teki poikkeuksen. Lauseetta 5 vain 20 % vastaajista piti mahdollisena. Jokin adjektiivin merkityksessä aiheuttaa sen, että enemmistön mielestä sitä ei voida käyttää essiivisijaisena predikatiiviadverbiaalina. Kun verrataan keskenään lauseita 5 ja 16, nähdään, että adjektiivi *sairas* toimii vastaajien mielestä aivan toisin kuin *hauska*. Onko sairaus enemmän muutoksen alainen piirre kuin hauskuus?

Lauseessa 12 adjektiivi ei kongruoi subjektin luvussa, mutta kuten lauseen 24 (*Kaupan hyllyt ovat tyhjänä.*) kohdalla, myös lausetta 12 enemmistö vastaajista on silti pitänyt mahdollisena. Kuitenkin tässä tapauksessa subjektina oleva *lapset* eivät ole kiinteäksi kokonaisuudeksi hahmotettava tarkoite, eikä sillä ole edes attribuuttia muuttamassa tulkintaa, kuten lauseessa 24 (ks. sivu 65–66.). Metsä-Heikkilän on esitellyt esimerkkinä erillisiin tarkoitteisiin viittaavista subjekteista lauseen *Pojat ovat reippaina*. Hänestä esimerkkilauseessa monikko on parempi kuin yksikkö. Hänkään ei suoranaisesti kiellä yksikön mahdollisuutta, mutta ei myöskään esitä syytä yksikön mahdollisuudelle. (Metsä-Heikkilä 1984: 23–25.) Lauseen 12 vastausten pohjalta kuitenkin äidinkielliset eivät näytä karsastavan yksikkömuotoisen

essiivin käyttöä erillisiä tarkoituksia kuvaavien subjekteihin liittyvissä predikatiiviadverbiaaleissa.

Predikatiiviadverbiaalina materiaalia kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 26.

NRO	LAUSE	oikein	väärin
13	Tuoli on puisena.	6 %	94 %
26	Bändi on rautaisena.	32 %	68 %

Materiaalia kuvaavat adjektiivit eivät Pajusen mukaan esiinny essiivisijaisena predikatiiviadverbiaalina. Kyselylomakkeen tulokset viittaavat samaan suuntaan: enemmistö on pitänyt tapauksia väärinä. Kuitenkin lauseen 26 on jopa 32 % vastaajista kelpuuttanut. Selitys lauseiden eroon lienee metaforisuudessa. Jos lauseen 26 ajatellaan merkitsevän 'Bändi on tänään tällä keikallaan rautaa', voisi essiivin käyttö merkitsemässä ominaisuuden hetkellisyyttä olla perusteltua.

Predikatiiviadverbiaalina vauhtia kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 27.

NRO	LAUSE	oikein	väärin
6	Siinä sai olla nopeana, kun teki ruokaa koko perheelle.	58 %	42 %
28	Olin hitaana, kun heräsin aamulla.	13 %	87 %

Vauhtia kuvaavien adjektiivien kohdalla vastauksissa on selkeää hajontaa. Lause 6 jakoi mielipiteet lähestulkoon kahtia. Niukka enemmistö piti lausetta 6 hyväksyttävänä, mutta selkeä vähemmistö hyväksyi lauseen 28.

Ero lauseiden välillä voisi selittyä sillä, että lause 6 on muodoltaan nollasubjektillinen ja lause 28 on yksikön ensimmäisessä persoonassa. Vaikutusta voisi olla myös vakiintuneella ilmauksella *olla hitaalla*, ja sivulause on saattanut lisätä assosiaatiota. Vastaajat ovat voineet verrata lausetta edellä mainittuun ilmaukseen ja pitää sitä oikeana muotona ja lausetta 28 vääränä muotona.

Predikatiiviadverbiaalina väriä kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 28.

NRO	LAUSE	oikein	väärin
20	Kahvi oli mustana.	33 %	67 %
29	Maa oli valkoisena.	98 %	2 %

Myös väriä kuvaavien adjektiivien kohdalla hajonta oli suurta. Lause 20 jakoi mielipiteitä, niin että kolmasosa hyväksyi lauseen ja kaksi kolmasosaa ei. Lausetta 29 taas pidettiin lähes yksimielisesti oikeana. Ero selittynee jälleen subjektina toimivan sanan semantiikalla: Maa värjäytyy valkoiseksi lumesta aina hetkelliseksi ajaksi ja muuttuu taas lumien sulaessa muun väriseksi. Kahvi on itsessään mustaa. Jos siihen lisätään maitoa, se ei voi enää palautua mustaksi. Kahvin kohdalla siis muutos on pysyvä toisin kuin maan.

4.3 Predikatiiviadverbiaali S2-opiskelijoiden vastauksissa

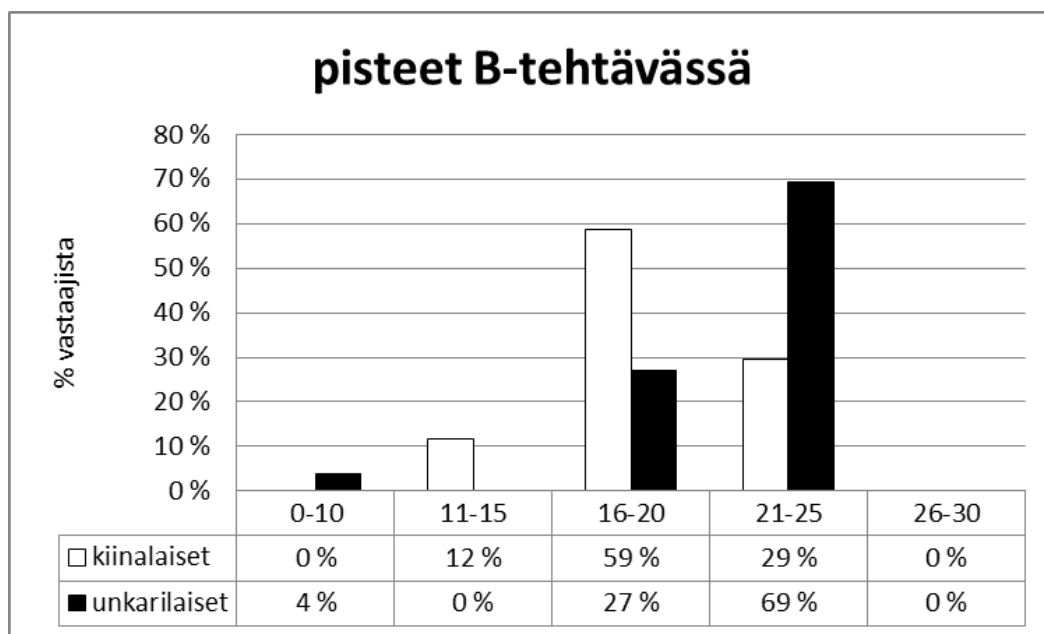
4.3.1 Yleiskuva

Kiinalaiset vastaajat olivat täysin samaa mieltä yhden lauseen oikeellisuudesta. Lausetta 4 (*Sinäpä olet hienona!*) kaikki kiinalaiset pitivät virheellisenä. Unkarilaiset olivat täysin yhtä mieltä kahdessa tapauksessa. Lauseet 1 (*Tämä jäätelö on hyvänä.*) ja 21 (*Mikko on pitkänä.*) olivat kaikkien unkarilaisten vastaajien mielestä väärin. Kaiken kaikkiaan essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalitehtävän vastaukset jakaantuivat S2-vastaajilla voimakkaasti. Edellä mainittujen lauseiden lisäksi kiinalaiset vastaajat eivät olleet yhdestäkään lauseesta yli 90-prosenttisesti samaa mieltä. Unkarilaisilla vastaajilla oli edellisten lisäksi kolme lausetta, jotka yli 90 % heistä oli hyväksynyt tai hylännyt. Nuo lauseet olivat 3 (*Takki on lämpimänä.*) 14 (*Ruoka on pöydällä valmiina.*) ja 30 (*Koe oli helppona.*).

Kyselylomakkeen B-tehtävä pisteytettiin samoin kuin A-tehtävä, mutta tässä tehtävässä ei ollut jaossa puolikkaita pisteitä. Jos S2-opiskelijan vastaus oli sama kuin suomalaisten vastaajien enemmistön, hän sai yhden pisteen.

Essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin käyttö oli tämän pisteiden vertailun perusteella paremmin hallinnassa unkarilaisilla kuin kiinalaisilla (ks. kuvio 7). Unkarilaisista vastaajista

suurin osa sai pisteitä 21:stä 25:een, kun taas kiinalaisten enemmistön pisteet sijoittuivat välille 16–20 pistettä. Maksimipistemäärä oli siis 30.

KUVIO 7. S2-opiskelijoiden pistemäärien jakauma B-tehtävässä

Pisteiden keskiarvossa ero ei tässäkään ollut suuria eroja kielten välillä, sillä kiinalaisten pisteiden keskiarvo oli 19 ja unkarilaisten 21,08. Myös moodi ja mediaani olivat hyvin lähellä toisiaan. Moodi oli kiinalaisilla 20 ja unkarilaisilla 22. Mediaani oli kiinalaisilla 19 ja unkarilaisilla 21. Hyvin pienistä eroista on siis jälleen kysymys, joten ei voida osoittaa, että tässäkään lähdekielellä olisi vaikutusta. Pieni ero voi tietenkin selittyä kielitaustalla, mutta yhtä hyvin syynä voi olla se, että unkarilaiset ovat saattaneet käsitellä tunneilla essiivin käyttöä enemmän ja laajemmin. Lisäksi unkarilaisilla on suomen opintoja takana hieman kiinalaisia enemmän.

Yksikään adjektiivikategoria ei ollut selkeästi paremmin vastaajilla hallinnassa kuin muut kategoriat. Erityisen paljon hajontaa vastauksissa näytti olevan niiden lauseiden kohdalla, joissa oli vauhtia kuvaava adjektiivi. Kiinalaisten vastauksissa myös muotoa kuvaavat adjektiivin aiheuttivat hajontaa. Unkarilaiset hallitsivat sen tyyppin hieman paremmin. Unkarilaisista kaikki vastasivat oikein lauseisiin 1 (*Tämä jäätelö on hyvänä.*) ja 21 (*Mikko on pitkänä.*). Lauseen 1 lisäksi unkarilaiset hallitsivat muutenkin hyvin arvoa kuvaavien adjektiivien käytön, metaforisesti käytettyjä adjektiiveja lukuun ottamatta. Myös muut

dimensiota kuvaavat lauseet oli unkarilaisten enemmistö hallinnut, mutta ei yhtä varmasti kuin lauseen 21.

4.3.2 Vastaukset adjektiivityypeittäin

Predikatiiviadverbiaalina arvoa kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 29.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset		unkarilaiset	
			oikein	väärin	oikein	väärin
1	Tämä jätelö on hyvänä.	V	47 %	53 %	0 %	100 %
30	Koe oli helppona.	V	24 %	76 %	8 %	92 %
4	Sinäpä olet hienona!	O	0 %	100 %	31 %	69 %
17	Äiti oli pahana.	O	35 %	65 %	50 %	50 %

Tarkastellun aineiston perusteella sekä kiinalaisten että unkarilaisten vastaajien enemmistö oli sitä mieltä, että arvoa kuvaavat adjektiivit eivät voi esiintyä predikatiiviadverbiaalina. Lauseen 1 kohdalla unkarilaiset olivat siitä yksimielisiä. Lauseen 4 virheellisyydestä taas kiinalaiset olivat yksimielisiä. Kuitenkin vain lause 1 oli myös äidinkielisten mielestä tyystin väärin. Lausetta 4 taas 98 % äidinkielisistä piti oikeana.

Lauseet 1 ja 30 unkarilaiset hallitsivat hyvin. Lauseen 17 kohdalla vastaukset jakautuivat täysin kahtia. Arvoa kuvaavista adjektiiveista tämä oli eniten äidinkielisten vastauksissa hajontaa aiheuttanut lause. Kun verrataan lauseita 4 ja 17, yllättävän moni unkarilaisista on pitänyt lausetta 17 oikeana.

Kiinalaisilla tässä adjektiivityypissä oli enemmän horjuntaa. Lauseet 1 ja 30 enemmistö koki samoin kuin suomalaiset, mutta eritoten lauseessa 1 hajonta oli suurta. Lause 4 meni siis kaikilla väärin ja lauseeseen 17:kin suurin osa oli valinnut väärän vastauksen, suomalaisista kun 73 % piti lausetta 17 mahdollisena.

Predikatiiviadverbiaalina dimensiota kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 30.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset		unkarilaiset	
			oikein	väärin	oikein	väärin
2	Asunto on tyhjänä.	O	88 %	12 %	65 %	35 %
7	Pöytä on pitkänä.	V	35 %	65 %	12 %	88 %
21	Mikko oli pitkänä.	V	29 %	71 %	0 %	100 %
23	Housuni ovat lyhyenä.	V	29 %	71 %	19 %	81 %
24	Kaupan hyllyt ovat tyhjänä.	O	76 %	24 %	60 %	40 %

Lauseiden, joissa adjektiivi kuvaa dimensiota, oikeellisuudesta enemmistö S2-vastaajista on ollut samaa mieltä. Sekä kiinalaisten että unkarilaisten enemmistö piti näistä vain lauseita 2 ja 24 mahdollisena. Samoin oli äidinkielisten laita. Yli 90 % äidinkielistä vastaajista kelpuutti lauseet 2 ja 24. Suomenoppijoilla vastaukset eivät olleet kuitenkaan niin yhtenäisiä. Unkarilaisilla horjuntaa oli vielä kiinalaisia enemmän.

Lauseen 21 virheellisyydestä unkarilaiset ovat jyrkemmin samaa mieltä kuin suomalaiset. 4 % suomalaisista hyväksyi lauseen. Kiinalaisista lähes 30 % piti lausetta mahdollisena. Lauseen 7 osalta kiinalaisten vastaukset jakautuivat hyvinkin samoin kuin suomalaisten.

Kun verrataan lauseiden 2 ja 24 vastauksia huomataan, että hieman suurempi osa vastaajista on hylännyt lauseen 24 kuin lauseen 2. Hylkäys saattaa johtua siitä, että lauseessa 24 ei toteudu lukukongruenssi. Kun lomakkeen tehtävänannossa kysyttiin, onko lause oikein, voi vastaaja toki pitää lausetta virheellisenä jonkin muunkin seikan kuin essiivimuodon perusteella.

Tässä tyypissä siis variaatiota oli suomalaistenkin vastauksissa, mutta enemmistö suomalaisista ja S2-opiskelijoista olivat samaa siitä, mikä lause on mahdollinen ja mikä ei.

Predikatiiviadverbiaalina muotoa kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 31.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset		unkarilaiset	
			oikein	väärin	oikein	väärin
8	Pallo on pyöreänä.	V	53 %	47 %	36 %	64 %
27	Leipä on kokonaisena pöydällä.	O	63 %	38 %	85 %	15 %

Muotoa kuvaavien adjektiivien osalta S1-vastaajien vastaukset jakautuivat samansuuntaisesti kuin unkarilaistenkin: enemmistö hyväksyi lauseen 27 mutta ei lausetta 8. Myös kiinalaisista enemmistö piti mahdollisena lausetta 27, mutta heistä niukka enemmistö oli hyväksynyt myös lauseen 8.

Syynä lauseen 27 hyväksymiseen voi olla lauseeseen sisältyvä paikan adverbiaali. S2-opiskelijat eivät ehkä tiedä, että paikan adverbiaali lisää adjektiivien mahdollisuuksia toimia essiivisijaisena predikatiiviadverbiaalina, mutta vastaavia lauseita ja rakenteita on saattanut esiintyä heidän oppimateriaaleissaan (*Lasi on tyhjänä pöydällä. Pullo on avattuna pöydällä. Ruoka on valmiina pöydällä.* jne.).

Predikatiiviadverbiaalina fyysistä ominaisuutta kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 32.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset		unkarilaiset	
			oikein	väärin	oikein	väärin
10	Ole valmiina kello 8, kun tulen hakemaan sinua.	O	82 %	18 %	88 %	12 %
14	Ruoka on pöydällä valmiina.	O	65 %	35 %	96 %	4 %
3	Takki on lämpimänä.	V	59 %	41 %	8 %	92 %
9	Talo on ollut jo pitkään autiona.	O	88 %	12 %	81 %	19 %
18	Pyyhe on märkänä.	O	53 %	47 %	35 %	65 %

Lauseita 3 ja 18 lukuun ottamatta enemmistö sekä kiinalaisista että unkarilaisista suomenoppijoista on hallinnut fyysistä ominaisuutta kuvaavien adjektiivien käytön predikatiiviadverbiaalina. Unkarilaisista enemmistö on hallinnut myös lauseen 3, ja vastaavasti kiinalaisista niukka enemmistö on hallinnut lauseen 18. Lauseiden 3 ja 18 vastaukset jakautuvat S2-vastaajilla melko yhtenevästi. Kiinalaisista hieman yli puolet on pitänyt lauseita mahdollisena. Unkarilaiset taas ovat pitäneet niitä väärinä. Unkarilaisten vastauksista on kuitenkin havaittavissa se, että myös heidän mielestä lauseissa on jotain eroa. Lauseita 3 jopa 92 % on pitänyt virheellisenä kun taas lauseen 18 on hylännyt vain 65 %. Ehkä vaihtelun taustalla on joidenkin unkarilaisten samanlainen käsitys siitä, voiko takin lämpöominaisuudet vaihdella, kuin saattoi olla taustalla äidinkielisten vastauksissa (ks. s 67.).

Predikatiiviadverbiaalina ikää kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 33.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset		unkarilaiset	
			oikein	väärin	oikein	väärin
11	Isoäitini on hyvin vanhana.	V	24 %	76 %	12 %	88 %
15	Autoni on uutena.	V	53 %	47 %	12 %	88 %
25	Kun minä olin nuorena, talvet olivat aina kylmiä.	V	82 %	18 %	50 %	50 %

Ikä kuvaavien adjektiivien mahdollisuudesta toimia predikatiiviadverbiaalina suomalaiset olivat hyvin yksimielisiä: yli 95 % vastaajista piti sitä mahdottomana. Unkarilaiset vastaajat ovat tässä adjektiivituypissa hyvin jäljillä, mutta lauseessa 25 vastaukset kuitenkin jakautuivat tasan. Liekö syynä virkkeen sivulause? Vastaajat ovat saattaneet kieliopeissa ja kirjoissa törmätä siihen, että essiiviä voidaan käyttää sivulauseen sijaan. Tuo tapaustyyppi on voinut vaikuttaa tässä niin että vastaajat ovat muistaneet, että essiivi ja sivulause käyvät yhteen. Selityksenä voi olla myös muodon *nuorena* yleisyys. Sitä käytetään paljon juuri temporaalisen sivulauseen sijaan (*Nuorena minä matkustelin paljon.*)

Kiinalaisten vastauksissa hajonta oli unkarilaisia suurempaa. Vain lauseeseen 11 enemmistö kiinalaisista vastasi oikein. Lauseen 15 vastaukset olivat lähes kahtia jakautuneet ja lausetta 25 jopa 82 % piti oikeana. Tämä adjektiivityyppi oli siis unkarilaisilla paremmin hallinnassa.

Predikatiiviadverbiaalina inhimillistä ominaisuutta kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 34.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset		unkarilaiset	
			oikein	väärin	oikein	väärin
5	Veljeni on hauskana.	V	12 %	88 %	23 %	77 %
12	Lapset olivat aivan villinä.	O	41 %	59 %	35 %	65 %
16	Isoäitini on sairaana.	O	88 %	12 %	69 %	31 %
19	Ole tarkkana!	O	88 %	12 %	58 %	42 %
22	Ole ihan rentona.	O	82 %	18 %	62 %	38 %

Ilmeisesti lauseet 16, 19 ja 22 ovat tulleet kiinalaisille tutuksi, joko suomen tunneilla tai muuten Suomessa, sillä aivan selkeä enemmistö piti niitä oikeana. Myös lauseen 5 vastaukset noudattelevat äidinkielisten vastauksia; enemmistön mielestä lause on väärin. Ainoa

kiinalaisille haastetta aiheuttanut lause oli lause 12. Hieman yli puolet piti sitä vääränä. Suomalaisista taas 96 % prosenttia hyväksyi lauseen.

Tässä tyypissä unkarilaisilla oli enemmän horjuntaa vastauksissa kuin kiinalaisilla. Unkarilaistenkin enemmistö vastasi oikein kaikkiin muihin lauseisiin paitsi lauseeseen 12, mutta oikein vastanneiden osuus oli pienempi kuin kiinalaisten joukossa.

Tapaustyyppi *olla sairaana* on essiivisijaisesta predikatiiviadverbiaalista kieliopeissa ja oppikirjoissa yleisimmin esitetty esimerkki (mm. Karlsson 2008: 185–186; White 2006: 92), silti vain 69 % unkarilaisista vastaajista tiesi lauseen 16 olevan mahdollinen. Kiinalaisista kyseisen lauseen tiesi sentään 88 % vastaajista.

Predikatiiviadverbiaalina materiaalia kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 35.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset		unkarilaiset	
			oikein	väärin	oikein	väärin
13	Tuoli on puisena.	V	47 %	53 %	27 %	73 %
26	Bändi on rautaisena.	V	25 %	75 %	24 %	76 %

Lomakkeessa oli kaksi lausetta, joissa predikatiiviadverbiaalina oli materiaalia kuvaava adjektiivi. Kiinalaisten vastaukset lauseisiin erosivat keskenään. Vaikka molempia lauseita kiinalaiset vastaajat pitivät virheellisinä, lauseen 13 vastaukset jakautuivat lähes kahtia. Unkarilaisilla vastaajilla lauseiden välillä ei vastaavaa eroa ollut, vaan lähes yhtä moni vastaajista piti sekä lausetta 13 että lausetta 26 virheellisenä. Molempien kieliryhmien enemmistö siis vastasi näihin tapauksiin samoin kuin enemmistö suomalaisista. Kuitenkin kiinalaisilla vaihtelu oli juuri päinvastoin kuin suomalaisilla. Äidinkielisistä nimittäin useampi hyväksyi lauseen 26 kuin lauseen 13. Lauseen 13 osalta äidinkielliset olivat itse asiassa hyvinkin jyrkästi lauseen virheellisyyden kannalla.

Lause 26 oli äidinkielisillä eniten vaihtelua aiheuttanut lause. Lauseita piti mahdollisena 58 %, eli 42 % oli eri mieltä. Jos lause jakaa äidinkielistenkin vastaajien mielipiteitä niin voimakkaasti, voidaan tuskin olettaa S2-opiskelijoiden sitä hallitsevan.

Predikatiiviadverbiaalina vauhtia kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 36.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset		unkarilaiset	
			oikein	väärin	oikein	väärin
6	Siinä sai olla nopeana, kun teki ruokaa koko perheelle.	O	59 %	41 %	62 %	38 %
28	Olin hitaana, kun heräsin aamulla.	V	59 %	41 %	31 %	69 %

Lauseissa 6 ja 28 predikatiivina oli vauhtia kuvaava adjektiivi. Molempia lauseita 59 % kiinalaisista piti mahdollisena. Tässä tyypissä unkarilaisten vastaukset lauseiden välillä vaihtelivat vahvasti. Lähes sama määrä vastaajia piti lausetta 6 oikeana kuin lausetta 28 vääränä. Tässä siis unkarilaiset olivat samoilla linjoilla suomalaisten kanssa. Lause 6 on enemmistön mielestä mahdollinen toisin kuin lause 28. Suomalaisista tosin olivat lauseen 6 kohdalla hyväksyvämpiä kuin unkarilaiset ja lauseen 28 kohdalla taas varauksellisempia.

Predikatiiviadverbiaalina väriä kuvaava adjektiivi

TAULUKKO 37.

NRO	LAUSE	S1	kiinalaiset		unkarilaiset	
			oikein	väärin	oikein	väärin
20	Kahvi oli mustana.	V	18 %	82 %	31 %	69 %
29	Maa oli valkoisena.	O	82 %	18 %	31 %	69 %

Väriä kuvaavien adjektiivien osalta unkarilaiset suomenoppijat vastasivat systemaattisesti samoin subjektista riippumatta. Kiinalaiset opiskelijat taas vastasivat systemaattisesti päinvastoin eri lauseisiin. Vastauksia tosin ei tässä ole tarkasteltu yksilötasolla, niin että voitaisiin sanoa, vastasivatko juuri samat henkilöt aina samoin tai aina päinvastoin eri lauseissa.

Tässä adjektiivityypissä kiinalaisten vastaajien vaihtelu noudattaa suomalaisten vastaajien valintaa siinä, että enemmistö vastaajista piti lausetta 29 hyväksyttävänä mutta hylkäsi lauseen 20. Lauseen 29 oikeellisuudesta suomalaiset olivat lähes yksimielisiä. Lause 20 jakoi mielipiteitä, enemmän kuin kiinalaisilla vastaajilla.

Unkarilaisten kielitajun mukaan lauseilla ei siis ole sellaista eroa, joka vaikuttaisi predikatiiviadverbiaalin käyttöön. Kiinalaisten vastaukset heijastelevat merkityseron hahmottamista.

5. Lopuksi

Tutkimuksen lähtökohtana oli tutkia, miten hyvin unkarilaisilla ja kiinalaisilla suomen kielen opiskelijoilla on hallinnassa suomen predikatiivin sijavalinta ja predikatiiviadverbiaalin käyttö ja vaikuttaako heidän lähdekielensä osaamiseen. Tarkasteltavan aineiston perusteella lähdekielellä ei voida osoittaa olevan erityisesti merkitystä kyseisten tapaustyyppien osaamisessa. Tarkasteltava aineisto myös osoitti, että 2–3 vuotta opiskeltuaan opiskelijoilla on vielä horjuntaa sekä predikatiivin sijavalinnassa että essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin käytössä. Paikoitellen horjuntaa oli paljonkin. Jotkin tapaustyyppit olivat oppijoilla paremmin hallinnassa. Huomattava vaikutus predikatiivin sijavalintaan näytti aineisto perusteella olevan lauseen kielteisyydellä.

Vastausten hajonta S2-vastauksissa kertoo oppimisprosessin vaiheesta, mutta S1-vastauksissa se kertoo variaatiosta. Äidinkielisten aineistossa variaatiota esiintyi yllättävän paljon ja osin yllättävissä lauseissa. Olisi mielenkiintoista tutkia, miten variaatiota esiintyisi suuremmassa otoksessa, jossa olisi edustettuna paremmin eri murteet, ikäluokat ja koulutustaustat. Esimerkiksi kyselyllä hankittua aineistoa voisi verrata korpuksiin ja tarkastella, löytyykö lehtikielestä tai lauseopin arkistosta tyyppejä, jotka äidinkielliset ovat kyselyn perusteella hyväksyneet, ja jakautuuko sijavalinnan variaatio korpuksissa samassa suhteessa kuin kyselyvastauksissa. Kyselylomakkeella kerätty aineisto saattaa hyvinkin lisätä variaatiota, sillä vastausta pohtiessaan vastaaja käy läpi kaikkia mahdollisia käyttöyhteyksiä ja huomioi myös tapauksia, jotka normaalissa käyttökielellä ovat harvinaisia. Olisi siis mielenkiintoista verrata kyselyn tuloksia luonnolliseen puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen ja tarkastella, kuinka paljon kyselylomake ohjaa hyväksymään esimerkiksi essiivin laajempia käyttötapauksia. Mielenkiintoista olisi myös kartoittaa, millaisia merkityseroja suomea äidinkielenään puhuvat kokevat eri sijamuodoilla merkityillä ominaisuuspredikaatioilla olevan.

S2-näkökulmasta näyttää predikatiivin sijavalinta ja essiivin käyttö ominaisuuspredikaatiossa olevan erittäin haasteellinen opetettava. Haastetta aiheuttaa juuri se, että suomessa näissä tapauksissa on paljon variaatiota. Lisäksi mikään yksittäinen seikka ei tyhjentävästi selitä, missä tapauksessa on mahdollista valita mikä sija. Sekä adjektiivipredikatiivin sijavalintaan että essiivisijaiseen ominaisuutta kuvaavaan predikatiiviadverbiaaliin mahdollisuuteen

vaikuttaa niin vahvasti niin subjektin, adjektiivin kuin koko lauseenkin semantiikka, että ei ole ihme, jos S2-opiskelijat kipuilevat ominaisuuspredikaation kanssa.

Tarkastellusta aineistosta erityisesti esiin nousi kiellon vaikutus predikatiivin sijavalintaan. Lähtökielestä riippumatta S2-opiskelijat hyvin herkästi valitsivat kielteiseen predikatiivilauseeseen partitiivin. Virhe on hyvin ymmärrettävä, sillä lauseenjäsenenä predikatiivi helposti rinnastuu objektiin, jonka sijavalintaan kiello vaikuttaa. Tutkimuksessa tarkastelluista virheistä tämä on varmaankin helpoin huomioda opetuksessa entistä painokkaammin. Kuten Hämäläinenkin (1996: 32) ehdottaa, predikatiivin opetuksessa on syytä antaa opiskelijoille yksi sääntö lisää ”Kielto ei vaikuta predikatiivin sijaan”.

Hämäläinen ehdottaa, että partitiivin käyttöä voisi opettaa enemmän lausetyyppien avulla. Hänestä nominatiivin ja partitiivin käytön eroa pitäisi tuoda opetuksessa aiemmin ja enemmän esille erilaisten esimerkkilauseiden avulla, niin että opiskelijat oppisijat tunnistamaan rakenteita, joissa partitiivia on mahdollista käyttää. (Hämäläinen 1996: 30–31.) Formalistinen sääntöjen opettaminen tuskin on paras tie tuloksiin adjektiivipredikatiivin ja essiivisijaisen predikatiivitapauksessa, sillä säännöt pohjautuvat niin pitkälti semanttisiin ja tulkinnanvaraisiin seikkoihin, kuten jaollisuuteen ja rajattuuteen. Ehkäpä funktionaalinen lähestymistapa olisi parempi, niin että erilaisia ominaisuutta predikoivia lauseita esiteltäisiin oppitunneilla laajasti ennen säännösten kokoamista. Näin opiskelija pystyisi jo vertaamaan sääntöjä aiemmin tapaamiinsa lauseisiin.

Tutkimuksen tulokset osoittavat myös sen, että subjektien ja adjektiivien luokittelu eri kategorioihin on erittäin haastavaa. Yksi sana voi kuulua useampaan kategoriaan ja kategorioiden rajat ovat häilyviä. Se osaltaan selittää myös tässä tutkimuksessa käytettyjen kategorioiden sisällä havaittua vaihtelua eri subjektien ja adjektiivien välillä. Kategorioiden hämärärajaisuus aiheuttaa myös sen, että on vaikea tarkastella S2-opiskelijoiden osaamista eri tapaustyypeissä. Yhtä subjekti- tai adjektiivikategoriaa on vaikea osoittaa helpommaksi tai vaikeammaksi, kun kategorioiden sisällä on niin paljon vaihtelua äidinkielistenkin vastauksissa. Vertailua voi tehdä lähinnä lausetasolla. Joitain yhtenäisempiä kategorioita saattoi olla nähtävissä. Esimerkiksi predikatiivin sijavalinta jaottomien subjektien kanssa oli äidinkielisten vastauksissa yhtenäistä. S2-vastaaajista unkarilaisilla jaottoman subjektin kanssa esiintyvän predikatiivin sija oli melko hyvin hallinnassa, kieltolauseita lukuun ottamatta.

LÄHTEET

- ANHAVA, JAAKKO 2005: *Maailman kielet ja kielikunnat*. Tampere: Gaudeamus.
- CSEPREGI, MÁRTA 1991: *Unkarin kielioppi*. Helsinki: Finn Lectura Oy Ab.
- DIXON, R. M. W. 1982: *Where Have All the Adjectives Gone?* Berlin: Mouton Publishers.
- Eurooppalainen viitekehys. –
<http://www.uta.fi/laitokset/kielikeskus/CEF/viitekehys.htm>. (20.4.2010)
- GEBER, ERIK 1995: Suomi lähtökielen näkökulmasta. – Nina Rekola (toim.) *Suomi toisena kielenä* s. 56–69. Saarijärvi: Opetushallitus.
- HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1979: *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 350. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HUUMO, TUOMAS 2007: Kvantiteetti ja aika II. Nominaalinen aspekti ja suomen predikatiivin sijavaihtelu. – *Virittäjä* 111 s. 3–21.
- HÄMÄLÄINEN, EILA 1994: Partitiivia pitkin ja poikin – suomenoppijan partitiiviongelmia. – Minna Suni & Eija Aalto (toim.). *Suuntaa suomenopetukseen – tuntumaa tutkimukseen*. Korkeakoulujen kielikeskuksen selosteita 4 s. 23–35. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- HÄMÄLÄINEN, EILA 1996: Sitä oli mielenkiintoinen asiaa. – Marjut Vehkanen (toim.). *Suomi toisena/vieraana kielenä – ajatuksia kielestä kulttuurista, metodeista*. s. 28–35. Helsinki: Oy Edita Ab
- IKOLA, OSMO 2001: *Nykysuomen opas*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 65. Turku: Turun yliopisto.
- ISK = *Iso suomen kielioppi*. – Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen & Irja Alho (toim.) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2004.
- KAIVAPALU, ANNEKATRIN 2006: Lähdekieli kielenoppimisen apuna. – Virittäjä
http://www.kotikielenseura.fi/virittaja/hakemistot/jutut/kaivapalu2_2006.pdf (24.4.2013)
- KAN, QIAN 2009: *Colloquial Chinese: the complete course for beginners*. Oxon: Routledge.
- KARLSSON, FRED 2008: *Finnish: an essential grammar*. Oxon: Routledge.
- KARLSSON, GÖRAN 1967: Eräitä huomioita suomen predikatiivin sijasta ja luvusta. – *Virittäjä* 71 s. 268–276.
- LATOMAA, SIRKKU 1993: Mitä hyötyä on oppijoiden kielitaustan tuntemisesta? – Minna Suni & Eija Aalto (toim.). *Kohdekielenä suomi – näkökulmia opetukseen*. Korkeakoulujen kielikeskuksen selosteita 1 s. 9–32.

- LAURANTO, YRJÖ 1994: Sisä- ja ulkopaikallissijat – Onko perinteinen opettamisjärjestys perusteltu? – Minna Suni & Eija Aalto (toim.). *Suuntaa suomenopetukseen – tuntumaa tutkimukseen*. Korkeakoulujen kielikeskuksen selosteita 4 s. 37–62.
- LEHTINEN, TAPANI 2007: *Kielen vuosituhanneet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, PIIRKKO 1999 [1989]: *Suomen kielioppi*. Helsinki: Otava.
- LI, CHARLES N. – THOMPSON, SANDRA A. 1981: *Mandarin Chinese. A Functional reference grammar*. Berkley: University of California press.
- LI, CHARLES N. – THOMPSON, SANDRA A. 1990: Chinese. – Bernard Comrie (toim.), *The Major languages of east and south-east Asia* s. 83–105. London: Routledge.
- MAAMIES, SARI 2007: Kiitos juhlista! <http://www.kotus.fi/?s=2388> 24.4.2010
- MARTIN, MAISA 1987: Adjektiivipredikaatiivin sijasta. – *Virittäjä* 91 s. 274–278.
- MARTIN, MAISA 1999: Suomi toisena ja vieraana kielenä. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.) *Kielenoppimisen kysymyksiä*. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- METSÄ-HEIKKILÄ, KAIJA 1984: Predikaatiivadverbiaalina olevan adjektiivin luku. – *Kielitieteellisiä Lastuja* 5 s. 23–28. Turku. Kielitieteellinen yhdistys ry.
- PAJUNEN, ANNELI 2000: Suomen ominaisuuspredikaatio ja tyyppi olla sairaana. – Anneli Pajunen (toim.). *Näkökulmia kielitypologiaan* s. 36–87. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PENTTILÄ, AARNI 1957: *Suomen kielioppi*. Porvoo: WSOY.
- SADENIEMI, MATTI 1950: Totaalisesta ja partiaalisesta predikaatiivista. – *Virittäjä* 54 s. 46–53.
- SETÄLÄ, E.N. – NIEMINEN, KAARLO 1958: *Suomen kielen oppikirja*. Helsinki: Otava.
- STASSEN, LEON 1997: *Intransitive predication*. Oxford: Clarendon Press.
- VESIKANSA, JOUKO 1977: *Johdokset*. Nykysuomen oppaita 2. Porvoo: WSOY
- WHITE, LEILA 2006: *A Grammar Book of Finnish*. Porvoo: Oy Finn Lectura Ab
- YLI-VAKKURI, VALMA 1969: Miksi pojat joskus ovat iloiset? – *Juhlakirja Paavo Siron täyttäessä 60 vuotta 2.8.1969* s. 257–268. Suomen kielen laitoksen julkaisuja 1. Tampere: Tampereen yliopisto

TARKASTELLUT S2-OPPIKIRJAT

AALTO, MAIJA-HELLIKKI 1990: *Finnish for foreigners 2*. Keuruu: Otava.

GEHRING, SONJA – HEINZMANN, SANNA 2010: *Suomen mestari, suomen kielen oppikirja aikuisille. 1* Helsinki: Finn Lectura

HEIKKILÄ, SATU – MAJAKANGAS, PIRKKO 2002: *Hyvin menee! suomea aikuisille*. Helsinki: Otava.

KANGASNIEMI, HEIKKI 2005: *Suomen kielen tikapuut 2*. Tampere: Tampereen yliopisto

KENTTÄLÄ, MARJUKKA 1998: *Kieli käyttöön*. Helsinki: Yliopistopaino.

KOSIERADZKI, GRZEGORZ – KUJANSUU, JUSSI – SALMELA, ANNA LIISA 2004: *Suomea ole hyvä!* Helsinki: Opetushallitus.

KUPARINEN, KRISTIINA – TAPANINEN, TERHI 2008: *Hyvin menee! suomea aikuisille 2*. Helsinki: Otava.

LEPÄSMAA, ANNA-LIISA 2007: *Suomen kielen alkeisoppikirja*. Helsinki: Finn Lectura

NUUTINEN, OLLI – TANTTU, JUHA 1992: *Suomea suomeksi*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

SILFVERBERG, LEENA – WHITE, LEILA 2003: *Supisuomea*. Helsinki: Finn Lectura.

KYSELYLOMAKE**Taustatiedot**

ikä/age:_____

sukupuoli/sex:_____

äidinkieli (ja murre) / Native language (and dialect):_____

Kuinka kauan olet opiskellut suomen kieltä? / How long have you studied Finnish language?_____

Montako tuntia viikossa opiskelet suomea? (oppitunnit ja kotitehtävät yhteensä) / How many hours per week are you studying Finnish? (lessons and homework together)_____

Mitä muita kieliä olet opiskellut? Kuinka kauan olet opiskellut niitä? / What other languages have you studied? How long have you studied them?_____

	en koskaan / never	harvoin / seldom	josskus / sometimes	usein / often
Luetko suomenkielisiä lehtiä? / Do you read Finnish newspapers or magazines?				
Katsotko TV:stä suomenkielisiä ohjelmia? / Do you watch Finnish TV programs?				
Kuunteletko suomenkielistä radiota? / Do you listen to Finnish radio?				
Kuunteletko suomenkielistä musiikkia? / Do you listen to Finnish music?				
Luetko suomenkielisiä kirjoja? / Do you read Finnish literature?				
Puhutko ystäväiesi kanssa suomea? / Do you speak Finnish with your friends?				
Käytätkö muuten suomea oppituntien ulkopuolella? / Do you use Finnish in any other way outside of Finnish lessons?				
Onko sinulla suomalaisia ystäviä tai tuttuja? / Do you have Finnish friends?				

TEHTÄVÄT:

Lue tehtävän ohjeet, ennen kuin teet tehtävän. Jos et ymmärrä ohjetta, kysy opettajalta neuvoa. Vastaa kaikkiin kohtiin. Merkitse vastauksesi selkeästi. (Read the instructions before answering the questions. If you don't understand the instructions ask the teacher to explain them to you. Please, answer to every question. Mark your answers clearly.)

A) Ympyröi oikea tai oikeat sijamuodot **korostetuista** vaihtoehdoista. HUOM! Joissain tapauksissa molemmat muodot voivat olla oikein. Vastaa kaikkiin kohtiin, vaikka et olisi aivan varma, mikä on oikea vastaus.

(Circle the right grammatical case or cases from **bolded** alternatives. In some sentences both alternatives can be correct. Please, choose a case in every sentence even if you are not sure is it the right answer.)

- 1) On **kiva/kivaa** opiskella suomea.
- 2) He ovat **mukavat/mukavia**.
- 3) Vesi on **kylmä/kylmää**.
- 4) Kokous oli **pitkä/pitkää**.
- 5) On **hyvä/hyvä** pukeutua lämpimästi.
- 6) Musiikki oli **kaunis/kaunista**.
- 7) Nuo talot ovat **vanhat/vanhoja**.
- 8) Juhlat olivat **hauskat/hauskoja**.
- 9) Kahvi ei ollut **kallis/kallista**.
- 10) Sairaus oli **vaikea/vaikeaa**.
- 11) Luento oli **mielenkiintoinen/mielenkiintoista**.
- 12) Hän ei ole **pitkä/pitkää**.
- 13) On **luonnollinen/luonnollista**, että tentti jännittää.
- 14) Tupakointi ei ole **viisas/viisasta**.
- 15) Sakset ovat **terävät/teräviä**.
- 16) Ruoka on **valmis/valmista**.
- 17) Suomessa olot ovat **hyvät/hyviä**.
- 18) Ei ole **kiva/kivaa** herätä aamulla aikaisin.
- 19) Vaatteet ovat **kuivat/kuivia**.
- 20) Kissa on **viisas/viisasta**.
- 21) Tämä kangas on **hieno/hienoa**.
- 22) Tunnit olivat **hauskat/hauskoja**.
- 23) On **vaarallinen/vaarallista** antaa ruokaa leijonalle.
- 24) Minä olen **onnellinen/onnellista**.

- 25) Suomen oppiminen ei ole **mahdoton/mahdotonta**.
- 26) Koirat ovat **kiltit/kilttejä**.
- 27) Tulokset ovat **tarkat/tarkkoja**.
- 28) Tiikeri ei ole **hidas/hidasta**.
- 29) Sää on **aurinkoinen/aurinkoista**.
- 30) Talo oli **punainen/punaista**.
- 31) Nämä housut ovat **suuret/suuria**.
- 32) Uusi autosi on **nopea/nopeaa**.
- 33) Pojat ovat **iloiset/iloisia**.
- 34) Takkini ei ole **uusi/uutta**.
- 35) Hiukset ovat **pitkät/pitkiä**.
- 36) On **mielenkiintoinen/mielenkiintoista** muuttaa ulkomaille.
- 37) Maito oli **huono/huonoa**.
- 38) Nuo autot eivät ole **vanhat/vanhoja**.
- 39) Uiminen on **mukava/mukavaa**.
- 40) Suomalaiset ovat **hiljaiset/hiljaisia**.
- 41) On **ihana/ihanaa**, että leivoit minulle kakun.
- 42) Ilma on **selkeä/selkeää**.
- 43) Jauhot ovat **halvat/halpoja**.
- 44) Kuolema oli **hidas/hidasta**.
- 45) Jäätelöt ovat **hyvät/hyviä**.
- 46) Ystävyys on **ikuinen/ikuista**.
- 47) Hinnat ovat **halvat/halpoja**.
- 48) Näkymät ovat **kauniit/kauniita**.
- 49) On **hieno/hienoa** voittaa kilpailussa.
- 50) Isoäitini on hyvin **vanha/vanhaa**.

B) Voiko näin sanoa? Onko **korostettu** muoto oikea muoto lauseeseen? Vastaa kaikkiin kohtiin, vaikka et olisi aivan varma, mikä on oikea vastaus.

(Can you say so? Is **bolded** word in the right grammatical case for the sentence? Please, choose "right" or "wrong" in every sentence even if you are not sure is it the right answer.)

nro		oikein	väärin
1	Tämä jätelö on hyvänä .		
2	Asunto on tyhjänä .		
3	Takki on lämpimänä .		
4	Sinäpä olet hienona !		
5	Veljeni on hauskana .		
6	Siinä sai olla nopeana , kun teki ruokaa koko perheelle.		
7	Pöytä on pitkänä .		
8	Pallo on pyöreänä .		
9	Talo on ollut jo pitkään autiona .		
10	Ole valmiina kello 8, kun tulen hakemaan sinua.		
11	Isoäitini on hyvin vanhana .		
12	Lapset olivat aivan villinä .		
13	Tuoli on puisena .		
14	Ruoka on pöydällä valmiina .		
15	Autoni on uutena .		
16	Isoäitini on sairaana .		
17	Äiti oli pahana .		
18	Pyyhe on märkänä .		
19	Ole tarkkana !		
20	Kahvi oli mustana .		
21	Mikko oli pitkänä .		
22	Ole ihan rentona .		
23	Housuni ovat lyhyenä .		
24	Kaupan hyllyt ovat tyhjänä .		
25	Kun minä olin nuorena , talvet olivat aina kylmiä.		
26	Bändi on rautaisena .		
27	Leipä on kokonaisena pöydällä.		
28	Olin hitaana , kun heräsin aamulla.		
29	Maa oli valkoisena .		
30	Koe oli helppona .		

nro	lause	S1			kiinalaiset			unkarilaiset		
		Nom.	Part.	Mol.	Nom.	Part.	Mol.	Nom.	Part.	Mol.
1	On kiva/kivaa opiskella suomea.	14 %	45 %	40 %	35 %	59 %	6 %	31 %	54 %	15 %
2	He ovat mukavat/mukavia.	0 %	100 %	0 %	18 %	82 %	0 %	19 %	77 %	4 %
3	Vesi on kylmä/kylmää.	0 %	93 %	7 %	29 %	71 %	0 %	8 %	88 %	4 %
4	Kokous oli pitkä/pitkää.	100 %	0 %	0 %	65 %	35 %	0 %	76 %	24 %	0 %
5	On hyvä/hyvää pukeutua lämpimästi.	100 %	0 %	0 %	35 %	65 %	0 %	33 %	54 %	13 %
6	Musiikki oli kaunis/kaunista.	1 %	85 %	14 %	47 %	53 %	0 %	65 %	31 %	4 %
7	Nuo talot ovat vanhat/vanhoja.	0 %	94 %	6 %	29 %	71 %	0 %	50 %	42 %	8 %
8	Juhlat olivat hauskat/hauskoja.	42 %	12 %	46 %	18 %	76 %	6 %	27 %	62 %	12 %
9	Kahvi ei ollut kallis/kallista.	4 %	40 %	56 %	12 %	88 %	0 %	0 %	96 %	4 %
10	Sairaus oli vaikea/vaikeaa.	86 %	2 %	12 %	53 %	47 %	0 %	62 %	38 %	0 %
11	Luento oli mielenkiintoinen/mielenkiintoista.	100 %	0 %	0 %	65 %	35 %	0 %	58 %	42 %	0 %
12	Hän ei ole pitkä/pitkää.	99 %	0 %	1 %	12 %	88 %	0 %	12 %	88 %	0 %
13	On luonnollinen/luonnollista, että tentti jännittää.	0 %	100 %	0 %	31 %	63 %	6 %	27 %	69 %	4 %
14	Tupakointi ei ole viisas/viisasta.	0 %	100 %	0 %	18 %	82 %	0 %	4 %	92 %	4 %
15	Sakset ovat terävät/teräviä.	18 %	9 %	73 %	65 %	35 %	0 %	58 %	15 %	27 %
16	Ruoka on valmis/valmista.	6 %	27 %	67 %	65 %	35 %	0 %	73 %	23 %	4 %
17	Suomessa olot ovat hyvät/hyviä.	91 %	4 %	6 %	6 %	94 %	0 %	19 %	81 %	0 %
18	Ei ole kiva/kivaa herätä aamulla aikaisin.	12 %	32 %	56 %	0 %	100 %	0 %	8 %	92 %	0 %
19	Vaatteet ovat kuivat/kuivia.	13 %	21 %	66 %	65 %	35 %	0 %	42 %	50 %	8 %
20	Kissa on viisas/viisasta.	100 %	0 %	0 %	88 %	12 %	0 %	92 %	8 %	0 %
21	Tämä kangas on hieno/hienoa.	27 %	12 %	61 %	71 %	29 %	0 %	58 %	35 %	8 %
22	Tunnit olivat hauskat/hauskoja.	2 %	68 %	29 %	24 %	71 %	6 %	31 %	54 %	15 %
23	On vaarallinen/vaarallista antaa ruokaa leijonalle.	0 %	100 %	0 %	18 %	76 %	6 %	23 %	69 %	8 %
24	Minä olen onnellinen/onnellista.	100 %	0 %	0 %	88 %	12 %	0 %	100 %	0 %	0 %
25	Suomen oppiminen ei ole mahdoton/mahdotonta.	0 %	99 %	1 %	0 %	100 %	0 %	7 %	93 %	0 %
26	Koirat ovat kiltit/kilttejä.	0 %	94 %	6 %	29 %	71 %	0 %	31 %	65 %	4 %
27	Tulokset ovat tarkat/tarkkoja.	2 %	42 %	55 %	35 %	65 %	0 %	36 %	52 %	12 %
28	Tiikeri ei ole hidas/hidasta.	100 %	0 %	0 %	18 %	82 %	0 %	8 %	92 %	0 %
29	Sää on aurinkoinen/aurinkoista.	93 %	0 %	7 %	47 %	53 %	0 %	42 %	50 %	8 %
30	Talo oli punainen/punaista.	99 %	0 %	1 %	88 %	12 %	0 %	96 %	4 %	0 %
31	Nämä housut ovat suuret/suuria.	39 %	4 %	58 %	65 %	35 %	0 %	62 %	12 %	27 %
32	Uusi autosi on nopea/nopeaa.	100 %	0 %	0 %	76 %	24 %	0 %	88 %	12 %	0 %
33	Pojat ovat iloiset/iloisia.	0 %	95 %	5 %	24 %	76 %	0 %	38 %	54 %	8 %
34	Takkini ei ole uusi/uutta.	96 %	0 %	4 %	12 %	88 %	0 %	12 %	88 %	0 %
35	Hiukset ovat pitkät/pitkiä.	48 %	1 %	51 %	71 %	29 %	0 %	73 %	23 %	4 %
36	On mielenkiintoinen/mielenkiintoista muuttaa ulkor	0 %	96 %	4 %	29 %	65 %	6 %	27 %	69 %	4 %
37	Maito oli huono/huonoa.	0 %	85 %	15 %	29 %	71 %	0 %	50 %	50 %	0 %
38	Nuo autot eivät ole vanhat/vanhoja.	0 %	98 %	2 %	6 %	94 %	0 %	4 %	92 %	4 %
39	Uiminen on mukava/mukavaa.	1 %	99 %	0 %	47 %	53 %	0 %	19 %	73 %	8 %
40	Suomalaiset ovat hiljaiset/hiljaisia.	0 %	100 %	0 %	18 %	82 %	0 %	42 %	58 %	0 %
41	On ihana/ihanaa, että leivoit minulle kakun.	0 %	94 %	6 %	41 %	59 %	0 %	12 %	73 %	15 %
42	Ilma on selkeä/selkeää.	64 %	7 %	29 %	35 %	65 %	0 %	35 %	65 %	0 %
43	Jauhot ovat halvat/halpoja.	2 %	87 %	11 %	18 %	82 %	0 %	35 %	58 %	8 %
44	Kuolema oli hidas/hidasta.	54 %	10 %	37 %	71 %	29 %	0 %	62 %	38 %	0 %
45	Jäätelöt ovat hyvät/hyviä.	0 %	92 %	8 %	18 %	82 %	0 %	19 %	69 %	12 %
46	Ystävyys on ikuinen/ikuista.	0 %	52 %	48 %	59 %	41 %	0 %	54 %	46 %	0 %
47	Hinnat ovat halvat/halpoja.	19 %	30 %	51 %	18 %	76 %	6 %	31 %	62 %	8 %
48	Näkymät ovat kauniit/kauniita.	30 %	23 %	48 %	18 %	82 %	0 %	23 %	77 %	0 %
49	On hieno/hienoa voittaa kilpailussa.	0 %	87 %	13 %	29 %	71 %	0 %	15 %	69 %	15 %
50	Isoäitini on hyvin vanha/vanhaa.	100 %	0 %	0 %	65 %	35 %	0 %	88 %	8 %	4 %

nro	lause	S1		kiinalaiset		unkarilaiset	
		oikein	väärin	oikein	väärin	oikein	väärin
1	Tämä jäätelö on hyvänä.	0 %	100 %	47 %	53 %	0 %	100 %
2	Asunto on tyhjänä.	93 %	7 %	88 %	12 %	65 %	35 %
3	Takki on lämpimänä.	12 %	88 %	59 %	41 %	8 %	92 %
4	Sinäpä olet hienona!	98 %	2 %	0 %	100 %	31 %	69 %
5	Veljeni on hauskana.	20 %	80 %	12 %	88 %	23 %	77 %
6	Siinä sai olla nopeana, kun teki ruokaa koko perheelle.	58 %	42 %	59 %	41 %	62 %	38 %
7	Pöytä on pitkänä.	40 %	60 %	35 %	65 %	12 %	88 %
8	Pallo on pyöreänä.	12 %	88 %	53 %	47 %	36 %	64 %
9	Talo on ollut jo pitkään autiona.	100 %	0 %	88 %	12 %	81 %	19 %
10	Ole valmiina kello 8, kun tulen hakemaan sinua.	100 %	0 %	82 %	18 %	88 %	12 %
11	Isoäitini on hyvin vanhana.	1 %	99 %	24 %	76 %	12 %	88 %
12	Lapset olivat aivan villinä.	96 %	4 %	41 %	59 %	35 %	65 %
13	Tuoli on puisena.	6 %	94 %	47 %	53 %	27 %	73 %
14	Ruoka on pöydällä valmiina.	98 %	2 %	65 %	35 %	96 %	4 %
15	Autoni on uutena.	4 %	96 %	53 %	47 %	12 %	88 %
16	Isoäitini on sairaana.	98 %	2 %	88 %	12 %	69 %	31 %
17	Äiti oli pahana.	73 %	27 %	35 %	65 %	50 %	50 %
18	Pyyhe on märkänä.	76 %	24 %	53 %	47 %	35 %	65 %
19	Ole tarkkana!	100 %	0 %	88 %	12 %	58 %	42 %
20	Kahvi oli mustana.	33 %	67 %	18 %	82 %	31 %	69 %
21	Mikko oli pitkänä.	4 %	96 %	29 %	71 %	0 %	100 %
22	Ole ihan rentona.	100 %	0 %	82 %	18 %	62 %	38 %
23	Housuni ovat lyhyenä.	13 %	87 %	29 %	71 %	19 %	81 %
24	Kaupan hyllyt ovat tyhjänä.	96 %	4 %	76 %	24 %	60 %	40 %
25	Kun minä olin nuorena, talvet olivat aina kylmiä.	2 %	98 %	82 %	18 %	50 %	50 %
26	Bändi on rautaisena.	32 %	68 %	25 %	75 %	24 %	76 %
27	Leipä on kokonaisena pöydällä.	99 %	1 %	63 %	38 %	85 %	15 %
28	Olin hitaana, kun heräsin aamulla.	13 %	87 %	59 %	41 %	31 %	69 %
29	Maa oli valkoisena.	98 %	2 %	82 %	18 %	31 %	69 %
30	Koe oli helppona.	0 %	100 %	24 %	76 %	8 %	92 %